

દેવતાઘ બોલતો પલંગ.

બુકસેલર મંગળદાસ જોડિતારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૨ જી.

પ્રત ૪૦૦૦.

આ ડીબાચો આખી પ્રી. પ્રેસમાં છાપ્યો કે રીચીરોડ—અમદાવાદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાક્ષિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૮૦૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દેવરાઈ લોકનો રસંગ

વિષય ૨ - ૨

દવતાઈ પલંગ.

લેખક તથા પ્રકાશક.

બુકસેલર મંગલદાસ જોષીતારામ શાહ

કે. સીચીરોડ—અમદાવાદ.

રજીસ્ટર કરાવી સર્વ હક પોતાને સ્વાધીન છે.

અમદાવાદ—પાનકોરના નાકે

“ મનહર ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

આવૃત્તી ૨ છ.

પ્રત ૪૦૦૦

સંવત ૧૯૮૨

સને ૧૯૨૬

ક્રી. ૦-૧૨-૦.

સ્વાત વિદ્યાપાઠ
અમદાવાદ

૧૨૮૦૯
જેઠર ખંખર.

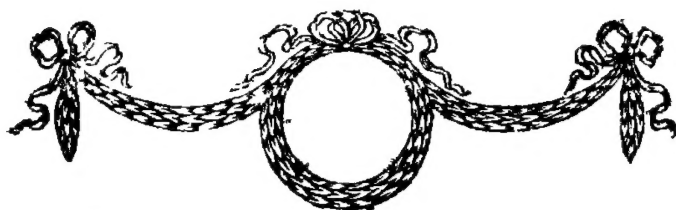
બુકસેલર મંગળદાસ જેઠતારામના પુસ્તકાલયમાં
તદન નવિન પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

- અંખા શેઠાણી—સૌરાષ્ટ્ર દેશની વણીકપુત્રીની બહાદુરી
જાણવી હોય તો તુરત મંગાવો. કી. ૦—૮—૦
- થુરા સતીની વર્તા—ચમત્કારી નોવેલ. કી. ૦—૧૨—૦
- કીશોર કુમાર—અદ્ભુત વાર્તા કી. ૦—૧૨—૦
- બોલતો પોપટ—પોપટનો આલાકી જાણવી હોય તો
આજેજ મંગાવો. કી. ૦—૮—૦
- ચતુર મુંદર ભાગ એકથી ચોવીસ— કી. ૦—૧૨—૦
- હોથલ પદમણી—રસીક વાર્તા કી. ૦—૮—૦

તમામ જાતનાં પુસ્તકો કીફાયત ભાવે વેચનાર.
બુકસેલર મંગળદાસ જેઠતારામ શાહ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

દેવતાઈ પલંગ.

પાપુર કરીને એક શહેર છે, ત્યાં કનકસીંહ નામે રાજા રાજ કરે છે અને તેને કનકાવતી નામની રાણી છે આ રાજા હમેશાં પ્રજાના દુઃખ કાષવામાં અને પોતે જાને તપાસ કરી અને તેઓને સું દુઃખ છે તે સાબળી તેમનું દુઃખ દૂર કરતો હતો વળી પોતાના રાજમાં ચોરી લુંટફાટનું તો નામજ નહિ હતું.

આવી ધર્મી રાજા હમેશાં ઇશ્વરની બંદગી કરવામાં તેમજ જીવેને સુખ આપવામાં પોતે સુખ માની દીવસ ગુજારે છે અને મહારાણી કનકાવતી પોતાના પતીની આજ્ઞા માની તેમજ નીચર તેમની બક્ષી કરી આનંદથી પોતાના પતીને રીઝવે છે.

કેદિ પશુ દીવસ મહારાણી કનકાવતી પતીની આજ્ઞા સીવાય એક પણ કામ કરતી નથી રાત્રી દીવસે બેસી પતીની બરદાસ કરી આનંદથી દીવસો ગુજારે છે.

એમ કેટલાક વરસ પછી એક દીવસ મહારાણી કનકાવતી પોતે અગાસીમા ઉતાવાળા દીવસોમા પોતે હવા ખાવા બેઠી છે, અને તાસી પંખો નાળે દે અને વાતચીત કરી રહ્યા છે એવામા અકસ્માત મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રાને આધીન થઇ ગઇ.

હવે અપાહુત નગની એકર તેજ દીવસ શહેરના ખટરાઓ જોતાના નાના નાના કોરડાઓને લઇ કોઇ નદીએ સ્નાન કરાવવા અગર કોઇ પોતાના છોકરાને નીશાળે બસાવવા અગર કોઇ ડોક્ટરને ત્યાં દવા લેવા જતા હતા આવા સુંદર બાલકોને લઈજવા આવવામા હર વખત આવવાથી અને પીડાતેલા દરદી બાળકોના રૂદ્ધથી એકદમ મહારાણી કનકાવતી નીંદ્રામાંથી જાગી અને બજારના જતા પોત પોતાના બાલકોને કહી જનાર માણસોના ઉપર ડઘી પડી કે એકદમ મહારાણી વીચર કરવા લાગી અને પોતે રૂદ્ધ કરવા માડ્યું.

મહારાણીને ભયકર દુઃખ.

આ પ્રમાણે અચાનક રાણીને સોકાતુર જોઇ પોતાની પાસે પડેલી દાસી એકદમ ગાબરી બની ગઇ અને ધીરજ રાખી પોતાની બાઈને કહેવા નાંખી કે હે ધર્મશીલ મહારાણી અચાનક આપની આખોમાંથી રૂદ્ધ તેમજ શરીર શીકું પડી ગયું તેનું સું કારણ તે હકીકત જો મને કહેવામાં હરકત ન હોય તો આ દાસીને જણાવશો કે જ્યથી તમારા થએલા દરદને એકદમ અટકાવી આપના દુઃખોને દુર કરી દે મંતોષ પામું આ પ્રમાણે દાસી વાત-

ચીત કરે છે પણ મહારાણી જવાબ ન આપતાં કિલડી વંચે
રૌવાલાગી અને એકદમ મુન્ય ખની ગઇ.

મહારાજ કનકસીંહ પોતાની કચેરી અરખાત કરી એકદમ
રાણી પાસે આવી પહોચ્યા અને તપાસ કરતાં માલુમ પડ્યું કે
રાણી તદ્દન બે થુલ પડી રહી છે પોતાને કંઇ જ્ઞાન નથી આ
ખનાવથી મહારાજ એકદમ દીલગીર થઇ ગયા છતાં, ધીરજ
રાખી મહારાણી કનકાવતીને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગ્યા કે હું
ચક્રવતી સુરસેન મહારાજની રાજ કુમારી આજે તમારા પત્ની
તમારી સમક્ષ નમને દીલગીર અને સોકાતુર બોલે છું. શરીર
રમા પડ્યા છે માટે એવું તમને શું દુઃખ લેવન થયું છે કે
તમને બોલવાની અગર માગ સામું ડાહી કરવાની પણ તથીયત
કેદાણે નથી. શું આજે તમારા શરીરમા કોઇપણ જાતનો રોગ
પેદા થયો છે અગર કોઇએ તમારું અપમાન કર્યું છે અગર
કોઇ દરામજદો તમને નયનનો માર મારી આ દશા કરેલી છે
ચીજે જે હકીકત હોય તે જરૂર મારી અગાડી રજુ કરો કે જેથી
તમારા થયેલા દરદને એકદમ અટકાવી તમારા આત્મામ સનેત
આપું, આ પ્રમાણે પોતાના પત્નીના વચન સાંભળી મહારાણી
કનકાવતી મધુર વાણીથી પોતાને થયેલા દુઃખનો હવાલો કહેવો
શરૂ કર્યો.

મહારાણીને ચીંતાનું કારણ

મહારાણી કનકાવતી પોતાના પતી અગળ બે હાથ જોડી નમ્ર પણે અને મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે ભૂપાલ આપના કહેવા મુજબ આજે કોઈએ માંડે અપમાન કર્યું નથી તેમજ મને કોઈપણ જાતનો રોગ થયો નથી વળી કોઈ હરામજદે મારા નીચળને ખંડીત કર્યું નથી પણ મેં અભાગરીએ પુરબરે શાં ગપ કર્યો દશે અગર કોઈના ધવતા બાળ હુટા પાડ્યાં હશે અગર કાનો પંખીના માળા તોડી નખ્યા હશે કે બિનાળામા ચણ્ણીની પરબો લાગી નાખી હશે કે જેથી કરી આ ભવે કરેલાં ગપ ઉદ્વેગ આવ્યા છતાં હજુ હું જીવું છું અને આપની સાથે નિતચીત કંઈ છું તે કરતા કુદરતે માંડે મરણ કર્યું હોત તો અત્યારે મારી આ દશા ન થાત પણ જે પોતાના ભાગ્યમાં કષ્ટ હોય તે કોણ મીઠ્યા કરી શકે એમા કોઈનો દોષ નથી પણ હું પ્રાણનાથ મારા કરમનો દોષ છે કે આટલી આપના ત્યાં રેવતાપ રીડી છતાં હજુ સુધી મને એક પણ પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ નહિ એજ મારા દુઃખનું કારણ છે બાળું કાંઈ દુઃખ નથી.

આ હકીકત મહારાણીએ સાબળા તે ધીરેથી મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે દેવ અગાડી આપણી મહેનત નકામી છે આપણા કરમમા સંતાન નહિ હોય તો રાવાથી અગર દીલગીર ચવાથી કંઈ વળવાતું નથી માટે હવે તો હે મહારાણી હમેશાં ચર્મ ધ્યાન કરી મરીબ પ્રજાને સતોષ અપી તમારા આત્માને નિવ્યવહાર આપો તે સીવાય આમાં બીજો કંઈ ઉપાય નથી આ

પ્રમાણે મહારાજા કનકસીંહ પોતાની રાણીને સમજાવે છે તેમ તેમ કનકાવતી વધારે સોકાતુર થઈ જાય છે અને રૂન કરતી જાય છે એવામા અકસ્માત મહારાણીના પુન્યના ઉદ્ભવથી આકાસ મારગે એક દેવ અને દેવી બન્ને પોતાના વીમાનમા બેસી ગમન કરતા હતાં અને બન્ને વાતચીતમા લીન થયાં હતા એટલામાં અકસ્માત દેવીની નજર આ મહારાણી કનકાવતીની ઉપર પડી એટલે પોતાના પતીને કહી વીમાન ઢીલું રખાવી પે તે રાણી કનકાવતી શ્રી માટે ઉદાસ બેઠી છે અને રૂદન કરે છે તે હેવાલ જાણવા સાર દેવી પોતાના ભરથાને બે હાથ જોડી નમ્રપણે વિનંતી કરે છે એટલે દેવ પોતાની પ્રીયાના મધુર પ્રશ્ન સાંભળી રાણી કનકાવતીનો હેવાલ રજુ કરે છે.

હે દેવી તેં જે વાત કહી તેના દુઃખનું કારણ બીજું કાંઈ નથી પરંતુ મહારાણી કનકાવતીને એક પણ સંતાન નહિ હોવાથી સોકાતુર થએલી છે એ સીવાય તેને બીજું કંઈપણ દુઃખ નથી આ હઠીકત સાંભળી દેવી પોતાના પતીને કહે છે કે હે નાથ ગમે તેમ થાઓ પણ તમે એની પાસે જઈ જરૂર પુત્ર પ્રાપ્ત થાય એવું વરદાન આપો એવી મારી તમારી પાસે પ્રાર્થના છે આ પ્રમાણે પોતાની પ્રીયાના શબ્દો સાંભળી દેવ દેવીને કહે છે કે હે દેવી જો તારી એવીજ ઇચ્છા છે તો ચાલ અત્યારે આપણે બન્ને જણુ રૂપ બદલી જોગીના વેશે તેના મહલમા જઈ તેની ઇચ્છા પુરી કરીએ આવા પોતાના પતીના શબ્દો સાંભળી બન્ને જણુએ રૂપ બદલી નાખી તુરત જોગી વેશે મહારાજા કનકસીંહના મહેલ પાસે આવી છડીદારને કહ્યું કે હે છડીદાર અત્યારે મહલ

રાજા પાસે તમે તુરત જઈ ખબર આપો કે તમેને બે જોગી મળવા માટે ધણાજ આતુર છે આવું જોગીનું બોલવું સાબળી છડીદાર તુરત મહારાજને ખબર આપી કે તુરત દાસી જોગી પાસે આવી તેઓને મહારાણી કનકાવતી પાસે લઈ ગઈ.

જોગીને જોતાં મહારાણીને એકદમ ડિમંગ આવ્યો અને હાથ જોડી બેસવાને માટે બીજાનું આપ્યું વળી ખાવા પીવાની તજવીજ કરવા માડી અને નાચણે પોતે મધુર શબ્દોથી કહેવા લાગી કે હે જગતના ઉપર હાકાર કરનાર હે બાળ યોગી આજે તમારા દરસનથી મારા ગદ્યને આનંદ થયો છે વળી આપે આજ મારા મહેલમાં પધારી મને દરસન આપ્યા છે તેથી કહેા હું આપનું શું કાર્ય કરું આ પ્રમાણે રાણીના શબ્દો સાબળી બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી અમારે કાંઈ વસ્તુની જરૂર નથી; તેમ અમે કોઈપણ પ્રકારની લાલચે અહીં આવ્યા નથી પણ અમે મુલકે મુલક કરતા હતા તેવામા તમારી ધર્મ ઉપર લાગણી અને તમારી બક્તિ સાબળી સહેજ આપને મળવા માટે આપના રાજમા અમોએ પ્રવેશ કર્યો છે બાકી અમને કંઈપણ જાતના હરકત કે ઈચ્છા નથી આવા શબ્દો જોગીના સાબળી રાણી સુર ચર્મ ગઈ અને શોકાતુર બેસી ગઈ.

આ પ્રમાણે રાણીને દીલગીર જોઈ બાળયોગી કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી આપ હમેશા ચીંતાતુર રહો છો તેનું શું કારણ જો તમારા દુઃખને હેવાલ અમને કહેવામા અડવ્યણ ના હોય તો કૃપા કરી જણાવશો આ પ્રમાણે યોગીનું મધુર બાંધણું

સાબળી મહારાણી કંઈ વિચાર કરી એ હાથ જોડી નમ્રતા પુવક
કહે છે કે હે અહચારી બાળયોગી મને આપના પ્રતાપથી બધી
વાતે સુખ છે પરંતુ હાચાર કે એક તમો મારે મહેલે પધાયો
પરંતુ હું અભાગણી જોઈએ એવી તમારી અરદાસ કરી શકી
નહિ; ખીજું આચાર સુધી મારે એકપણ સંતાન નથી એજ
દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે રાણીનું મધુર બાણ સુખના
પુરત બાળ યોગીએ પોતાની ઝોલીમાંથી એક ચમત્કારી ગોળા
આપી અને કહ્યું કે હે મહારાણી આ એક ગોળા આવતી કાલે
સવારે તમો પાણીની સાથે ગળી જસો એટલે પુરા નવ માસે
તમોને જરૂર એક પુત્ર થશે તેમા લગારે સંદેહ ગમ્પરો નહિ
આટલું વચન આપી બાળ યોગીરાજ મહારાણીની રજા લઈ પોતે
મહેલ અહાર આવી થોડે છોટે જઈ પોતાનું રૂપ બદલી તે દેવ
અને દેવી બન્ને કુચ કરી ગયા આ પ્રમાણે રાણીને પુત્ર પ્રાપ્તિનું
સુખ મળશે એવી આશાથી નીરંતર સુખ ચેનમા અને મહા-
રાજની ભક્તિ કરવામાં હમેશા તર્કચાર રહેતી હતી અને જે
અર્થકર દુઃખ હતું તે સંવળું ભૂલી ગઈ અને ઇશ્વરને ઉપકાર
માનવા લાગી.

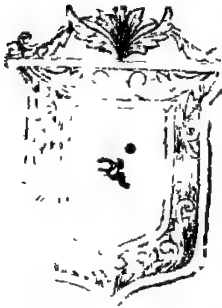

પુત્રપ્રાપ્તિ

હવે મહારાણી કનકાવતીએ બીજે દીવસે યોગીની આપેલી
ગોળી પાણી સાથે ગળી મધ અને જોતજોતામા નવ માસ પુરા થયા
એટલે મહારાણી કનકાવતીએ એક તેજસ્વી પુત્રને જન્મ આપ્યો
કે તુરત દાસી; પુત્ર જન્મની વધાઈ મહાગળ કનકસીંહ પાસે
મધ તમામ હકીકત રોસન કરી દાસીની હકીકત સાંભળી મહા-
ગળએ એક નોકર બોલાવી દાસીને કીમતી ઝવેરાત આપી
વીદાયગીરી આપી તેમજ પોતાના રાજમા કેદી લોકોને
છુટા કર્યા અને મ.ગણ લોકોની હિમેદ પૂરી પાડી તેમજ ઠેકાણે
ઠેકાણે ફવાખાનાં કાઢ્યાં બચકર જ ગલમાં જનવરો તેમજ મા-
ણસોને માટે એક સરોવર બંધાવ્યું આ પ્રમાણે પુત્રનો જન્મ
થવાથી દરેક સ્થળે એને પુન્યના કામ કર્યા. હવે મહારાણી
કનકાવતીને પુત્ર દીવસે દીવસે વધવા લાગ્યો અને શુભ દીવસે
જોધી લોકોને બોલાવી કુંવરનું નામ દેવદત્ત રાખવામા આવ્યું.
આ પ્રમાણે કુંવર સોળ વરસનો થયો એટલે પીતાએ કોઈ રાજ
કન્યા સાથે પાણીગૃહણ કરાવ્યું અને સુખે દીવસો ગુનરવા લાગ્યાં.

દુઃખી બ્રાહ્મણની આત્મકથા

પાપુર નગરની અંદર એક હરીદાસ કરીને બ્રાહ્મણ હતો અને તેની બેરીનુ નામ મણી હતું બાપમાં નામ તેવાળ ગુણુ હતા વળી તેને એક છોકરો અને બે છોકરીઓ હતી. હરીદાસ વીઘાકળામાં હુસીયાર હતો પણ શરીરે સાગ્નેતાજ્ઞે રહેતો નહિ હતો તેમજ તે ધણો ગરીબ અને ભોળા દીલનેા હતો તે હમેશા પોતાનું ગુજરાન બીક્ષા વૃત્તી કરી નીભાવતો હતો છતા તેને જોષએ તે પ્રમાણે

ખરચ નીભાવવાને પોતે અસક્ત હતો એમ કેટલાક દીવસ અને વરસો લગી તે બીક્ષાવૃત્તી કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો હતો અને પોતે આનંદ માનતો હતો પણ હવે એને બહાર બીક્ષાવૃત્તીમાં અશક્તપણુને લીધે ફરવા જવાતું નહિ હતું એથી પોતાનો નીભાવ કેમ કરવો તેના વીચાર દર રોજ કર્યા કરતો હતો. એક દીવસ પોતે વીચારમાં બેઠો છે એટલે તેની સ્ત્રી તેમના પાસે આવી નઅ વચનોથી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણુનાથ આવી રીતે આજસ રાખવત્થી અને ઘેર બેસી રહેવાથી આપણું જીવન જમ એમ લાગતુ નથી મારે કંઈ ઉચ્ચ કરી આપના ધરનેા નીભાવ કરવો જોષએ પોતાની સ્ત્રીનાં મધુર બાપણે સાંભળી હરીદાસ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રાણુધ્યારી તારું

કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાચું છે પરંતુ મારાથી હવે ચાલી શકાતું નથી તેમજ વસ્તીમાંથી જોઈએ તેટલું દ્રવ્ય મળતું નથી માટે દરેક મને એકે દશા સુઝતી નથી માટે તું જેમ કહે તેમ કરે આ પ્રમાણે પોતાના પતીનાં વચન સાંભળી મણી કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ બીજું તો કંઈ નહિ પણ આપણા શહેરના મહારાજા દરેક પ્રાતઃકાળમાં જે પુરુષ ગળને વહેસો જઈ આ-શીરવાદ આપે છે તેને મહારાજા સારો સરપાવ આપી વીદાય કરે છે.

માટે મારે કહું માની આપ આવતી કાલે પ્રભાને સાંથી પહેલા જઈ મહારાજાને આશીરવાદ આપી દ્રવ્ય મેળવી આપના આત્માને સંતોષ આપો આ પ્રમાણે સ્ત્રી પુરૂષે કરાવ કરી ગળને જણા પોતપોતાના કામે વળગી ગયા અને સૂર્ય પણ અસ્ત થઈ ગયો હવે હરીદાસ વીચાર કરે છે કે કયારે પ્રભાત થાય કે મહારાજા કને જઈને દ્રવ્ય લાવી મારે દારિદ્ર દૂર કરે એમ વીચારમાને વીચારમા તેને ઉંઘ પણ આવતી નથી કંઈ સુજ પડતી નથી પરંતુ હરીદાસ હીમ્મત રાખી વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે એકદમ જાગૃ થયો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે અરે સવાર થવા આવ્યું હવે જો હું આજસ રાખીશ તો મારી તમામ મહેનત અને ઉજાગરો નકામો જશે માટે ચાલ હવે તબ્રાર થઈ જવું માણસને નળળી વખતમા કંઈ પણ વસ્તુનો લાભ થવાનો હોય પણ એના રક્ષકને ધીરજ રહેતી નથી તેમ મનુષ્ય પ્રયત્ન નકામો છે માણસ કંઈ ધારે ને દૈવ કંઈ કરે તેમ આપણા હરીદાસ વીચારમાને વીચારમા રાત્રીના બે વાગે મહારાજા કને જવા નીકળ્યા અને થોડે છેટે એટલે

એક દેસ ગય. કે તુરત સીપાઇએ આવી ખુમ મારી કે અત્યારે
 કે.યુ.ન્નતા હે હરીદાસ કહે કે હું કંગાલ હરીદાસ મહારાજને
 આસીવોદ આપવા જઈ છું આ બોલ સાંભળનાની સાથે એકદમ
 મીપાઇએ આવી તેનો હાથ પકડી કહ્યું હકે અરે બદમાશ બચકર
 નત્રીના બે વાગે મહારાજ તારી ગહ જોઇ બેસી ન્હા હશે પણ
 એમ નથી કહેતો કે હું ચોરી કરવા જઈ છું ચાલ તારૂં
 પોગળ જાને જણાઇ આવ્યું બદમાશ કેટલાક દિવસોને
 વરસોથી કરેલું પાપ જાને જગજગ પ્રકાશમા આવી ગયું સીપાઇની
 ધમકીથી બીચારો હરીદાસ એકદમ માબરો બની ગયો વિચાર
 પલટાઈ ગયા પોતે સવાર થયું નથી એમ ખાતરી થઇ
 અંતે છેવટે સીપાઇ પાસે પોતે પોતાના દુખની વાત કહી છતાં
 હરીદાસની મહેનત નકામી ગઈ અને સીપાઇએ આખી રાત
 ગેટમા રાખી પ્રભાતે મહારાજના દરબારમા લઇ જઈ રાત્રીની
 તમામ હકીકત સીપાઇએ જાહેર કરી કે તુરત મહારાજએ
 હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે અહ્યા તું ગત્રીએ બે વાગે
 શા કામે નીકળ્યો હતો તે સાથે સાચી હકીકત કહી દે હરીદાસે
 બે હાથ જોડી પોતાના દુઃખનો તમામ અહેવાલ કહી દીધો પણ
 રાકો રતન મળતું નથી તેમ હરીદાસના બાળ્યમાં ચોક્કીમા
 હુલ્લ જવા લખેલું તો દ્રવ્ય ક્યાંથી મળે પણ એટલું સારૂં થયું
 કે મહારાજએ હરીદાસના મુખ સામું જોઈ વિચાર કર્યો કે આ
 માણસ ચોર છે નહીં પણ વીચારશુન્ય માણસ લાગે છે માટે
 તેનો મુતો માફ કરી સાંજે તાજે તેને ઘેર વીદાય કરો.

અહીંયા હરીદાસની બી મણી પોતાનો પતી રાજસભા

માંથી દ્રવ્ય લાવશે એવી આજ્ઞામાં એહી છે અને વિચાર કરે છે એટલામાં હરીદાસ ઘેર આવ્યા ને પોતાની ક્ષીને રાત્રીનો તમામ હેવાલ કહી દીધો કે તુરત સાણી બાપ વીચાર કરવા લાગી કે માણસ શું ધારે ને દમવ શું કરે તેની કામને પણ ખબર પડતી નથી માટે આપણા ભાગ્યમાં નહિ લખેલી ચીજ લેવાને માટે હજારો પ્રયત્ન કરે! અમર રાજ મહારાજની ખુસામત કરે! પણ ભાગ્ય વીના કોઈ મલતી નથી આ પ્રમાણે સ્ત્રી પુરુષ બન્ને વાતચીત કરે છે અને કમલપણને લીધે બન્નેમાં કુસંપ પેદા થયે! એટલે દિવસ દસ પછી હરીદાસ બપોરે તપસ્યા જંગલમાં જઈ કરવાનો એકકસ દરાવ કર્યો કે કાતો માફ મરણ થાય અમર હજાર જાય આવે! કિચાર કરી જંગલમાં ગયો.

ભાગ્યનો ઉદય.

જે દીવસે હરીદાસ દુખનો માર્થો ધેરથી કંટાળી
 પોતાનાં છોકરાંને રખડતા મુઠી આ જીવીકઃ
 નહિ ચાલવાથી તેમજ રાત્રી દીવસ ચીંત
 કરવાથી અને નાહક કુસંપ થવાથી ખીયારે
 કંટાળી વિચારમાને વિચારમા અધેર જંગલ
 મા જઈ પહોંચ્યા. અહા ! કુદરત તારી અકળ
 કળા છે ધડીમાં રાખીને રંક ને રંકને રાખ
 બનાવે છે. તારી કળાને પાર નહિ જોહો હું વીચાર કરું છું તે.
 ક્યાં મારી જન્મજીમી ક્યાં મારા જન્મરી છોકરા અને
 ક્યાં મારો આ અધેર જંગલમાં વાસ, આવી રીતે
 રાત્રીએ બાર વાગ્યાના મુમારે બધાનક જંગલમા જ્યા
 માણસનું તો નામજ નહિ અને જોનાર પશુ પક્ષીઓ જ્યા
 વાસના કરે ત્યાં ખીયારો આપણે દુખી હરીદાસ દુખનો માર્થો
 તેમજ મરણનો ડર નહિ રાખતાં સામે એક ખડેર દેવાલય
 હતું ત્યાં આવી નીરાતે બેઠો અને તેની નજીક એક સુંદર સરો-
 વર હતું ત્યાંથી પાણી લાવી પોતાની તરસને શાંત કરી અને
 ઘુસવ આસન લગાવી નીડરપણે તેજ કાણે તપ કરવા બેસી મથો
 પછી પોતાની પાસે કાચુ લોહો છે અમર આ જંગલમા કાચુ
 વસે છે તેની પણ તેને ખબર પડતી નથી. કાચુ કે તેને તો
 એવો વીચાર મનજીવ કયો હશે કે જાતો મરણનું અને ક્યાં તો

માલ લઈ ઘેર જઈ છું માટે હવે ચીતા કરવાથી કંઈ વળે તેમ
 નથી આ પ્રમાણે દ્રઢ નિશ્ચય કરીને પોતે જગદસ્ત ધ્યાન
 ધારના માડ્યું કે જેથી કરી તેને છ સાત દીવસ જોત જોતામા
 નીકળી ગયા. બચંકર ધ્યાનથી અને તજેલા અન્ન પાણીથી
 હરીદાસનું મો શીકું પડી ગયું નેત્રો મીંચાઈ ગયા શરીરમાંથી
 તાકાત ઓછી થઈ ગઈ અને વળી અધુરામા પુડું આજે મરે કે
 કાલે મરે એવી દશા થઈ ગઈ પણ જોને ગમ રાખે તેને કોણ
 ચાખે એટલામા એક જોગી હરીદાસ પાસે આવ્યા કહેવા લાગ્યો
 કે હે મુસાફર તું કોણ છે, ક્યાથી આવે છે અને આ બચંકર
 જંગલમા મરણ પમાડે એવું કષ્ટ શા માટે કરે છે મનુષ્યનો
 અવાજ સાંભળી હરીદાસે ઊંચી આખ કરી જોયું એટલે પોતાની
 પાસે યોગીરાજ ઉભેલા દીઠા અને તેમના પે સામું જોઈ બે
 હાથ જોડી નમ્રત.પુર્વક યોગીને કહેવા લાગ્યો કે હે મહારાજ
 હું એક દુખી બ્રાહ્મણ છું અને વખતનો માયો ઘેરથી કંટાળી
 મારા અમ્મરી છોકરાને રખડતા મુઠી દસ દીવસથી મારા નીરવાહ
 માટે આ જંગલમા મરણ નીપજાવે તેવું ઉઝ તપ મેં કરવા
 માડ્યું છે. પણ હે મહારાજ બાગ્ય વીના કોઈ પણ સ્થળેથી
 મળતું નથી હું દુખીમાં દુખી તેમજ તદત નીરાધાર છું માટે
 આ જંગલમાં જીવતા રીખાડું છું તે કરવા તપ કરી પોતાના
 આત્માનું કલ્યાણ કરવું એમાજ સાર છે બીજું કાંઈ નથી આ
 પ્રમાણે હરીદાસની નમ્ર વાણી સાંભળી યોગીરાજ બોલ્યા કે હે
 દુખી મુસાફર તારાં અમૃત જેવા વચનો સાંભળી તેમજ તને
 દુખી થયેલો જોઈ અત્યારે હું તને મારી પાસે ધણા વરસોથી
 રાખી મુકેલો એક દેવવાદ પલગ છે તે તને અરપણું કરીશ તેથી

તારી દગ્ગિવાનો નાશ થશે અને તને હવે પછી કોઈ પણ જાતની
 તકલીફ પડશે નહિ. જા માફ વચન છે પણ માદ રાખજે કે આ
 પલંગ ચંપાપુર નગરની અંદર અને બર બજારમાં ઉભો રાખી
 તેની કીમત સવાનાખ રૂપીઆમાંથી એક પાંચ પણ એછી
 હંદશ નહિ તેમજ એક દીવસ બે દીવસ અગર છ દીવસ લગી
 નેનું માહક ના ચાય તો પણ તું અકળાઈશ નહિ હીમત છો-
 ડીશ નહિ અને ધીગજ રાખજે કદાપી બજારના ધરાગો તારી
 ઢાસી કરે તો તું એક શબ્દ પણ બોલીશ નહિ તેમજ આ પ-
 લંગમાં શાશ્વત ગુણ છે તે કોઈ તને પુછે તો અનુકૂળ સાતમે
 દીવસે તેના ખરીદ કરનાર આવશે તેની પાસે બે હાથ જોડી
 નમ્રતાપૂર્વક મારા કહેવા પ્રમાણે પલંગના તમામ ગુણ તેના
 અગળ કહી બતાવજે અને તેને પુરણ ખાતી આપજે હવે
 સ બળ આ દેવતાઈ પલંગના ચમત્કારી ગુણ પહેલો ગુણ એ
 છે કે આ પલંગ ભુત-બિંધ્ય અને વર્તમાન બાણનારો છે.
 ખાજો ગુણ એ છે કે પાણી અગ્નીમા બળતો નથી તેમજ બાગી
 જતો નથી ત્રીજો ગુણ એ છે કે પોતાની મરજી મુજબ મુસાફરી
 કરી જગતની તમામ લીલા જોઈ શકાય છે. ચોથો ગુણ એ છે
 કે એક વખત હંદના દરબારમાં દરરોજ એકસો ને આઠ
 ખરીનો જાદુઝ નામ જોવો હોય તો જોઈ શકાય છે વચેરે
 ખાંજાના ગુણો ધણા છે પણ તે અત્યારે કહેવાનો ટાઈમ નથી
 ખસ હવે તું ચાલ્યો જા અને તારું કામ કરી તારી જીંદગી
 સુખેથી ગુજાર. આટલું બોલી પલંગનો તમામ હેવાલ કહી
 જતાવી ચોગીરાજ અદત્ય ચર્ચ ગયા આણી તરફ હરીદાસ ખુશી
 અને પ્રભાતે તે જંગલમાંથી પલંગ લઈ કુચ કરતો ચાલ્યો

પાક્યો સાજના પોતાના ઘેર આવી પહોંચ્યો પોતાનો પતી ઘણા દીવસે ઘેર આવેલો જાણી પોતાની સ્ત્રી ઘણીજ ખુશી થઈ અને પતી માટે નાવા પાણી તેમજ તુરત રસોઈ કરવા મંડી ગઈ એટલામાં રસોઈ તઈયાર થઈ એટલે પતીને જમાડવા માટે બોલાવવા આવી કે તુરત હરીદાસ જમવા બેસી ગયા બાદ જમી ગયા પછી પોતે એક ખાટલા ઉપર બેસી પોતાના છોકરા જોડે પોતે સુખ દુખની વાતો કરે છે એટલામાં પોતાની સ્ત્રી ધરતું તમામ કામ અટપીવડ પોતાના પતી પાસે આવી નમ્ર વાણીથી કહેવા લાગી કે હે નાથ આટલા દિવસ આપ કયા દતા અને પલંગ થું કરવા લાગ્યા છો વગેરે આપની તમામ હકીકત જણાવી આ દાસીની કિમેદ ખુશી પાડશે આવું પોતાની પ્રિયાતું બોલતું સાંભળી હરીદાસ કહે છે કે હે સૌભાગ્ય અને સમૃદ્ધિ આપ હું ઘેરથી રીસાઈ એક ભયંકર જંગલમાં જઈ દસ દીવસ તપન્યા કરી અને અને દસમા દીવસે એક યોગી મારી પાસે આવી મારી ઉપર દયા લાવી આ એક દેવતાઈ પલંગ એક લાખ રૂપિયાનો મને બક્ષીસ મળ્યો છે અને તે પલંગ આવતી કાલે તું બનરમાં જઈ આ પલંગ ઉભો રાખજે અને જે ધરાગ તેની કીમત પુછે તેજે એક લાખ રૂપિયા કે જે પશુ એક પાંઠ પશુ એાછી લઈશ નહી તેમજ કોઈ ગરાધ ના લેતો પાછો લાવજે પશુ તેમના ઉપર ક્રોધ કરીશ નહી. આ પ્રમાણે પોતાની સ્ત્રીને પલંગની હકીકત થી જાણીતી કરી બીજે દીવસે બીજી પલંગ લઈ બનરમાં વેચવા આવી. હવે મણી રસ્તામાં વીચાર કરે છે કે આજે મારાં ધન્યભાગ્ય કે મારા હાથમાં સવા લાંખ રૂપિયા આવશે અને છાંદગીતું ફળદર જતું રહેશે વળી મારા રહયમા રહેલી ઘણા વખતથી

જે ગરીબપણામાં ઉમેદવારીઓ અને હજારો જાતની આસાઓ હતી તે આજે સાજો તમામ આસાઓ ફળીભુત થસે એમા લગારે શક નથી તો હજુ હું એમ ધાર છું કે માર અને પતીનું યુન્ય તપતું જણાય છે તે માટે હું મધરને મહાન કેપકાર માનું છું અને જેમ આધળા માણસને આખો આવવાથી અને દેખવાથી ખુસી થાય છે તેમ આજે મારી ગરીબી દાનતને લાત મારી તેના ચુરેચુરા કરીને દેવતાઇ ગીઢી મેળવી મારા મનમાં રહેલી તમામ આસાઓ પુર્ણ કરીશ. આ પ્રમાણે વીચાર કરતી બાઇ મણી ચંપાનગરના રળીઆમણા બજારમા જ્યા હજારો માણસની આવક જવક થતી હતી તે સ્થળે આંત્રી એક બાબુ પલંગ ઉભો કરી પોતે છોટે બેસી રહી એટલે અડધો કલાક વીતી ગયો એટલે બે ચાર માણસો ઘેર જતા હતા તેવામા એક માણસની દ્રષ્ટી પેલા પલંગ ઉપર પડી કે તુરત પેલા ત્રણ માણસને બોલાવી ચારે જણા પલંગ પાસે આવી જોવા લાગ્યાં અને વીચાર કરવા લાગ્યા કે પલંગ તો ઘણોજ રૂપાળો છે તેમજ નાબુક અને ખુબસુરત છે તો ચાલો આ પલંગને માલિક ફાણુ છે અને તેની શી કીમત છે તે પુછી જોઈએ; અને પલંગ ખરીદ કરી ઘેર લઈ જઈએ કોઈ વખતે સુવા બેસવાના કામમા આવસે આવો વીચાર કરી છોટથી ખુબ મારીકે આ પલંગને માલિક ફાણુ છે અને તેની શું કીમત છે એવા શબ્દો સાબળી પલંગની માલ-ધણીઆણી બાઈ મણી તુરત ઉભી થઈ અને પલંગ પાસે આવી ઉભા રહેલા ગરીબોને કહેવા લાગી કે હે સુસાદર થોડો આ પલંગ મારો છે અને તેની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ છે એક પાઈ પચુ ઓછી નથી માટે આપની મગ્ગા હોયતો સવાલાખ

ફાંપી આ આપી. પલંગ ખરીદ કરી લઈ જવ આ પ્રમાણે બાદ
 મણી ના મુખર્થી પલંગની ફીમત સાંભળી ચારે જણા હસવા
 લાગ્યા અને મણીને કહેવા લાગ્યા કે હે બાપ આ તું બોલું છું
 કે બકું છું અગર તારા જીવને ઠેકાણું છે કે નહીં અગર
 તારા શરીરમાં કોઈ પણ જાતનો રોગ છે કે કેમ ?
 જોઈ કરી આ લોકડાંતો કકડાના સવા લાખ રૂપીઆ ફીમત
 બતાવે છે તો તને બોલતાં શરમ આવતી નથી. અરે !
 સવા લાખ રૂપીઆ તો બાબુ ઉપર રહ્યા પણ તેની સવાલાખ
 પાઉં પણ આવરી દેલવી છે માટે છાની માની આ પલંગને ઘેર
 પાછી લઈ જા અને તે પલંગ તારા ઘરમાં વાપરવા માટે રહેવાદે
 આવા વચને બાદ મણીને કહી ચારે જણા હસતા હસતા
 અને કવરી કરતા રસ્તો કાપવા લાગ્યા એટલે આ મુસાફરો જે
 બોલે છે અને જે બકે છે તે એક અને બે ઠેકાણે વાત પ્રસરી
 ગઈ કે તુરત તે જ તે બદલે પચાસ સો માણસના કાને વાત એક
 કલાકમાં જતી નહીં જેમ તમાસા ને તેડુ હોતું નથી અને ઢહેરો
 પીટાવવો પડતે નથી અને અકસ્માત હજારો માણસની મેદની
 બગાડ જાય છે તેમ બાદ મણીના પલંગની વાત જોતજોતામાં
 પ્રસરી ગઈ અને હજારો માણસ અકદમ આવી પલંગ તપાસવા
 લાગ્યા પણ કોઈની ખરીદ કરવાની હીમત ચાલી નહિ આ
 પ્રમાણે માણસો અંદર અંદર વાતો કરે છે. ગપાટા મારે છે.
 એટલામાં સૂર્ય આશમી ગયો રાત્રી પડી ગઈ માણસો પોતા
 પોતાના મુકામે જવા લાગ્યા બીડ ઓછી થઈ એટલે બાપ મણી
 પલંગ લઈ દીલગીર થઈ અને પહેલાં જે મોટી આસાઓ રાખી
 હતી તેને એકદમ દયાવી નાખી રસ્તામાં રોતી રોતી ઘેર જવા

લાગી અને પોતાના મનને કહેવા લાગી કે હું મન મારા પતીને
 મેં એવો કયો અપરાધ કર્યો છે કે મારી હાસી કરાવવા આ
 લોકડાનો પલંગ જેની કીમત સવાલાખ રૂપિયા આંકી હતી છતાં
 જેના સવાલાખ પછસા પણ ઉપજનાર નથી એવા મારા કાર
 કાનના ભોળા પતીએ મને જરૂર વીશ્વાસ આપી છેતરી છે અને
 આજે મારી જીંદગીની ખો ભુલાવી નાખી છે મેર જે ધવા!
 હવે તે થયું એમા કાઢતો દોષ નથી મેં પુરવ નવ પાપ કર્યો
 હસે અગર લોકોને વીના વાકે હેરાન કર્યો હસે તેનું ફળ આજે
 મને અરોમર મથ્યું છે આ પ્રમાણે વીચાર કરતી પલંગ લ
 માઠ મથી તુરત પોતાને ઘેર આવો પહોચી અને પોતાના પતીને
 બજારનો તમામ હેવાલ કહી દીધો એટલે સમજી દરીદ્રતા
 પોતાની પ્રીયાને અચીરી જોઈ તેમજ દીલગીર થયેલી અને મળી
 ખાઈને ધીરથી પોતાની પ્રીયાને કહેવા લાગ્યો કે હે સોભા
 અને શાણી પ્રીયા તું તારા દીક્રમા જરા પણ મેદ કરીશ નહીં
 નેમ મેં તને તારી મસ્કરી કરાવવા સાર અગર તારા મનના
 જે અભીમાન હતો તેનું ખાંડન કરવા માટે પલંગના બાને તને
 બજારમા મોકલી નોતી પણ હે સાણી સ્ત્રી આ પલંગ આને
 તું પાછો લાવી અગર બજારમા તારી હાસી થઈ એમા આપણને
 ખીલકુલ નુકસાન નથી પણ ભવિષ્યમા એટલે આજથી
 સાતમે દીવસે આ દેવતાધ પલંગ તારા ઘરમા તો સું પણ જીંદગી
 મા એક વખત તે પલંગના તને દરસન થવા દોહલાં હો
 એ તું મોકસ યાદ રાખજે એમાં લગારે સંદેહ નથી માટે મેં
 ધર્મસીલ બાધ જે થયું તે આજ સાર થયું છે અને વગર મહેનતે
 આપના નગરમા પલંગની વાત ફેલાઈ ગઈ છે એજ આજ

કુદરતનો મોટો ઉપકાર માનવાનો છે માટે હજુ બીજા પાંચ દીવસ લગી તારે પલંગ લઈ બજારમાં જવું અને સવાલાખ રૂપિયા કીમત કહેવી એટલે આપણા નગરમાં તમામ માણસો તેમજ મોટા મોટા અમલદારો અગર આપણા શહેરના મહારજા વળી તેમનો રાજકુમાર વગેરે કોઈ પણ માણસથી પલંગની વાત જાની રહી ના જાય માટે તું પાંચ દીવસ પલંગ લોકોને દેખાડવા માટે લઈ જા અને સાજરે પાછી આવજો એમા ચીંતા કરવાનું કંઈ પણ કારણ નથી વળી તું માફ રાખજો કે આજથી છઠ્ઠે દીવસે તારી સમક્ષ આ પલંગના સવાલાખ રૂપિયા આવે છે કે નહિ તે હું તને જરૂર ખતાવીશ માટે હે પ્રીયા હવે ઉતાવળ કરવાની તેમજ અમુકણ લાવવાની કંઈ પણ જરૂર નથી આપણને દુઃખી હાલતમાં વરસોના વરસ અને જોત જોતામાં દીવસો ચાલ્યા ગયા તો હવે નજીકમાં આવતા સુખ દીવસોમાં હવે શા માટે તું તપી જઈ નાહક કુસંપ પેદા કરાવે છે ચાર દીવસ જોત જોતામાં ચાલ્યા જશે અને બોલેલા બોલ વરસોના વરસ લગી માફ રહેશે એવું સમજી હે પ્રીયા લોકોના બોલ સહન કર અને સખુર રાખ આપણને લોકોના બોલ સામું જોવાનું નથી પણ આપડે તો કામચી કામ છે માટે લોકોની મરકરી ને મનમાં નહિ લાવતા હે પ્રીયા મહારા કહેવા મુજબ પલંગ લઈ બજારમાં જા અને સાજરે પાછી આવજો આ કામ ફક્ત તારે ચાર દીવસ લગી કરવાનું છે આ પ્રમાણે પોતાના પતીના મધુર બાપણે સાબળી મણી પલંગ લઈ બજાર તરફ રવાના થઈ અને પલંગ બજારમાં ઉભો કરી દીધો આ પ્રમાણે પલંગ જોવા માટે દરરોજ હજારો માણસ આવે છે

અને જાય છે પણ કોઈ પલંગની કીમત કે ખરીદવાની ધંધા જણાવતું નથી પણ આ વાત પાંચ દીવસમાં તમામ નગરમાં ફેલાઈ ગઈ એવી કે રાજા રાજકુમાર અમલદાર તેમજ સહેરના નાના છોકરાથી તે મોટા માણસ સુધી પલંગની વાત પ્રગટી ગઈ અને કોઈથી તે વાત હવે અજાણી નથી એટલે કોઈને પુછવું પડતું નહિ હવે પાંચમે દીવસે દરરોજ આપણી વાર્તાના નાયક રાજા કુમાર દેવદત્ત પોતાના મેલમા બેસી પંખો નાખે છે એટલામાં બજાર બંધ થઈ જવાથી પોતાનો છડીદાર પલંગની તારીફ કરતો અને હસતો હસતો રાજકુમાર પાસે આવી પહોંચેો પણ હજુ સુધી એનું હસવાપણું મટતું નથી કુમાર પંખો નાખે છે એટલામાં તેમની દ્રષ્ટી આવેલા અને હસતા છડીદાર ઉપર પડી કે એકદમ રાજકુમારે સવાલ કર્યો કે હે માહરા રાજમા રહેનાર અને મહાગજની દરરોજ નેહી પોકારી તારૂં- મુજરાન ચલાવનાર આજે એવી અમતકારી થી ચીજ જોઈ કે તું મારા સમક્ષ ઉભો છું છતાં નીડરપણે હજુ સુધી તારૂં હસવું બંધ થતું નથી તેનું શું કારણ માટે જે હકીકત તે જાનરે જોઈ હોય તેનો તમામ હવાલ મારી આગળ રજુ કર કે જેથી તેનો ચોખ્ખો બંદોબસ્ત કરવામાં આવે.

પલંગની કીંમતનો નિશ્ચય.

પ્રમાણે રાજકુમારના વચન સાબળાં છડીદાર
એ હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હું
ગરીબ પરવાર મારા અપરાધને ક્ષમા કરાવે
એમા મારો લગારે દોષ નથી પણ આજકાલ
પાચ દીવસથી આવતા અંપાનગરના રણા-
મણા બજારમા એક બાઈ લોકડાનો પલંગ
લઈ વેચવા માટે આવે છે અને જે વાગ
તેની કીમત પુછે છે તેને સવા લાખ રૂપિયા
કહે છે એક પાછા પણ ઓછી કરતી નથી તેમજ
તે પલંગને જોવા માટે આવે ચાર ચાર

દીવસોથી લાખો માણસ ભેગા થાય છે પણ કોઈ પલંગ ખરીદ કરતું નથી
અને વેચનારની હાંસી કરી લોકો પાછા ઘેર જાય છે આ હકીકતથી
મારા દીલને દરરોજ હસવું આવે છે આ સાચે સાચી હકીકત છે.

આ પ્રમાણે છડીદારના મુખથી પલંગની કીંમત સાબળાં
રાજકુમાર જક થઈ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હું છડીદાર
એમા હસવા જેવી વાત નથી એ પલંગમાં સવાલાખ રૂપિયા
જોટલા ગુણ હોવા જોઈએ તે સીવાય વેચનાર એ ધડક પલંગની
કીમત સવાલાખ રૂપિયા બતાવે નહિ માટે હું છડીદાર આવતી
કાલે તું મારી પાસે આવજે અને તે પલંગ જોઈ આપડે ખરીદ
કરી લઈશું બસ હાલ જ આ પ્રમાણે રાજકુમાર અને છડીદાર

ને વાતચીત થઈ ચોકસ પલંગ લેવાનો ઠરાવ નકી કર્યો એમા લગારે સમય નહી.

હવે છઠ્ઠા દીવસે આપણે દુઝા દરીદ્રાને પોતાની પ્રીવાને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રીયા આજે બજારમાં હું તારી સાથે આવું છું આજ આ પત્રગતો છેલ્લે દીવસ અને છેલ્લી કસોટી છે હવે આ પત્રગતો દરસન કરવા પણ દોહલા છે માટે હે પ્રીયા આ દેવતાઈ પલંગને તારે છેલ્લી સલામ કરી પલંગના લોધે કદાપી મેં તને હેગન કરી એવું આજ દીનસુધી તાર સમજવ મા આવ્યું હોય નો માર અપરાધની ક્ષમા માગું છું જસ ચાલ તૈયાર થા, અંત પત્રગ લઈ બજારમાં આવ આ પ્રમાણે મણી પલંગ લઈ આજે છેલ્લે દીવસ છે એમ ધારી પોતાના પત્નીને એક અક્ષર પણ કહ્યો નહિ, પણ મુંગે મોઢે પતંગ લઈ સ્ત્રી પુરુષ બજારમાં આવી ગયા એટલે શહેરના તમામ શોકો આવી પહોચ્યા અને દરેક ઠેકણે ઠેકણે ઉમા રણા એટલામા છઠીદાર નેકી પુકારતો ને અવાજ કરતો રાજકુમાર દેવદત્તને લઈ આવી પહોચ્યો રાજકુમાર દેવદત્ત આજે બજારમાં પધાર્યો છે એવું ધારી નગરના તમામ શોકો આદા ખસી ગયા અને કુમારના માટે એક ખુરશી લાવી તેમને બેસવાની જગા આપી રાજકુમાર દેવદત્ત ખુરશી ઉપર બેઠા એટલે એકે અવાજે નગરના તમામ માણસો પલંગ જોવા આવેલા તેમને જણાવી દીધું કે હે મહારાજા કનકસીંહની વહાલી પ્રજાએ અત્યારે તમે બે કલાક એક પણ શબ્દ બોલશો નહિ અહીંયા શું બનાવ અને છે તે ઐક ચીને શ્રવણ કરો કુમારના શબ્દો સાંભળી તમામ -

લોકો સુપ થઈ ગયા અને શાત પણે ઉભા રહ્યા એટલે રાજકુ-
માર દેવદત્તે આપણા હરીદાસને બોલાવી પુછી જોયું કે હે સુસા-
કર આ લાકડાના કકડા લાવી તું બળરમ્મા અસખ્ય માણસોને
બેમા કરી નાહક તું શા માટે હેરાન થાય છે અને આ લાકડાના
કકડાના કેટલા પઘસા લેવાની તારી મરજી છે છતાં જેટલા
પઘસા તું લે તેટલા પઘસાનો આમા એકપણ ગુણ હોય તેવું પણ
અમને જણાતું નથી માટે આમા ખરી હકીકત શું છે તે અમને
જલદી જણાવ આવું રાજકુમારનું બોલતું સાબળી હરીદાસ બે-
હાથ જોડી નમ્રતા પુર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે નૃપતી સાબળો
હું આપની પાસે મારા દીકનો તમામ હેવાલ રજુ કરું છું પછી
આપને યોગ્ય લાગે તેમ કરજો આટલું બોલી હરીદાસ પલંગના
વખાણુ કરવા લાગ્યો હે ચંપાનગરના મહારાજા કનકસીંહના
પાટની કુમાર દેવદત્ત આજે આ દેવતાઈ પલંગનું ચમત્કારી બ્યાન
આપ શ્રવણુ કરો.

હરીદાસ પલંગનો હેવાલ કહે છે આપે કહ્યું કે આ
લાકડાના કકડા લાવી બળરમ્મા હજારો માણસની મેઢની બેગી
કરે છે તેમજ આ લાકડાના કકડાના કેટલા પઘસા લેવા છે અને
તેમા શો ગુણ છે તે હકીકત એક ચીતથી સાબળો.

આજ કાલ હું આ દેવતાઈ પલંગ બળરમ્મા પાસે છ-
દીવતથી લાવું છું અને લઈ જઈ છું છતાં આ ચંપાનગરના
લોકો પલંગની કીમત સવાલાખ રૂપીઆ સાબળી સુપ થઈ જાય
છે અને તેઓને પછી પલંગ ખરીદ કરવાની કીમત ચાલતી
નથી પણ ખીચારા ખાલી તમાસો જોવા બળરમ્મા આવે છે

કાનજીકે વસ્તુ ખરીદ કરવી એ પૈસાના કામ છે પણ ખાલી મોઢંઢેરી ખાલી વાતો કરી વસ્તુ પ્રાપ્ત થતી નથી તેમજ આ લોકડાના કકડા પણ નથી પણ એક પારસમણી છે જેણે પાછલા ભવમા પુરણુ પુન્ય કર્યા હોય અગર આ ભવમા જેનું હમેશાં ધર્મ કરવામા દીલ હોય જે નીરતર બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળતો હોય તેનેજ આ મારી પાસે લાવેલો બજારમા ઉભો કરેલો સવાલાખ રૂપીઆની કીમત વાળો આ દેવતાઈ પલંગ ખરિદ કરવાની ઇચ્છા થશે.

હે કુમાર-આ દેવતાઈ પલંગમા કેટલા ગુણ છે તેનું એક ચીતે હે રાજકુમાર આપ અવણુ કરો એક તો આ દેવતાઈ પલંગ ભુત-ભવિષ્ય અને વર્તમાન જાણે છે બીજું ઇંદ્રના દરબારમાં એકસો આઠ પરીતો નાચ જોઇ શકાય છે ત્રીજું આ જગતની અંદર તમામ દેશ દેશની લીલા જોઇ શકાય છે આ પ્રમાણે આ પલંગના મોટામા મોટા ગુણ આપને કહી બતાવ્યા પણ નાના ગુણ કેટલા છે તે કહેતા પાર આવે નહિ એવો આ દેવતાઈ પલંગ આ બજારમા આપની સમક્ષ રજુ કર્યો છે આ હકીકત હરીદાસના મુખથી સાંભળી રાજકુમાર દેવદત્ત વીચાર કરવા લાગ્યો કે ગમે તેમ થાય પણ સવાલાખ રૂપીઆ આપી પલંગ લઇ જવો એમાં વીચાર કરવા જેવું હવે નથી ત્યા રાજકુમાર દેવદત્તે વીચાર કર્યો કે પોતાની પાસે ઉભેલા છડીદારને બોલાવી કહ્યું કે આ દેવતાઈ પલંગ હરીદાસ પાસેથી લઇ સવાલાખ રૂપીઆ આપડી તીજેરીમાંથી તેમને આપી પલંગ આપણા રાજ મહેલમાં ઉભો કરી મુકો આવો હુકમ થતાં ચડીદાર હરી-

દાસને પલંગ સાથે લઈ પોતાના રાજ મહેલમાં લઈ જઈ તુરત, સવાલાખ રૂપીઆ ગણી આપ્યા અને હરીદાસને વીદાય કર્યો આણી તરફ બળરતા તમામ સોડો છક થઈ ગયા કે કન્ય છે હરીદાસને કે જેણે મો માગ્યા અને પોતાના કહેવા મુજબ સવાલાખ રૂપીઆ પલંગના કિપળાવ્યા આ પ્રમાણે વાનો કરતા પોત પોતાને દેકાણે પહોંચી ગયા હવે જે વખતે હરીદાસના હાથમાં સવાલાખ રૂપીઆની થેલી આવી કે તુરત પોતાની પ્રિયા મણી જે રાત્રી દીવસ શોકાતુર રહેતી હતી અને પલંગની મફકરી કરતી હતી તે આજે પોતાના પતી પાસે નમ્રતા પુર્વક પોતાના અપરાધની માફી માગવા લાગી પણ હરીદાસને કંઈ તે વાતનો હજી સોંક ન હતો. આ પ્રમાણે પલંગના રૂપીઆ આવવાથી પોતાનું જીવન મુખે ગુનગર લાગ્યો વાચનાર હવે યાદ રાખો કે સવાલાખ રૂપીઆનો પલંગ કેવા ચમત્કાર અતાવી કુમારના દીલને ખુશ કરે છે.

પલંગનો ચમત્કાર.

ખીજે દીવસે રાજકુમાર દેવદત્ત પોતાના કામમાંથી પરવારી પોને ખરીદ કરેલા દેવતાઇ પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો અને જેવો પલંગ ઉપર બેસવા બાય છે કે એકદમ ગેખી અવાજ થયો કે રાજકુમાર દેવદત્ત સત્યુર કર. ઉતાવળ કર નહિ. સાહસ કર નહિ પણ મારી હકીકત સાબળી તે ઉપર લક્ષ આપ બોલ આ દેવતાઇ પલંગ આજે તને પ્રાપ્ત થયો છે તો જો તારી કુચ્છા હોય તો ચાલ હું તને આ સુધિની લીલા અતાવું અગર આ કામમાં

દેવના દરબારમાં એક સો આઠ પરીનો નાચ ખતાવું અગર કહે
 નો અહીંથી એક હજાર યોજન છે મણીપુર નગરમાં મહારાજ
 વીજયસીંહની રાજકુમારી ચંપકલતાનો સ્વયંવર છે તે દે-
 ખાડુ બોલ તારી ઇચ્છામાં આવે તે કહે હું તારા ઉપર તુસમા-
 ન હું અંતરીક્ષ દેવના વચન સાભળી રાજકુમાર એકદમ અજબ
 થઈ ગયો અને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે દેવ મારે તે
 ચંપકમાળાનો સ્વયંવર જોવાની ઇચ્છા જ હોસ છે તે કૃપા કરી
 ખતાવો કુમારનાં વચન સાભળી અને કુમારને પલંગ ઉપર બેસાડી
 પલંગને દેવે અતરીક્ષ કોઈ દેખે નહિ એવી રીતે સપાટાખંધ પુર
 નેસમાં પલંગને આકાસમાં જઈ ચલાવવા માડ્યો એટલે લગ-
 નગ પલંગ ખસો યોજન નીકળી ગયો એટલે દેવે પોતાની માયાથી
 પલંગ ધીરે ધીરે નીચે ઉતારવા માડ્યો કારણ કે આહી આગળ
 સુર્યપુર નગર છે અને તે નગર જોવા લાયક છે અને આ શહે-
 ની અંદર કુંડું કાંતક છે તે કુમારને દેખાડવા માટે આ નગરમાં
 પલંગ સાથે દેવ અને રાજકુમાર ત્રણે જણાએ મુકામ કર્યો
 એટલે રાજકુમાર બે હાથ જોડી દેવને કહેવા લાગ્યો કે આંહી
 પલંગ રોકવાનું કારણ અને આ નગરનું શું નામ છે તે કૃપા
 કરી જણાવસો દેવ રાજકુમારને નગરનો તમામ હેવાલ કહી ખતાવે
 છે. કે હે કુમાર આ સુર્યપુર નગર છે આંહી આ શહેરનો મહા-
 રાજા વીજયસીંહ કરીને છે તેને બે રાણીઓ છે એકનું નામ
 મદનમંજરી અને બીજાનું નામ રતનમંજરી છે તેમાં રાજને
 રતનમંજરી ધણીજ વહાલી છે. અને મદનમંજરી અણમાનીતી
 છે વળી રતનમંજરીને એક કુમાર છે તેનું નામ ચંદ્રસીંહ
 પાડેલું છે કુમાર ધણેજ ચાલાક તેમજ હંસીઆર છે વળી રાજ-

કાજમાં પોતાના પીતાને મદદ કરે છે અને મદનમંજરીને એક પથ છોકરો. નથી એટલે દરરોજ રાજકુમારને નંદા તેનું હૃદય ખળ્યા કરે છે. અને વીચાર કરે છે કે મારે હજુ સુધી એક પથ સંતાન નથી અને માનીતી રાણીનો કુમાર રાજનો વારસ થશે માટે તેને મારી નાખવાનો વિચાર કરે આ પ્રમાણે મદનમંજરી રાજકુમારને મારી નાખવા માટે દરરોજ માતાના મંદીરે જઈ બાધા રાખતી હતી વળી ગામમાં કોઈ જોગી જતી આવી જાય તો તેમને આદરમાન આપી તેઓની પાસેથી મંત્ર તંત્ર વીણા શીખવાની આશા રાખતી હતી પણ તેને કોઈ પણ ડેકાણેથી કુંવરના મરણની સોંધ મળી નહિ એમ કરતા કેટલાક વરસ પછી આ શહેરમાં ઘણા દુર દેશાવરથી એક વૃદ્ધ જોગી આ શહેરની નદી પાસે આવી પોતે બે ચાર દીવસ આ શહેર જોવાનો વીચાર કરી. ત્યાજ મુકામ કર્યો એવા વખતમાં મદન મંજરીની દાસી નદીએ લુગડા ધોવા માટે ગઈ હતી તેને આ વૃદ્ધ જોગીને જોઈ પોતાની મહારાણી મદન મંજરી પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે બાઈ આજે હું એક વધામણી લાવી છું અને તેનો હેવાલ આપની પાસે રજુ કરું છું. આવું દાસીનું બેલવું સાબળી મહારાણી મદન મંજરી કહે છે કે હે દાસી જે હકીકત હોય તે જલદી કહી દે એટલે દાસી બેલી કે આપના શહેરની નદી આગળ એક વૃદ્ધ યોગીરાજ આવ્યા છે તો મને એમ લાગે છે કે જરૂર તેમને પ્રશ્ન કરવાથી આપનું ધારેલું કામ પાર પડશે એમાં શક નથી. માટે આજ રાત્રે તેમને વાસ્તે થોડું દ્રવ્ય લઈ આપણે બંને રાત્રીએ બાર વાગે જઈ આપના દુખનો હેવાલ કહી આપણા કામમાં ખસેલ આવે નહિ એવી

રીતે તેમની સલાહ લઈ તમારા આત્માને સંતોષ આપો. આ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યા પછી બંને જણાં રાતના બાર વાગે યોગી કને આવી એ હાથ જોડી અને જે નજરાણું લઈ ગયા હતા તે તેમની આગળ રજુ કરી પોતાના હુખનો હેવાલ કહેવો સર કર્યો,

૬૬ યોગીએ મહારાણીની હકીકત જાણી લીધી પણ પોતાને સાર અને મન માનતું નજરાણું મળ્યું હતું એટલે મદારાણી ઉપર ખુશ થઈ પોતે મંત્ર જાંત્ર જાણે છે એવો સવાલ યોગીએ મહારાણીને કહ્યો અને કહ્યું કે રાજકુમાર મરણ પામશે નહિ પરંતુ હું એક દોરો મંત્રો તમને આપું છું તો તે દોરો તેના ગળે બાંધવાથી તુરત કુકડો થઈ જશે આપું યોગીનું બોલવું સાબળી મહારાણીએ યોગી પાસેથી મંત્રરેણો દોરો લઈ તુરત પોતાના મહેલ તરફ રવાના થઈ ગઈ અને યોગી પણ ત્યાંથી ખીજે ગામ ઉપડી ગયા હવે એક વખત એવું બન્યું કે રાજકુમાર એક દીવસ પોતાના શહેરમાં રાત્રે નગર ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચા જોતાં જોતાં તેને રાત્રીના એ વાગી ગયા એટલે તુરત પોતાના મહેલ તરફ જવા તૈયાર થયો પણ કુદરત જુલાવે ત્યાં કોઈનું ચાલતું નથી તેમ આપણા રાજકુમાર ને પણ પોતાનો મહેલ જુલો જઈ અચાનક આ અજુમાનીતીના રાજમહેલમાં આવી પહોંચ્યો અને બાહરથી પોતાની ઓરમાન માને ઘાટો કાઢી બારણું ખોલાવી તુરત મહેલમાં પ્રવેશ કર્યો કુવરને રાત્રીના વખતે મદન મંજરીના મહેલમાં અચાનક આવેલો જોઈ તુરત મહારાણી જે પોતાની ઓરમાન માતા છે તે ધણીજ ખુશ થઈ અને તેને સુવા માટે એક પલંગ પાથરી આપ્યો. એટલે તુરત કુમાર નીદ્રા ધીન થઈ ગયો જે કલાક થઈ એટલે

પોતાની ઓરમાન માતા કુમાર પાસે આવી જુએ છે તો તેને બરોબર બર નીકામ સુતેલો દીઠો એટલે વીચાર કરવા લાગી કે અરે મહારા ભાગ્યના ઉદ્યે અને વગર મહેનતે આજે અચાનક કુમાર મારે મહેલે આવી પહોંચ્યો છે તો જો હું આ વખત નકામો ગુમાવી આજસ રાખી બેસી રહીશ તો ફરી આવો સમય જીંદગીની અંદર અને મળવાનો નથી થોગ એટલા વગર મહેનતે શીકાર હાથમા આવેલો કયો મુરખ ગુમાવી બેસે માટે ચાલ તૈયાર થા અને જોગીનો આપેલો દોરો એકદમ કુમારના ગળે આંધી મારા મનની ઉમેદ પુરી પાડુ અને જનમારાનું સાલ કાઢી નાખુ આવો વીચાર કરી તરત દોરો લગાડી કુમારના ગળે આંધી દીધો કે એકદમ રાજકુમાર તુરત કુકડો બની ગયો અહીં કુદરત તારી અક્ષય કળા છે જે કુમાર દુનિયા માણસને પોતાની ચાલાકીથી અગર પોતાની અગર તીરાણુ બુદ્ધીથી દગવી પોને વીજ્ય મેળવતો હતો તેજ કુમાર આજે અણમાનીતી રાણીના મહેલમા કુકડો થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે ભાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે પોતાના શત્રુઓ જે રાત દીવસ મહેનત કરી મરી જાય છતાં જેનો વાળ વાકો પણ ન થાય પણ જ્યારે સમય પલટાય છે ત્યારે શત્રુઓને લગારે મહેનત કરવી પડતી નથી તેમ આપણા રાજકુમાર ને પણ તેવી દશા થઈ હવે રાજકુમાર જ્યારે કુકડેક થઈ પલંગ ઉપર પડી રહ્યો છે તે વખતે તેની ઓરમાન માતા વીચાર કરે છે કે હવે આ કુકડાને કોઈ જોમ જાય નહિ માટે લાવ મારી પેટીમા મુકી દઉં આવો વીચાર કરી તુરત પેટી લાવી કુકડાને પુરી દીધો અને પોતે પોતાના કામમાં વળગી ગયો. આ તરફ સવારના પહોરમાં કુમાર-

ના પીતા તેમજ તેની માતા અને તેની આ વખત તપાસ કરવા
 ગયા કે આજે રાજકુમાર કેમ દેખાતા નથી-ક્યાં ગયા હશે શું
 થયું હશે આવો વિચાર કરી દરેક સ્થળે તપાસ કરવા માંડી
 પરંતુ કુમારનો કોઈ પથ ટેકાણેથી પતો મળ્યો નહિ અને જોત
 જોતામાં સાજ પડી ગઈ વખતે કોઈની રાહ જોઈ બેસી રહે તો
 નથી તેમ રાજકુમારની શોધમાં રાજ્ય પોતાના તમામ માણસો
 ને દેશો દેશ-જગલે જગલ અને વને વન તપાસ કરવા મોકલ્યા
 છતાં રાજકુમારનો પતો લાગ્યો નહિ એટલે રાજ્યે એકદમ ગાબરો
 બની ગયો છાતી ફાડી નાખે એમ રહત કરવા લાગ્યો અને તેને
 કંઈ પથ એવ પડે નહિ આવી રાજની માઠી દશા જોઈ નગરના
 તમામ લોકો શોકાતુર થઈ ગયા કારણ કે રાજ દુઃખી તો પ્રજા
 દુઃખી કયાથી હોય આ પ્રમાણે ચીંતામાં તે ચીંતામાં દરેક
 દિવસ નીકળી ગયા એવામાં એક દિવસ એક જોડી જે પ્રથમ
 એરમાન માતાને દોરે આપી ગયો હતો તેજ જોડી ફરતો
 ફરતો આ નગરમાં જોડીનું રૂપ લઈ આવી પહોંચ્યો અને
 નગરના લોકોને શોકાતુર થએલા જોડીને પૂછવા લાગ્યો.
 કે આ નગરના લોકો તેમજ રાજ વગેરે દરેકજ ઉદાસ શા
 કારણથી રહે છે તે પૂછા કરી જણાવશે આવું જોડીનું બોલવું
 સાંભળી નગરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે હે જોડી મહારાજ આ
 નગરના મહારાજને રાજકુમાર આજે પંદર દિવસથી કંઈ ગુમ
 થઈ ગયો છે અને તેનો કોઈ પથ સ્થળેથી પતો મળતો નથી
 એથી કરી આ નગરના લોકો તેમજ રાજ ઉદાસ રહે છે આ
 હકીકત સાંભળી જોડી મહારાજ તુરતજ મહારાજના મહેલ તરફ
 રવાના થયા અને મહેલની નીચે જઈ ઉભા રહ્યા કે તુરતજ છડી-

દારે અવાજ કર્યો કે હે બીક્ષક આ શોકાતુર નગરમાં તમે અ-
 ચાનક પ્રવેશ કરી સરકારના મહેલ પાસે કેમ આવ્યા છો તે
 સાચે સાચું કહી દો, છડીદારનું બોલવું સાંભળી બીક્ષક કહેવા
 લાગ્યો કે હે સરકારની તહેનાત હિંસવનાર છડીદાર આજે હું
 મહારાજની પાસે મળવા માટે આવ્યો છું જે આપ મારા ઉપર
 કૃપા કરી મારો સંદેશો રાજને કહી બતાવશે તો તમારો ધણોજ
 ઉપકાર થશે જેથીનું બોલવું સાંભળી છડીદાર તુરત રાજ કને
 આવી નમ્ર વચનોથી કહેવા લાગ્યો કે હે કૃપાળુ નીચે કોઈ બીક્ષક
 આપને મળવા માગે છે તેવો બોલ સાંભળી રાજએ હુકમ
 કર્યો કે ભલે આવવા ઘો સરકારનો હુકમ થયો કે છડીદાર નીચે
 આવી બીક્ષકને ઉપર લઈ જઈ સરકાર જોડે મેળાપ કરી આપ્યો
 અને તેને બેસવાને માટે આસન આપ્યું કે તુરત મહારાજએ
 સવાલ કર્યો કે મહારાજ આપ ક્યાંથી આવો છો, અને કેમ
 આવ્યા છો તમારી ખરી હકીકત હોય તે અમને જણાવી ઘા.
 સરકારનું બોલવું સાંભળી રાજને દીઘાસો આપવા કહ્યું કે હે
 મહારાજ હું જેતીપનો ધંધો કરું છું, અને જેતીપ સાંઝે બાણું છું
 માટેજ આપની પાસે આવ્યો છું આ હકીકત સાંભળી રાજ
 તુરત હંશીઆર થઈ નમ્રતા પૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે જેતી મ-
 હારાજ કહો ત્યારે મારો રાજકુમાર આ સૃષ્ટીમાં છે કે નહિ અને
 અને છે તો મને ક્યારે મળશે આવું રાજનું બોલવું સાંભળી જેતી
 એ પોતાના દીપણ કાઢી આંગળીના વેદા મણી કહેવા લાગ્યો
 કે હે મહારાજ રાજકુમાર આ સૃષ્ટિમાં છે અને તે આપણને છ
 માસ પછી જરૂર મળશે એવું ચોકકસ મારા જોશમાં જોવામાં આવે
 છે આવું જેતીનું બોલવું સાંભળી રાજને કંઈ શાન્તિ મળી કે

તદત જોશીને શીરપાવ આપી વીદાય કર્યો અને જોશી તુરત ને નગર છોડી કુચ કરી ગયો હવે આપણા રાજકુમારને ઓમ્માન માતાએ જ્યારથી કુકડો કરી રાખ્યા છે ત્યારથી તેને ખાવાનું પાણી વગેરે પેટીમાં નાખે છે એમ કરતા લગભગ એ માસ નીકળી ગયા એવામાં એક દીવસ મદારી વાદરાને લઈ તેજ નગરમાં ખેલ કરવા સાર આવ્યો છે અને તે શહેરની મધ્ય બાગમાં જ્યાં અણુમાનીતી રાણીનો મહેલ છે તેની નજીક આવી મદારીએ ખેલ શરૂ કર્યો એટલે જોનાર માણસની હઠ નરાજ ગઈ અને એક કલાક પછી જ્યારે ખેલ પુરો થયો ત્યારે મદારી પોતાના મુકામે જવા તઈયાર થયો કે તુરત અણુમાનીતી રાણીએ પોતાની દાસીને મદારીને બોલાવી લાવવાની એકદમ જુમ પાડી કે તુરત દાસી મદારી પાસે આવી તેને મહારાણી પાસે લાવી હાજર કર્યો.

હવે રાણી મદારીને કહે છે કે હે વાદરાને નચાવનાર અને જનવરોના ખેલથી લોકોનાં દીલને ખુશ કરનાર હે મદારી આજે મારે તારું એક કામ પડ્યું છે અને એ કામ જે તું બરાબર કરી પાછો બે મહિના પછી તું અહીં આવીશ એટલે તને હું સારું ધનમાં આપીશ.

બોલ નારી શી મરજી છે રાણીનું બોલવું સાંભળી મદારી કહેવા લાગ્યો કે હે માતા એવું શું કામ છે અને જે કામ હોય તે સુખેથી કહો હું કરવા તઈયાર છું

આવું મદારીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાણીએ પોતાની પેટીમાંથી કુકડો કાઢી અને તેને બતાવી કહ્યું કે આ કુકડો હાલ

તુ લઈ જા અને તેને સારી ડેળવણી આપી પાછો બે માસ પછી તેને લઈને અહીં આવજો એટલે હું તને સારું છનામ આપીશ.

આવું રાણીનું બોલવું સાંભળી મદારી કુકડાને લઈને ચાલતો થયો અને દરેક ગામે ગામ ફરવા લાગ્યો એમ કગતા લમભગ બે ત્રણ માસ નીકળી ગયા કે મદારીએ વીચાર કર્યો કે લાવ હું હવે રાજમાતા ગાસે જઈ આ કુકડો પાછો આપી મારી જીંદગીભરના રહેલા દળદરનો રાણી તરફની ભેટ લઈ ચૂરેચૂરા કરી નાખું અને મારી જીંદગી સુખમાં ગુજાર આવો વીચાર કરી તે મદારી વીચારમાં તે વીચારમાં અણમાનીતી રાણીના મેલ તણ દઈ માનીતી રાણીના મેલ પાસે આવી ઉભો રહી પોતાની નમત ચાલુ કરી અને કુકડાને બાર કાઢી પોતાના કરંડીઆ ઉપર ખડો કર્યો છે. માટે હે દેવદત કુમાર આજે તારી ખરી કસોટી નો વખત આવ્યો છે દેવ કહે છે કે હે કુમાર જલદી ચાલ અને તે મદારીને દ્રવ્ય આપી કુકડો ખરીદ કરી તેના ગળામા રહેલો ટોરો કાઢી નાખો અસલ રાજકુમારને જોઈ તેમના માતા પીતાને બતાવી આપણે આ નગરમાંથી કુચ કરીએ

આ પ્રમાણે દેવે કુમારને સમજણ પાડી કે તુરત દેવદત મદારી પાસે આવી ઉભો રહો અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે આહો આજુસના માથે કદ વખતે કેવાં કેવા સંકટ આવે છે તે કોઈને ખબર પડતી નથી.

આ પ્રમાણે વીચાર કરી કુમાર દેવદત મદારીને કહેવા લાગ્યો કે હે મદારી તું ખેલ બહુ સારો કરી બાણ છે અને આ જનવરોને તે સારી ડેળવણી આપી છે વળી સામે કરંડીઆં લિપર

પ્રુથ્વસુરત કુકડો પશુ ઠીકે લાગ્યો છું માટે અમારે પશુ આવા કુકડાની જરૂર છે કારણ કે અમે મુસાફર લોકો જ્યાં ત્યાં રખડતા ફરીએ એટલે અમને સવાર ક્યારે થશે—અપોર ક્યારે થાય અને સાંજ પડવાને કેટલી વાર છે આવા ટાઇમ જેવાને અમને ઘણી જ હરકત થાય જો તારો વીચાર હોય તો તારી પાસે કરંડીઅ-ઉપર હિમા રાખેલા કુકડાને ખરીદ કરવાની મારી મરજી છે અને તેના બદલામાં તને જેટલા પઠંસા જેમતા હોય તેટલા સુખેવી મારી પાસે આમો લે—એ લ શું વીચાર છે કુમારના વચન સાંભળી મહારી વીચાર કરવા લાગ્યો કે મારે આ કુકડાને ગમે ત્યાં વેચવાનો છે માટે આ ઘેર બેઠાં આવેલા ધરાકને શા માટે જવા દેવું જોઈએ. એમ નક્કી કરી મહારીએ કુકડાને હાથમાં લઈ પુરત કુમારને અરપણુ કરી દાઘો કે રાજકુમારે મહારીને સારા પપ્પસ આપી ખુશ કર્યો હવે જેવો કુકડો કુમાર દેવદત્તના હાથમાં આપ્યો કે પુરત તેના ગળ માથી ઘણા વખતથી રહેલા દોરાને ઝપાટ બંધ કાપી નાખ્યો કે પુરત અસલ રાજકુમાર ખતી ગયો. અત દેવદત્તના પગમાં પડી વારંવાર કહેવા લાગ્યો કે મને આજે નવું જીવન આપનાર આપ કોણ છો અને ક્યાંથી આવો છો અને હું આપના આ કરેલા ઉપકારનો બદલો કેવી રીતે વાળીશ વગેરે નઅ વચનોથી કુમારને રીઝવવા લાગ્યો પશુ આપણી વાતોને નાયક દેવદત્ત કુમાર કહે છે કે હે બાઈ આમાં મેં કંઈ પણ ઉપકાર કર્યો નથી અને મારે તેનો બદલો પશુ જોઈતો નથી, પશુ અત્યારે તમે મને ખરા અંતઃકરણથી ચાહતા હો તો આપ પુરત એકદમ તમારા દુખી મા બાપને મળી મને સંતોષ આપો એવી મારી તમારા પાસે માગણી છે દેવદત્તના વચન સાંભળી માનીતી રાણીનો કુમાર અને દેવદત્ત બંને જણા પોતાના પીતા

પાસે આવી પહોંચ્યા અને પ્રણામ કરી ઉભા રહ્યા કે રાજાએ સાચું જોયું તો પુત્રને જોઈ એકદમ ભેટી પડ્યો.

અને કહેવા લાગ્યા કે હે બાહ આટલા દીવસ અમેને અને તારી માતાને શ્રા માટે હેરાન કર્યા અગર તું ક્યા સંતાયો હતો અગર તું સાથી રીસાઈ ચાલ્યો ગયો હતો અને આ તારી પાસે ઉભેલો માણસ કોણ છે વગેરે તારી તમામ હકીકત અમને જણાવી દે પોતાના પીતાનું વચન સામળી પોતાને કુમાર પોતાના દુર્ખના હેવાલ રજુ કરે છે કે હે પીતા આજથી છ માસ પહેલાં આપણા નગરમા એક દીવસ રાત્રીએ નગર ચર્ચા જોવા નીકળ્યો હતો અને ચર્ચા જોતા જોતા વીચારમાને વીચારમા હું આપનો મહેલ ભૂલી જઈ એકદમ અણમાનીતી રાણીના મહેલમા નાં પહોંચ્યો અને ત્યાં જઈ પલંગ ઉપર સુઈ ગયો કે એક કલાક પછી રાજમાતાએ મારા ગળામા જાફુલ દોરો નાખ્યો કે જેથી કરી હું એકદમ કુકડો બની ગયો અને થોડા દીવસ તેણે મને પેટીમા પુરી રાખ્યો ત્યાર પછી એક મદારીને ત્યાં મને કેળવણી આપવા આપી દીધો અને તેજ મદારી આજે આપના નગરમા લઈ આવ્યો હતો તેની પાસેથી આપની પાસે ઉભા છે તેમણે મને છોડાવી મારા ગળામાથી દોરો કાપી નાખી અને અસલ રૂપમા લાવનાર તેમજ નવું જીવન આપનાર પોતાના પ્રાણની પણ દરકાર નહિ કરતા સદાયે પરનું હીત કરનાર આ રાજકુમાર દેવદત્ત છે રાજા પોતાના કુમારનું તમામ ભાષણ સાળળી તાળુમ થઈ ગયો અને એકદમ કોધમા આવી પાંચ સાત માણસો લઈ અણમાનીતીના મહેલમા આવી પહોંચ્યો અને

કહેવા લાગ્યો કે હું દુષ્ટ કર્મ કરનાર મહારાણી રાજકુમારને
 હેરાન કરતા તને બીલકુલ દયા ના આવી. હું શ્રીખણી આજે
 તને હું સી શીક્ષા કરૂં જે શીક્ષા કરૂં તેટલી થોડી છે પણ
 જ તું જી જાત છે એટલે તારે નાક—કાન કાપી લઇ અને તને
 ઘોડા ઉપર બેસાડી આપણા નગરમાં ફેરવી દેશનીકાલ કરીશ
 તેવો રાજાનો હુકમ થતા તુરત બે ચાર માણસો આવી
 નાક—કાન કાપી લઇ અણમાનીતી રાણીને આખા નગરમાં
 ફેરવી દેશ નીકાલની સજા કરી. હવે મહારાજા અને
 માનીતી રાણીનો રાજકુમાર દેવદત્તને પ્રણામ કરો કહેવા લાગ્યો
 કે હું ઉપકારી રાજકુમાર આજથી આ રાજપાટ તમારું છે;
 અને અમે તમારા સેવક છીએ માટે આ રાજાને સંભાળી દુઃખી
 પ્રજાને અદલ ન્યાય આપી પ્રજાને સાત કરો એવી અમારી ઇચ્છા
 અને માગણી છે વળી જે કે આપના ઉપકારનો બદલો
 વાળવાને અમે અસક્ત છીએ છતાં અમારા જેવા ગરીબ માણસ
 ની અદ્ય ભેટનો સ્વીકાર કરી આપના આત્માને સંતોષ આપો
 એવી અમારી આપની પાસે નમ્ર વીનવંતી છે ત્યારે રાજકુમાર
 દેવદત્ત કહેવા લાગ્યો કે હું મહારાજા મેં રાજાની આશાએ અગર
 મારા લાભની ખાતર મેં રાજકુમાર ઉપર ઉપકાર કર્યો નથી
 પણ દરેક માણસનો અને સજ્જન માણસોનો એવો નીયમ છે
 કે આ જગતમાં જનમીને પોતાની શક્તિ અનુસાર દરેક પંખીને
 મદદ કરવી જોઈએ વળી દુઃસમન ઉપર રેમ રાખીએ છીએ તો
 આતો નીરથપરાધી પ્રજાનો માનીતો રાજકુમાર એનું કામ
 કરવાથી મને કાંઈપણ જાતનો શોક છે નહિ પણ હું મહારાજા
 હવે મને રજા આપો કારણ કે હું મુસાફરીએ નીકળ્યો છું અને

જલદી મુસાફરી કરી મારે મારા માતપીતાને મળવાનું છે આવું કુંવરનું બોલવું સાંનળી કુંવરને નહિ રોકતાં અને કોઈ પણ વખતે અમારૂં કામ હોય તો બવાવસો એમ બોલી તુરત દેવદત્ત કુમારને મહારાજાએ જવાની રજા આપી હવે જોવા દેવદત્ત કુમાર પલંગ પાસે આવ્યો કે દેવે આવી કુમારને સુખસાન્તીના સમાચાર પૂછી તુરત પલંગને પુરજોસમાં ચલાવવા માડ્યો કે સપાટાબધ પવનની પેઠે બાજે દીવસે મણીપુરનગરના જંગલમાં આવી ઉભો રાખ્યો અને દેવ રાજકુમારને કહેવા લાગ્યો કે હું ભાઈ આ મણીપુર નગરની હદ છે અને આવતી કાલે મહારાજા વીજયસીંહની રાજકુમારી ચંપકલગને સ્વયંવર છે અને તે સ્વયંવરની અદર દેસા દેસના અકસ્મતી રાજાઓ કે જેની પાસે દેવતાઈ રીઠ્ઠીઓને ખળતો છે. વળી રૂપમાં તો જાણે તે રાજાઓ ઇંદ્ર કગના પણ વધારે રૂપવાળા છે. વળી પરાક્રમે તો આપણી જાણે કહી શકાય નહિ. એવું આતુળી બલરાજા ચંપકલગના સ્વયંવરમાં આવી ગયા છે વળી ચંપકલતા એક રૂપમાં પરી સમાન છે. શાસ્ત્રી જાણે છે વીઘામાં કુશળ છે. અને દરેક દેસ દેસના પંડીતોની સાથે વાદ કરી વીજય મેળવ્યો છે એવા અભીમાની રાજકુમારીનું પાણી ગ્રહણ કરવા માટે જરૂર આપણે રૂપ બદલી જવું જોઈએ વળી એ સ્વયંવરમાં એક અક્ષર પણ બોલીસ નહિ પણ એક ઠેકાણે બેસી શું બનાવ અને છે તે જોવા કરજો આ પ્રમાણે કુંવરને સમજણ પાડી બન્ને જણ પલંગને જંગલના ઝાડ ઉપર મુઠી સ્વયંવરમાં રૂપ બદલી જોવા તૈયાર થયા અને જોત જોતામાં સ્વયંવરની નજીક પાસે આવી જોવા લાગ્યા પણ તે ઠેકાણે હજી રહેવા અગર

પગ મુકવાની જગા ખાલી નહોતી એટલે બન્ને જણા સ્વયંવરથી
 એક બે હાથ છેટા જઈ એહા અને સ્વયંવરનો દેખાવ જોવા
 લાગ્યા આ પ્રમાણે જાણે ઇન્દ્રનો દરબાર ભરાયો હોય એવો
 આ સ્વયંવર દેખાવા લાગ્યો અને દેશો દેશના રાજા અંદર અંદર
 વાતો કરવા લાગ્યા કે બાઈ આતો દેવતામાં સ્વયંવર છે માટે
 અંધકમાળા તો જોને પુરણ પુન્ય કર્યા હશે અગર પાત્ર આગળી
 એ પરમેશ્વર પુજ્યા હશે તેને મળવાની છે આ પ્રમાણે વાતો
 ચાલી રહી છે એટલામાં મહારાજા વૉજયસીંહના છડીફરે
 આવી નેકી પુકારી કે હે રાજા મહારાજાઓ હવે આપ આપના
 આસન ઉપર બેસી જોવ કારણકે રાજકુમારી અંધકલતા વરમાળા
 લાઇ આ સ્વયંવરમાં પધારે છે આવું છડીફરતું બોલવું સાંભળીતુરત
 તમામ રાજાઓ પોત પોતાના આસન ઉપર બેસી ગયા કે તુરત
 અંધકમાળા પોતાની સાહેલીઓની સાથે વરમાળા લાઇ સ્વયંવર
 માં આવી પહોંચી અને દરેક રાજાઓની પાસે વરમાળા લાઇ
 પોતાના મન ગમતા પતી મેળવવા વીચાર કરતી હતી પણ જ્યાં
 જ્યાં એ નજર કગતી હતી કે તુરત પોતાની જમણી આપ
 ફરકતી હતી અને અસુના ચીન્દ દેખાતા હતા આ પ્રમાણે સ્વયં-
 વરમાં જોત જોતામાં સોરજઠોર થવા લાગ્યો કે હે અંધકમાળા
 આ દેવતામાં સ્વયંવરમાં હજી તું શા વીચાર કરે છે અને વર-
 માળા કોઇને પણ કેમ પહેરાવતી નથી આવું રાજા લોકોનું
 બોલવું સાંભળી અંધકમાળા મધુર અવાજથી કહેવા લાગી કે હે
 અંધકવર્તી મહારાજાઓ વરમાળા એકદમ કોઇના ગળામાં નાખવી એ કંઈ
 રમત નથી પણ એક છાંદગી ગુજરવાનું મોટું સાધન છે નથી કે દીવસ
 ગુજરવાનો અગર કલાક બે કલાક વાતો કરી પસાર થઇ જવાનું માટે

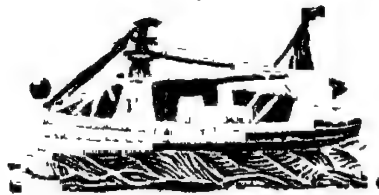
હે સમાના મહારાજાઓ ઉતાવળે આપ્યા પાકતા નથી તેમ રતુ
 વીના કળ સામળ્યા નથી તેવીજ રીતે જ્યા સુધી મારા મન ગમતો
 પતી મારી નજરમાં નહિ આવે ત્યા સુધી વરમાળા કોઈને પહે-
 ગવવામાં આવશે નહિ આવું ચંપકમાળાનું ખોલવું સાંભળી
 તમામ રાજાઓ છાના માના એસી રહ્યા એટલે દેવદત્ત કુમારની
 જોડે જે દેવ એડેલો છે તેને પોતાની માયાથી ચંપકમાળાની જુ-
 દ્દીમાં ફેરફાર કરી દીધો કે રાજકુમારીની દ્રષ્ટી જ્યા દેવદત્ત કુ-
 માર એડેલો છે તેની ઉપર પડી કે તુરત ચંપકમાળાએ આવી
 દેવદત્તના ગળામાં વરમાળા નાખી પોતાના આત્માને ધન્યમાન
 વા લાગી આ વરમાળા દેવદત્ત કુમારને પહેરાવવાથી તુરત સ-
 જ્ઞાન ચક્રવર્તી રાજાઓ એકદમ હિમા થઈ ગયા અને મહારાજા
 વિજયસીંહને કહેવા લાગ્યા કે હે ભુપાલ તારી કુંવરીએ આ
 સ્વયંવર ભરાવી અમારી હાસી કરી છે અને અમેને છેક દલકા
 ગણી એક યુવાન બાળક જંગલમાં રખડી ખાનારો અરે જેના
 નામનો અગર માથાપનો અગર ગામનો પણ પતો નહિ તેવા
 દલકા માણસને વરમાળા આલવાથી તારી દીકરી એ મોટી
 ભુલ કરી છે માટે હવે જે બાળકને વરમાળા પહેરાવી છે તેને
 અને જીવતો ઘેર જવા દેશુ નહિ માટે હજી તારી ચંપકમાળાને
 સમજાવવી હોય તે! હજી વખત વહી ગયો નથી આવું રાજાઓનું
 ખોલવું સાંભળી વીજયસીંહ રાજા કહે છે કે હે ભુપાલો હવે જે
 બનવાનું હતું તે બન્યું અને કુંવરીના કીસમતમાં જે પતી જન્મ-
 એલો હશે તેથી તેની દ્રષ્ટી તેના ઉપર પડી માટે હવે ચીંતા
 કરવાનું કંઈપણ કારણ નથી તેમજ વરમાળા વારે ધડીએ પહે-
 ગવાતી નથી જેમ સ્ત્રવવાદી માણસનું વચન પોતાના પ્રાણ જાન

તો બહેતર છે પણ વચન ખાલી ના જાય તેમ આ વરમાળા જે
 યુવન આગળને પહેરાવી છે તે કદી કાળે પાછી ફરસે નહિ આવું રાજ
 વીજયસીંહનું બાપણુ સામ્રાજી તમામ દેસના રાજ્યો એકદમ
 રાજકુમાર દેવદત્તના ઉપર ધસી આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે હે
 યુવાન આજકે આ નગર છોડી તેમજ અંપકમાળાની આસા મૂકી
 હજીનું જીવતો ઘેર જા કે જોઈ કરી તારા વીરોગથી તારા મા
 બાપ દુઃખી થાય નહિ માટે તારે જીવવાની આશા હોય તો પુરત
 અહીંથી ચાલ્યો જ આવુ રાજ લોકોનું બોલવુ સામ્રાજી દેવદત્ત
 રાજ્યોને કહેવા લાગ્યો કે હે ભૂપાળો હું તમારા ક્રોધ ભરેલાં
 વચનેથી અગર મરણથી બીલકુલ ડરતો નથી તેમજ તમારી
 સાથે રક્ષાસંગ્રામ કરી કદાપી પાછો હદીસ તેના પણ મને ચીંતા
 નથી પણ રીક્ષગીરી એટલીજ થાય છે કે તમે ખાલી મોઢેથી
 અવાજ કરી શામાટે ખુસી થાવ છો સું સુર્યના સામે ખાલી
 ધુળ ઉડાડવાથી તેનું તેજ ખાલી થાય છે. વળી સમુદ્રની અંદરથી
 સૂકી નદીઓ બસીએ તો સું સમુદ્ર ખાલી થાય છે તેમ તેમ
 ખાલી ગપાટા મારી ખુસી થાવ છો તેના કરતા લઢાઈ કરી વિજય
 મેળવી ખુસી થાઓ.

આ પ્રમાણે કુમારના વચન સામ્રાજી તમામ રાજ્યો
 હથીઆર સજી તર્ફ આર થઈ ગયા અને લઢાઈને સંખ વગાડ્યો
 આ તરફ રાજકુમાર દેવદત્તને મહારાજ પક્ષે વાળો દેવ પુરત
 જંગલમાથી પક્ષ ગ લાવી રાજકુમાર દેવદત્તને તે ઉપર બેસાડી
 અને તેને દેવતાઈ હથીઆર આપી લઢાઈના મેદાન આગળ લાક્ષી
 રણુ કયો અને લઢાઈ સરૂ થઈ આ તરફ મહારાજ વીજયસીંહ

અને રાજકુમારી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે હમણાં આ
 બાળકને ઉરકેરાયેલા રાજાઓ મારી નાખશે એટલામાં સામા સામી
 મુદ્દ સર થયું આણી તરફ રાજા ચક્રવર્તીના બાણ કુમાર ઉપર
 આવે છે અને કુમારના બાણ તે લોકો ઉપર જાય છે પણ કુમાર
 ઉપર આવતા બાણ તમામ દેવ ઝીલી લે છે અને કુમારના બાણ
 તે લોકોને હેરાન કરે છે એમ અરસપરસ લઢાઈ કરતાં બે દીવસ
 નીકળી ગયા કે કુંવર વીચાર કરવા લાગ્યો કે હવે આપડી લઢા-
 ઇનો અંત આવે તેમ નથી માટે આજેજ આ લઢાઈ ખાલસા
 કરી દઉં આવો વીચાર કરી મંત્ર બણી જેવું એક બાણ કેકય કે
 તમામ ગજાઓના હેસ ઉડી ગયા કેાઠ જમીન ઉપર પડી ગયા.
 અગર તો કેાઠ પોતાનો છવ લઈ નાસી ગયા અને થોડા વ્રણુ-
 રજા તેમને બીજા બાણે નીરમાલ્ય કરી દીધા એટલે તુરત ગમ
 ખાઈ તમામ દેસના રાજાઓ પોતપોતાને દેસ ચાલ્યા મથા આણી
 તરફ કુંવર પલંગમાથા નીચે ઉતરી માહાગજ વીજયસીંહ પાસે
 આવી ઊભો રહ્યો કે તુરત પોતાની રાણી ચંપકમાળા પતીના
 વખાણ કરતી તેમના પગે પડી અને કહેવા લાગી કે હે ઉદાર
 દીલના રાજકુમાર આપ કયાના વતની છો અને આપના મા
 આપનું સું નામ છે અને અહીં આપનું પધાનું સી રીતે થયું
 વગેરે આપનો તમામ હેવાલ આ દાસીને કહી બતાવશો. રાજ-
 કુમાર કહે છે કે હે વીજયસીંહ રાજાની રાજકુમારી સાબળ હું
 ચંપા નગરીના મહારાજા કનકસીંહનો મુત્ર છું અને મારું નામ
 દેવદત્ત છે મારી માતાનું નામ કનકાવતી છે અને ચંપાનગર
 અહીંથી એક હજાર જેજન છેટે છે અને હું તો ખાલી સુન્દરીની
 સ્ત્રીલા જેવા માટે મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું પણ અધવચ આ-

વતા તમારા સ્વયંવરની વાત સાંભળી હું અહીં આવી ચડ્યો હતો
 આ પ્રમાણે ખરી હકીકત છે પોતાના પતીના વચન સાંભળી
 ચંપકમાળા ધણીજ ખુશી થઈ; હવે દેવદત્ત કુમાર અને રાણી
 ચંપકમાળા બન્ને જણ આનંદમાં દીવસો ગુજારે છે અને સુખેથી
 રહે છે એવામાં એક દીવસ રાજકુમાર પોતાની પ્રાણ પ્રીયાને કહે
 કે હે પ્રીયા હવે મારો વિચાર અહીંથી મારે દેશ જવાનો છે
 મારે જો તારી મન્ગ હોય તો તારા માખપને કહી આપણે
 અહીંથી આપણા નગરમાં ચાલ્યા જઈએ કારણ કે જમાદને
 સસરાને ત્યાં ઝાઝો વખત રહેવાથી નાલાસી તેમજ પોતાની
 આબ રહેત હરકત કરતા છે આવું પોતાના પતીનું કહેવું સાંભળી
 ચંપકમાળા પોતાના દીલમાં બીચાર કરી કહે છે કે હે પ્રાણનાથ
 આપનું કહેવું સાચું છે પણ અત્યારે આપણો દેશ અહીંથી સોયો-
 જન છેટે છે. વળી વારે ધક્કાએ મારા પિતાના ત્યાં આવવા જવાનું
 અને નહિ માટે આટલા દીવસ ગુજાર્યાંતો જો ચાર દિવસ પછી હું
 મારા મા આપને કહી તેમની રજા મેળવી આપણે અહીંથી આપણા
 દેશ તરફ ચાલ્યા જઈએ આવું પોતાની પીમાનું બોલવું સાંભળી
 રાજકુમારે રહેવાનું મુલતવી રાખ્યું.

ભયંકર આકૃત.

જે દીવસે રાજકુમારી ચંપકલતા પોતાની સાહેલી
જેઠે વાત કરે છે અને હસે છે એવામાં તેની
ખીજ દશ બાર દાસીઓ આવી કહેવા લાગી કે
હે ચંપકમાળા આજે અમો ધણા દીવસે તમને
મળવા માટે અહીં આવ્યા છીએ અને અમારે
વીચાર આજે આપણા નગરના કેશવબામમા જન્મ
સુવાસીત પુષ્પોની સુગંધી લાખ તરેહ તરેહના દુગ્ધ પુલ્લ આરોગી
તેમજ આપણા દરેકના મનમાં રહેલી સુખ દુઃખની વાતો એક
બીજાને જણાવી અને ઠંડી હવા ખાઈ આપણા મુકામે જતા રહીએ
આપું પોતાની તમામ સાહેલીનું કહેણ સાંભળી પોતાના માતાપિતાની
રજા લઈ રાજકુમારી ચંપકમાળા અને તમામ સાહેલીઓ કેશવ-
બામમા આવી આરામ લેવા બેઠા અને દરેક જણ પોત પોતાના
પતી માટે પુલ્લની માળા લઈ જવા સારુ બુદ્ધે બુદ્ધે ઠેકાણે જતી
રહી અને ચંપકમાળા તો તેથી પણ ઘણું દૂર જઈ પુલ્લ ચુટવા
લાગી એવામાં અહીં આગળ ચંપકલતાનું જમણું નેત્ર ફરકવા
થી પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આજે મને કંઈ હરકત થાય
એમ લાગે છે કારણ કે એક તો પ્રતિજ્ઞા મેં બળાતકારે મારા પિતાને
ત્યાં રખાવ્યા તેથી કદાચ તેમને ખેંચી લાવ્યું હશે અગર કાતો
મારી સાહેલીઓ અને સગાંજનો મને એકલા મૂકી પોતાને ઘેર
જતી રહી હશે એવો વીચાર કરતા રાજકુમારી ચંપકમાળા
પુલ્લ તોડે છે એવામાં એજ બામના પાછળ સીકારે નીકળેલો વર્ધ

માન નગરનો રાજા રૂપસેન આમ તેમ સીકારના માટે કાફા
 મારે છે પણ તેને કોઈ પણ રથભેરી સીકાર હાથ આવતો નથી
 તેથી નીરાશ થઇ ઘેર જવાનો વીચાર કરે છે એટલામાં તેની
 નજર રાજકુમારી ચંપકમાળા ઉપર પડી કે તુરત રાજા રૂપસેન
 ચમ્પીત થઇ ગયો અને મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યો કે ધન્ય છે
 આ પદ્મીનીના ભરથારને કે જેને આવી રંભા સરખી. અને
 જેનાર પુત્રને પોતાના નયનોથી એકદમ કામ વીકારતી વાસના
 પ્રગટ થાય છે એવી રંભાને કીચો મુરખ માણસ દાથમાં આવેલો
 કોળીઓ ખાધા વગર નાખી દે આવો વીચાર કરી રાજારૂપસેન
 એકદમ તેજ આગની અંદર કુમારી ચંપકમાળા પાસે આવી બે
 હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયે તારા રૂપની પ્રેરણા
 આ જગતમાં કોઈ ઠેકાણે તારા જેવી સ્ત્રી મેં દીડી કે સાંભળી
 નથી માટે તું મારી સાથે પ્રીતી ખાધ અને મારા વર્ધમાન ન-
 ગરની મહારાણી થા આવું રૂપસેન રાજાતું બોલવું સાંભળી ચંપ-
 કમાળા કહે છે કે હે દુષ્ટ તને બોલતા શરમ નથી આવતી
 પરત્વી જોડે વાત ચીત કરતા અને અમારા ખાગની અંદર પ્રવેશ
 કરતાં હમણાં તારા ખાર વાગી જશે એમ કહી કુમારીએ ધણીજ
 જેરથી યુગ મારી પણ તેની સાહેલીઓના સાંભળવામાં આવી
 નહિ આવી યુગ સાંભળી અને આંહી આગળ મારે સાથે તેમ
 નથી એવું સમજી રાજા રૂપસેન એકદમ રાજકુમારી ચંપકમાળાને
 પોતાના ખભા ઉપર બેસારી ચાલતો ગયો અને રાજકુમારી ચં-
 પકમાળાએ સોર બહેર કરવા માડ્યો કે તુરત તેની સાહેલીઓએ
 રાજકુમારીને લઇ જતાં જોઇ પણ તે બીમારી સાહેલીઓ
 મુંઝે એકે એકદમ રૂદન કરતી મહારાજા વીજમસીદ પાસે આવી

તમામ હકીકત જાહેર કરી કે મહાગાળએ એકદમ તમામ ટેકાણે લશ્કર મોકલી દીધું પણ રાજકુમારીનો કયાય પણ જતો મળતો નથી એટલે વળી રાજાએ બીજા માણસોને તપાસ કરાવવા મોકલ્યા તે પણ પાછા આવ્યા હવે અહીં રાજકુમારી ચંપકમાળાને રાજાએ પોતાની પટરાણી બનાવવા તેમજ પોતાની ગણી કરવા સાર દરરોજ ઘણું સમજાવે છે પણ સતી ચંપકમાળા એકની બે થતી નથી તેમજ પોતાનું શીયળ સાચવવાને અને પોતાના પતીને યાદ કરવામા એક દીવસ પણ વીસગતી નથી આ પ્રમાણે રાજા રૂપસીંહ પાંચ સાત દીવસ સુધી તેને ઘણું સમજાવતો જતા જ્યારે તેનું કહ્યું ન માન્યુ એટલે છેવટે પોતાના કંડીઆ મહેલમા કેદ કરવાની સીપાઈને આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમારી ચંપકમાળાને મહેલમા પુરી સીપાઈ ચાલતો થયો હવે અહીં આગળ ચંપકમાળાને ખાવા પીવા અને જો જોઈએ તેની જાદાસને માટે રાજાએ પોતાની એક વીશ્વસુ દાસીને મોકલી અને કહ્યું કે તેને જ જોઈએ તે આપજો અને સારી રીતે તેને સમજાવજો પાડજો આ પ્રમાણે દાસી કુમારી પાસે ખાવાની તેમજ તમામ જાતની જોઈતી ચીજ રાજકુમારી માટે લાવવા માડી એમ કરતાં બે દીવસ ત્રણ દીવસ નીકળી ગયા કે કુમારી ચંપકમાળા અને દાસીને જો બેને સારી પ્રીતી બંધાઈ મઠ એટલે દાસીએ વીચાર કર્યો કે ચંપકમાળા મારો સાથે સારો સ્નેહ રાખે છે માટે હવે તેને સમજાવતાં વાર લાગે તેમ નથી આવો વીચાર કરી દાસી એક દીવસ ચંપકમાળાને કહેવા લાગી કે હે ચંપકમાળા મારે અને તમારે સારો સ્નેહ છે અને 'ને સ્નેહના લંધિ માર કહેવું' આપ કયુલ કરશે આવું દાસીનું બોલવું સાંભળી ચં-

પકમાળા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે હે દાસી તાર કહેવું હું કયુલ કરીસ મટે તારી ધ્રુચાઆ આવે ત કહી દે કે તુરત દાસી બોલી કે હવે આમ કદમા રહેવું અને સુકા રૌટલા ખાવા તેના કરતા રાણીનું મદ મેળવી સુખી થાવ એજ માર કહેવું છે.

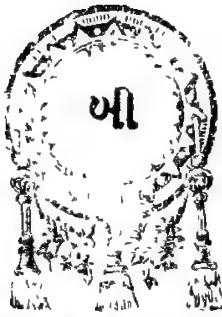
દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે બેન તાર કહેવું અક્ષરે અક્ષર સાત્યું છે અને મારે પણ એજ વીચાર છે માટે આવતી કાલે માહારાજને મારી પાસે મોકલજે અને મારી આ તમામ વાતથી વાંકે કરજે પણ હે દાસી તું માર અત્યારે એક કામ કરે તો હું તને આવતી કાલે મહારાજ પાસેથી સાડ દ્રવ્ય અપાવી તારા આત્માને સંતોષ અપાવીશ બોલ હે મારી રનેહદાર દાસી તારો સો વીચાર છે ચંપકમાળાનું બેલવું સાબળી દાસી કહે છે કે તારી મરજમાં આવે તે મારી પાસેથી માગીશ દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા કહે છે કે આપણા આ ડંડીઆ મેહલના નજીકના બાગમાં મારી એક સવાલાખ રૂપીઆની મુદ્રીકા પડી ગઇ છે અને તે મારી ધ્યાનમાં છે અને તેના નીશાની પણ મેં રાખી છે માટે જો તારી ધ્રુચા હોય તો તે મુદ્રીકા હું લઇ આવું અને તને સ્વાધીન કરી દઉં કારણકે તેં મારા ઉપર ધણો ઉપકાર કર્યો છે આવું ચંપકમાળાનું વચન સાબળી તુરત દાસીએ પોતાને સવાલાખ રૂપીઆની વીંટી મળવાની છે એવી આશાએ એકદમ બોલી ઉઠી કે હે બેળા દીલની ગાનકુમારી આટલા દીવસ તેં આ વાતને છુપાવી રાખી તે ઠીક કયું નહિ, માટે એકદમ જલદી તે બાગમાંથી વીંટી લાવી મારે સ્વાધીન કર આવું દાસીનું બોલવું સાબળી ચંપકમાળા તુરત મહેલ ન એ આવે બહાર નીકળી ફરવાળની સાકળ સજડ બેસાડી

પલાયન થઈ ગઇ અને જોતજોતામાં એક અધૈર જંગલના સુંદર સરોવર ઉપર આવી આરામ લેવા બેઠી અહીં આગળ દાસી ચંપકમાળાની રાહ જોઈ બેસી રહી છે પણ જ્યારે સવાર થયું ત્યારે તપાસ કરતા નાસી ગઇ એમ માલુમ પડ્યું કે તુરત દાસીએ આવી તમામ હકીકત રાજાને કહી પણ રાજા હવે એની શોધ ક્યાં કરવી અને ક્યાં ગઈ હશે અગર એનો પતો ક્યાંથી મળશે એવો વીચાર કરી શાન્ત થઈ બેસી રહ્યો અહીં આગળ ચંપકમાળા જંગલના સુંદર સરોવર ઉપર બેઠી છે અને પાણી પીત પોતાની તરસ મટાડે છે.

એવામાં એક નાગ કન્યા તે સરોવર ઉપર આવી પહોંચી અને ચંપકમાળાને જોઈ કહેવા લાગી કે હે દુઃખી બાળા આપ કોણ છો અને આ બચકર જંગલમાં ક્યાંથી આવો છો તમેરે આપની તમામ હકીકત કહી મારા દુઃખને દૂર કરો. આવુ નાગ કન્યાનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા વીચાર કરે છે કે આ ઉપકાર કરનાર નાગકન્યા ખરેખર મારા ભાગ્યે અહીં આવી ચડી છે માટે સાચી હકીકત કહી મારે દુઃખ દૂર કરે આવો વીચાર કરી કહે છે કે હે બેન હું એક દુઃખી રાજકુમારી છું તેમ મારા માત પીતા અને મારા પતિયા વીણી પડી વરધમાન નગરના મહારાજાએ મારે હરણ કરી મને થોડા દિવસ કેદ કરી ત્યાંથી નાસી હું આ સરોવર ઉપર પાણી પીવાને બેઠી છું એટલામાં આપનું પધાગવું થયું દુઃખી ચંપકમાળાને જોઈ નાગ કન્યા કહે છે કે હે બેન તું મારી સાથે મારા ઇશ્વરના મહેલમાં આવ અને ત્યાં ખાઈ પી તારા દિવસો સુખમાં ગુજર વળે જ્યારે તારો પતિ તારી સોધમાં આવી તને ભેગો થાય ત્યારે તું તેમની

સાથે જજે પણ હાલ કંઈ ચીંતા કરીશ નહિ હું એક નાગ
કન્યા છું વળી મારા માતપીતા એક માસથી મરી ગયા છે માટે
આપણે બન્ને જણ સંપીને ગ્હીસું અને સુખેથી દીવસો ગુજારી
નાગકન્યાનું વચન માની તુરંત ચંપકમાળા પાતાલની અંદર ધર
જેવા મહેલમા દાખલ થઈ અને આનંદથી રહેવા લાગી.

કુમાર કુંવરીની શોધમાં

જે દીવસે કુમાર મહારાજ વીજયસીંહ પાસે
આવી પોતાની મધુર વાણીથી કહેવા લાગ્યો
કે હે ભુપાલ હજી સુધી રાજકુમારીનો પતો
લાગતો નથી માટે આપની આજ્ઞા લઈ હું
થોડા દીવસમા રાજકુમારીને લઈ અહીં આવું
છું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજ
કહે છે કે હે કુમાર તમારે કહેવું બરોબર
છે પણ એકલા જવું તેના કરતા આપણા રાજમાથા થોડું લરકર
લઈ તમે રાજકુમારીની જલદી શોધ કરી લાવો આવું રાજનું બોલવું
સાંભળી કુમાર કહે છે કે અત્યારે લરકરની કંઈ જરૂર નથી કારણ
કે હું નજીકમા તપાસ કરી અને તેની શોધ કરી જલદી આવું છું
આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજએ તુરંત રજા આપી એટલે
કુમાર દોડતા જંગલમા આવી અને પલમને હાથ અડાડ્યો કે તેનો
ઉપકારી દેવ તુરંત આવી કુમારને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઈ આજે તું
ઉદાસ કેમ છે અને તને કાણે હેરાન કર્યો અમર મહારાજએ તારૂં અપમાન

ક્યું મોરે તારી જે હઠીકત હોયતે જલદી કહી દે આવું દેવનું
બોલવું સાંભળી રાજકુમાર કહે છે કે બાપ દુસ્મનોના ઉપર રહેમ
રાખનાર અને મને નવું જીવન આપનાર અને રાજ તરફથી કે
લોકો તરફથી કંઈ નુકસાન નથી પણ કોઈ દુષ્ટ હરામખોરે રાજ
કુમારીનું હરણ કર્યું છે તેથી હું આજે ઉદાસ છું અવું કુમારનું
બોલવું સાંભળી દેવ કહે છે કે હે કુમાર એમાં ચીંતા કરવા
જેવું છેજ નહિ રાજકુમારી ચંપકમાળાં દરેજ તારા નામની
માળા જપતી આનંદમા દીવસો ગુજરે છે તેમ તેના સ્ત્રીયજને
ખંડીત કરવા વાળો હું કોઈ વીર યોધો જોતો નથી તેમ રાજ
કુમારીનો મેળાપ હું તને જલદી કરી આપું છું માટે તારી તમામ
દીલગીરીને તજી દઈ ચાલ આ પલંગ ઉપર આવી જ એટલે
આપડે રાજકુમારીના મુકામે પહોંચી જમ્યે આવું દેવનું બોલવું
સાંભળી કુમાર ઉમંગમા આવી તુરત પલંગ ઉપર ચઢી બેઠો
કે એકદમ પલંગ આકાશ માર્ગે જ્યાં સુંદર સરોવર છે અને જે
ઠેકાણે ચંપકમાળા પાતલમા રહે છે તેજ સરોવર ઉપર આવી
પહોંચ્યો અને પલંગ ઉપર મૂકી પોતે સરોવર આગળ જઈ પાણી
પીવા બેઠો.

ત્યારબાદ રાજકુમારે પોતાનો વેશ બદલી એક યોગીનું રૂપ
ધારણ કરી તે સરોવર અને જંગલની અંદર પોતે વીણા વગાડવી
શરૂ કરી, એટલે વીણાના મધુર નાદથી એકદમ પાતળતી અંદર
જ્યાં નાગકન્યા અને ચંપકમાળા આનંદથી વાતો કરે છે. એવામાં
નાગકન્યા ચંપકમાળાને કહે છે કે હે ચંપકમાળા આકાશ પાતળ
અને મનોહર જંગલમાં રહેનાર પ્રાણીઓના દીલને ખુશ કરે

એવો આ મધુરો અવાજ કયાથી આવે છે? માટે હે ચંપકમાળા
ચાલ તૈયાર થા અને આપણે ઠરેવ ઉપર જઈ તપાસ કરીએ
નામકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત ચંપકમાળા અને નામકન્યા
સરોવર ઉપર આવી પહોંચ્યાં અને એક બાળુ કિનાં રહ્યા એટલે
યોગીશન પોતાની વીણા બંધ રાખી એક ઝાડ નીચે બેસી ગયા
એટલામાં નામકન્યા અને ચંપકમાળા યોગીને પ્રણામ કરી નેમના
સામે બેઠાં કે તુરત યોગીરાજે નામકન્યાને કહ્યું કે હે વનદેવી
આપ કોણ છો અને આપની જોડે આવેલી તમારી સાહેલી કોણ છે.
અને અધેર જંગલમાં આપ કેમ રહ્યા છો વળી આપના
માતપીતા કયા છે વગેરે આપની ખરી હકીકત જણાવસો યો
ગીતુ બોલવું સાંભળી નામકન્યા કહે છે કે હે જગતમાં ફરનાર
અને દરેક પ્રાણી ઉપર સરખો ભાવ રાખનાર બાળયોગી હું આ
જંગલની અંદર સામેના મેદાનમાં એક ભોયડું છે તે ભોંયરામાંથી
અમારે પાતાળ લોકમાં જવાનો રસ્તો છે અને હું નામકન્યા છું.
મારા માતા પીતા ગુજરી ગયાં છે વળી આ સાહેલી મારી સાથે
છે તેનું નામ ચંપકમાળા છે તે મહારાજ વીજયસીંહની રાજકુમારી
છે અને તે બાળાને કોઈ હરામજદાએ હરણુ કરી એક ડંડીખત મહેત્રમાં
નજરકેદ રાખી હતી ત્યાંથી આ બાળા નાસી છુટી મારી પાસે
રહે છે અને પોતાના પતીની હંમેશા રાહ જુએ છે પણ હજુ તેના
પતીનો મેળાપ થયો નથી.

આ પ્રસંગે નામકન્યા બોલી રહી કે તુરત રાજકુમારી
યોગીને કહેના લાગી કે હે યોગીશન તમે તરણુ વચમાં જમે
શ્રમ મહેત્ર લીધો છે અને આમ કયાંના રહીશ છો અને આપનું
આ અમાનક સરોવર ઉપર કયાથી આવ્યું થયું વગેરે આપ તમામ

હેવાલ આપનો આ દુઃખી બાળાને કહી બતાવશે.

રાજકુમારીનું વચન સાંભળી બાળ યોગીરાજ કહેવા લાગ્યા કે આ અસાર સંસારમા કંઈ પણ સાર નથી; વળી મનુષ્યોને રાત્રીદીવસ પોતાના પેટ વાસ્તે સાચુ ખોદું બોલવું પડે છે વખતે પોતાના સ્વાર્થ માટે પોતાને ભાઈ હોય અગર બાપ હોય અગર પોતાનો મીત્ર હોય પણ તેમને વિશ્વાસ આપી ખોટા દીવાસો દઈ વીના કારણે હેરાન કરવા પડે છે આ અસાર સંસારમા પ્રભુ બજન સીવાય અને તેમા સંતોષ રાખ્યા વગર કોઈ પણ ટેકાણે સુખ નથી. વળી હું દરેક શહેર અને ગામ તેમજ જંગલે જંગલ ફરી અચાનક ફરતો ફરતો આ સુંદર સરોવરની હવા ખાવા આવી પહોંચ્યો છું. આવું યોગી-રાજનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા નમ્રતાપુર્વક કહે છે કે હે યોગીરાજ આજને દીવસ મારી સાહેલી નાગકન્યાના ઇન્દ્ર જેવા દેવતાના મહેલમાં પધારી તેમજ આપ ગસોઈ પ્રાણી જમીને આપ અમારી આશા સફળ કરશે.

રાજકુમારીનું બોલવું સાંભળી યોગી કહે છે કે હે બાળા અમારા યોગી લોકોને ખેસવા ઉઠવા અમર ખાવા પીવાની દગ્ગાર હોતી નથી તેમજ અમે કોઈ પ્રાણી સાથે સંબંધ રાખતા નથી. અમારે તો દેશ દેશની મુસફરી કરી તેમજ તીર્થ-યાત્રાઓ કરી અમારા આત્માને સુખ આપીએ છીએ તેમા વળી કોઈ દીવસ અમને ભોજન મળ્યું તોય શું અગર ન મળ્યું તોય શું અગર ખે માસની ભૂખથી કદાચ અમારો પ્રાણ જાય તો પણ શું અમોને તે વાતનો હરખ શોક નથી. યોગીરાજનું બોલવું સાંભળી નાગકન્યાએ કહ્યું કે આપનું કહેવું બરાબર છે.

પથુ અમારી સાહેલી ચંપકમાળાના કહેવાથી આપ અમારા મહેલે પધારી તુરત પાછા વળજો એટલે અમે આજે આપના દર્શનથી તેમજ અમારા મહેલે પધારવાથી અમને ધણોજ આનંદ થશે.

બંને સાહેલીનો આગ્રહ જોઈ યોગીરાજ તુરત તે બાળાના મહેલ તરફ ચાલ્યા અને મહેલમાં આવી નાગકન્યાએ એક ખીજાનું પાથરી આપ્યું તે ઉપર યોગીરાજ મિનાજમાન થયા.

દેવતાઈ મહેલને નીરખતા બાળ યોગી કહેવા લાગ્યા કે હે નાગકન્યા આ તારી રીઠ્ઠી જોઈ હું આજે વીચાર કરું છું કે હું મૃત્યુલોકમાં દેશદેશ તેમજ આમેગામ અને વળી જંગલોંગલ તેમજ રાજ મહારાજઓની પથુ મુલાકાત કરેલી છે પણ કોઈ કેકાણે મારા જોવામાં કે સાંભળવામાં આ તારા જેવી દેવતાઈ રીઠ્ઠી મેં જોઈ નથી. અહા શું તારા મહેલની કારીગરી શું તારા બાગ બગીચા, શું તારા બેસવાનાં સીંહાસન વગેરે વસ્તુઓ ઉપર નજર કરતા મારા રક્ષ્યને ખુશી ઉપજો છે તને આટલી આટલી રીઠી મળ્યા છતાં શા માટે દુઃખી રાજકુમારીને તેં શરણે રાખી છે અને તેં જે એના ઉપર ઉપકાર કર્યો છે મોટાપને છોડી દીધી છે નમ્રતા રાખી છે માટે હે નાગકન્યા હું એમ કહું છું કે ઈશ્વર તારો મદદ જમ કરે. અને હમેશા હું તને એમ કહું છું કે તારે ગરીબ માણસોને મદદ આપી હમેશાં તારે તારા આત્માને સંતોષ આપવો. આ પ્રમાણે યોગીરાજ વાત કહે છે એટલે નાગકન્યા યોગીરાજને બે હાથ જોડી કહે છે કે હે યોગી રાજ આપનું કહેવું સાચું છે અને આપના કહેવા મુજબ હું હમેશા તે પ્રમાણે વરતીશ પથુ હે યોગીરાજ આ મારી દુઃખી

રાજકુમારી ચંપકમાળાનો પતી ક્યારે મળશે અને તેના દુઃખ નો અંત હજી ક્યારે આવશે તે ક્યા કરી જામને કહેશે. આવું નામકન્યાનું બોલવું સાંભળી યોગીરાજ કહે છે કે હે નામકન્યા તે વાતની તું ચીંતા કરીશ નહીં ચંપકમાળાનો પતિ હું જ્ઞાનપ્રણયી જોઇ એમ કહું છું કે આજથી ત્રીજે દીવસે આ સુંદર સરોવર કિપર આવી પહોંચશે. અને રાજકુમારી ચંપકમાળાને બેચેા થઇ તેમજ તેની સાથે લઇ જઇ તેના દુખને દુર કરી તેમજ ઘણા દિવસથી રાજકુમારીનો વિયોગ થવાથી અને તેની શોધ કરતાં રાજકુમારી આજે મળી આવી એમ ત્રીસર કરી પોતે ઘણુંજ ખુશી થશે. આ પ્રમાણે ચંપકમાળાએ યોગીના મુખથી પોતાના પતીના સમાચાર સાંભળી તેમજ પતિ વિયોગ એક બે દીવસનો છે ત્યાર બાદ મારા પતી મને મળશે એવી આશાથી પોતાના દીલની અંદર જે દુઃખ હતું તે એકદમ દુર કરી યોગીરાજને પ્રણામ કરી નામકન્યા પાસે બેસી ગઇ. આ પ્રમાણે નામકન્યા ચંપકમાળા અને યોગીરાજ ત્રણે જણા વાત ચીત પરે છે એટલામાં નામકન્યા કહેવા લાગી કે હે બાપ આજે ઇંદ્ર મહારાજના દરબારમા મારે નામ કરવાનો અજ્ઞનો દીવસ છે અને સમય થવા આવ્યો છે માટે આપ ઇંદ્રના દરબાર મા જવા માટે જલદી તૈયારી કરો. આ પ્રમાણે દાસી વાત કરી ચાલી ગઇ કે નામકન્યા યોગીરાજને કહેવા લાગી કે હે પ્રજુ આજે મારી દાસીનો ઇંદ્ર મહારાજના દેવતાઈ દરબારમા નામ કરવા જવાનું છે અને તેની સમજે હું અને મારી સાહેલી ચંપકમાળા બન્ને જણા તેની સમથે જવાનાં છીએ તો આપ અમે તે નામ જોઈ અને તે નામ જમારે પુરો થશે ત્યારે

મહારાજા તુરત પોતાના સીંહાસન ઉપર બીરાજમાન થયા એટલે તુરત નાગકન્યાની દાસીજેતું નામ મેષુકા હતું. જેનો નામ કરવાનો વારો છે તે મહારાજા ઇંદ્રને પ્રણામ કરી પોતાનો નામ સર કર્યો એટલે તુરત નાગકન્યાએ પોતાની વીણા વગાડવી શરૂ કરી આવે. મેષુકાનો અજળ નામ તેમ નાગકન્યાની વીણાથી સંભાના તમામ દેવો ચક્રીત થઈ ગયા અને અંદર અંદર વાતો કરવા લાગ્યા કે અહા શું મેષુકાનો નામ મેષુકાની ચાલાકી એની ચલવાની છટા આવે નામ ઇંદ્રના દરબારમાં કોઈ વખત થયો નથી આવે. અજળ નામ જેમ તમામ દેવોએ પોતાની શક્તિ મુજબ મેષુકાને સરપાવ આપ્યો એટલે મેષુકા મહારાજા ઇંદ્રની પાસે આવી ઉભી રહી કે તુરત મહારાજાએ મેષુકાને એક અમુલ્ય જાંઝર ઇંદ્રામમાં આપ્યું તે જાંઝર લઈ મેષુકાએ તુરત પોતાના પગમાં ઘાલી દીધું અને નાગકન્યા જોડે વાત કરવા લાગી એટલામાં અંતરીક્ષ સંતાપ રહેલા યોગીએ ગુપ્તપણે મેષુકાના પગમાંથી જાંઝર કાઢી લઈ તુરત પોતે જંગલમાં આવી જાંઝર સંતાડી. તુરત નાગકન્યાના મહેલમાં આવી ગયો અને નીંદ્રાને સ્વાધીન થઈ ગયો અહીં આમળા નાગકન્યા અને રાજકુમારી વગેરે દરબાર વેરાઈ ગયો કે તુરત પોતાના મુકામે આવી પહોંચ્યા અને અસવીને જુએ છે તો યોગીને બન્ને નીંદ્રામાં સુતેલો જોયો કે તુરત નાગકન્યાએ આવી યોગીસાહેબને કહ્યું કે હે તરુણ તપસ્વી આપ. કોઈ અને પ્રજ્ઞાનો સમજ થવા આવ્યો છે અત્યુ નાગકન્યાનું બોલતું સાંભળી તુરત યોગીરાજ નીંદ્રામાંથી જાગી પાથરી લઈ પોતાનું મોં ધોઈ નાગકન્યાને કહેવા લાગ્યો કે હે નાગકન્યા. શું તમે

અમે અહીં પાછાં આવીશું તો ત્યાં લગી આપ સુખેથી અહીં
 ખેતી હરીભજન કરશે. અવુ નામકન્યાનું બોલવું સાબળી યોગીરાજ
 કહે છે કે હે નામકન્યા આપના જવાથી મારે તો કોઈ
 જાતની હરકત નથી અને ઉલટું મને નીરાત મળી એથી હરીભજન
 કરવામાં મને હરકત પડશે નહિ માટે આપ એ કામ જલદી
 કરો. પણ હે નામકન્યા આ દેવતાઈ નાચમા આ મૃત્યુલોકનું
 નાણુસ જે તારી ચંપકમાળા સાહેલીને તું કેવી રીતે લઈ
 જઈશ એ મને નવાઈ લાગે છે. ત્યારે નામકન્યા યોગીને કહેવા
 લાગી કે મારી પાસે રૂપ અદલ બદલ કરવાની એક ચમત્કારીક
 જોળી છે તે જોળી મોમાં રાખવાથી રૂપનો કેન્દ્રાર થાય છે
 અને કોઈ જાણી શકતું નથી. આ પ્રમાણે નામકન્યા યોગીરાજને
 કહી તુરત ત્રણે જણા મહેલમાંથી નીકળી પોતાના વીમાનમાં ખેતી
 ઇંદ્ર મહારાજના દરબારમાં આવી પહોંચ્યા. હવે અહીં આગળ
 ગજકુમાર યોગી વેષે વીચાર કરે છે કે લાવ હું પણ મારા
 દેવતાઈ પક્ષંગ ઉપર ખેતી ઇંદ્ર મહારાજના દરબાર અને નાચ
 કેવો છે અને તેનો દેખાવ કેવો છે વગેરે તમામ દેખાવ જોઈ
 આવુ કાંઈ કે આવો સમય ફરી લાથ આવે તેમ નથી માટે
 આ તકે ખેસવામાં તેમજ આળસ રાખવામાં હવે જરૂર નથી
 આવો વીચાર કરી તુરત પક્ષંપ પાસે આવી દેવ અને રાજકુમાર
 અંતરીક્ષ તુરત ઇંદ્રના દેવતાઈ દરબારમાં 'આવી પહોંચ્યા અને
 ગુપ્ત સ્થળે ખેતી ગયા હવે અહીં આગળ ઇંદ્રના દરબારમાં
 તમામ દેવો અને દેવીઓ આવી પોત પોતાના આસને
 ખેતીને મયા છે એટલામાં મહારાજ ઇંદ્રની સ્વારી જોતજોતામાં
 આવી પહોંચી કે તુરત છીદારે મહારાજની નેકી પુમરી ઇંદ્ર

ગઇ કાલે ઇંદ્રના દરબારમા નાચ કરી આઝ્યા અને મહારાજ
એ નાચ જોઇ તમેને કંઇ પણ સીરપાવ આપ્યો કે નહિ ?
આવું ચોગીરાજનું બોલવું સાંભળી નાગકન્યાએ તુરત પોતાની
દાસી મેણકાને બોલાવી કહ્યું કે હે મેણકા ગઇ કાલે રાત્રે ઈંદ્ર
મહારાજના દરબારમાંથી તારા અજબ નાચથી જે હજારો દેવો
ચક્રીત થઇ ગયા હતા અને મહારાજ ઈંદ્ર તમ્હારી અને તમામ
દેવો તમ્હારી જે ભેટ ગણી છે તે તમામ ચીજો લાવી ચોગીરાજને
દેખાડ. આવું નાગકન્યાનું બોલવું સાંભળી તુરત મેણકાએ દેવોએ
આપેલી તમામ ચીજો રજુ કરી અને ચોગીરાજને દેખાડી અને
મહારાજ ઇંદ્રની અમુદ્ય ભેટ જે પગના અંગુઠે નાંખી હતી તે
જોવામા આવી નહિ કે તુરત મેણકા આમતેમ દ્વાદશ મારવા
લાગી એટલે નાગકન્યા મેણકાને કહે છે કે તં શું જુએ છે અને
આમ દ્વાદશ થા માટે મારે છે. ત્યારે મેણકાએ કહ્યું કે બાઈ
ઈંદ્ર મહારાજની અમુદ્ય ભેટ મને બક્ષીસ મળેલી તે ભેટનું
નામ એક ચમત્કારી ઝાઝર હતું તે ઝાઝર મે મારા પગે નાખ્યું
હતું તે કોણ જાણે કયા ગયું. અગર પડી ગયું કે દેવતાના દર-
બારમા કોઈએ કાઢી લીધું આ કારણથી હું આમતેમ દ્વાદશ
મારું છું અને વિચાર કરું એટલે નાગકન્યા બોલી કે હે સખી
હવે આ ઈમતી ઝાઝરનો પતો મળવો મુશ્કેલ છે વળી તેની
તપાસ પણ કયા કરવી અને ઝાઝર વીધે કાને કહેવું માટે હવે
એ વાતનો શોક મુઠી તારા કામે વળગી જા. આવું નાગકન્યાનું
બોલવું સાંભળી મેણકા રડવા લાગી અને ઉદાસ થઇ બેસી
રહી કે તુરત રાજ કુમારી ચંપકમાળાએ બે હાથ જોડી ચોગી-
રાજને પુછ્યું કે હે મહારાજ આપ આપની જ્ઞાનદૃષ્ટિથી તપાસ
કરી આ મેણકાનું ઝાઝર દેવલોકમાંથી અગર કોઈ પણ ઠેકાણે

થી મેળવી આવી તેના દુખી આત્માને સંતોષ આપ્યો. આવું રાજકુમારીનું વચન કયુલ કરી યોગીરાજે નાગકન્યાને કહ્યું કે અહુસાર હે રાજકુમારી આવતી કાલે સુસ્ત સરોવર ઉપર તમે અને નાગકન્યા અને આ મેષુકા એ ત્રણે ભેગા થઈ આવજો અને હું અહીંથી તમારી રજા લઈ મારા તપના પ્રભાવથી તમામ દેવતા લોકોને બોલાવી અને તેમને પુછી તમારા બોવાએલા ઝાંઝળના હાલ તપાસ કરીને તે ઝાઝર લાવી નાગકન્યાને થએલા દુખને મટાડી તેને સંતોષ આપીશ. માટે બેલા હે નાગકન્યા હવે મને અહીંથી જવાની રજા દે. એટલે તુરત નાગકન્યાએ યોગીરાજને પ્રણામ કરી જવાની રજા આપ કે તુરત યોગીરાજ સરોવર ઉપર આવી પોતાની વીણા વગાડવી શરૂ કરી અને થોડો વખત જવા દઈ તુરત પોતે ધ્યાનમાં બેસી ગયા,

આથી તરફથી નાગકન્યા પોતાની દાસી મેનકાને અને ચંપકમાળાને લઈ યોગી પાસે આવી પ્રણામ કરી તેમના સામી બેસી મઠ કે તુરત યોગીએ નાગકન્યાને કહ્યું કે નાગકન્યા હવે તું અમારી છેલી દહીકત સાંભળી લે કારણ કે હવે હું આવતી કાલે આ સરોવરને સુકી બીજો ગામ જવાનો છું કારણ કે અમે જોગી લોકો એક ઠેકાણે કાયમ વાસ કરી રહેતા નથી માટે તમે એક અને રાજકુમારી ચંપકમાળા મારા ઉપર ઉપકાર કર્યો છે તેના ઉપકારના બદલામાં હું આપની પાસે મારી, મારું હું વધી મઠ કાલે તમારૂં ઝાઝર બેસવાએલું તે તપાસ કરતાં આ સરોવરની ડાબી બાજુએ સામે બાએલા પથરુ આમળ પડી ગયું છે તમારું તમારું ઝાંઝર લઈ લો વધી હું રાજકુમારી તારા પત્ની બાળે હમણાં તને લઈ જવા આવે છે માટે તું પણ

સોચ કરે નહિ આ પ્રમાણે જોગીરાજ એ વધુ સાહેલીઓને
 સમજાવ્યું પાડી પેસે નામકન્યાની નજીક સરેવર ઉપર બેસી
 પીવા માટે ગમે અને એમણે આશ્વર્ય થઈ ધારણ કરી પુનઃ જાણી
 કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકુમારી ચંપકમાળા તારા વીરોએ જાણી
 સુંધે અને માન જતી નહી છે તેમજ રાત્રી દીવસ અને વારા
 સીતામ આમુખીવું નહીવું જોઈ કંઈ પણ મોહતા નથી અને તારી
 શોધમાને શોધમા હું છેવટે આ સરેવર ઉપર આવી પહોંચ
 કરી રહ્યો છું કે હે રાજકુમારી તું આજે અને નહી મળે તો
 જરૂર આ રાજકુમાર એક કલાકમાં પોતાના પ્રાણને પરોક્ષ
 પહોંચાડી દેશે આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી ચંપકમાળા નાગક-
 ન્યાને સાથે લઈ પોતાના પતી જોવા અવાજ આવવાથી એકદમ
 રાજકુમાર પાસે આવી પહોંચી અને તેમને ઓળખી બે હાથ
 જોડી ઉભી રહી. અને કહેવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ ધણી દીવ-
 સના વીરોગથી આપની માળા જપતી આપની દાસી આપની
 પાસે પહોંચી છે એટલે તુરંત રાજકુમારે પોતાની પ્રીતિ ચંપકમા-
 ળાને જોઈ આનંદ પામ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે બાળા આજે
 આપણે આપણા દેસ જવાનું છે માટે હવે તારી ઇચ્છા હોય તે
 જણાવી દે પતીનું વચન સાંભળી ચંપકમાળા કહે છે કે હે પ્રા-
 ણનાથ આ નાગકન્યાએ મારા ઉપર ઘણો ઉપકાર કર્યો છે
 માટે તેમને પુછી જે કંઈ જોઈએ તે આપી અહીંથી આપણે
 આપણા વતનમાં ચાલ્યા જઈએ આવું ચંપકમાળાનું બોલવું
 સાંભળી કુમાર નાગકન્યાને કહે છે કે હે નાગકન્યા આપના ઉપ-
 કરને બહોળા મારાસી આપી ચાકલ તેમ નથી માટે કહો આજે
 હું આપને શું પ્રસ્તુ આપી તમારા રક્ષામાયી મુક્ત ચાઉં આવું

કુમારનું બોલવું સાબળી નામકન્યા કહે છે કે હે કુમાર તારી ઉદારતા જોઈ હું તારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ છું માટે મારેકંઈ પણ વસ્તુની ઇચ્છા નથી છતાં ત્યારા પ્રમાણીક પણથી અને ચંપકમાળાના રત્નેશ્વરી હું તને આ એક મણી આપું છું તે લઈ તું સુખી થા આ મણી ગમે તેટલા પુર જોસમા એટલે નદીમા અગર દરીઆમા પાણી આવ્યું હોય તો આ મણી અડકવાથી તે પુર ઉતરી જાય છે બસ હવે સુખે ચંપકમાળાને લઈ તું તારા દેસમા ખમન કર પણ હે રાજકુમાર અહીં એક જોગી આવ્યા હતા તે ક્યા ગયા રાજકુમાર કહે છે કે હે નામકન્યા તે જોગી હું અને આ જંગલમા તમારા ઝાઝરેનો પત્તો લાવનાર હું હતો આપુ નામકન્યાને સંવળું વૃતાત કહી કુંવર અને કુંવરી જન્મે જણાં પલંગ ઉપર બેસી ગયા.

મહારાજ વીજયસીંહને ચીંતા.

તે અહીં આગળ મહારાજ વીજયસીંહ દરબાર બરી બેઠા છે અને તે પોતાના તમામ લશ્કરને એકદમ ભેગુ કરવા દીવાનને હુકમ કરી રહ્યા છે અને રાજના તમામ માણસોને પોતે દીલગીરીથી કહેવા લાગ્યા કે હે મારા શુરવીર યોદ્ધાઓ તમજ નગરના બંધ લોકો

હજુ સુખી રાજકુમારીનો કોઈપણ દેશથી અગર ખામથી કે જંગલમાથી પતો લાગતો નથી અરે સું રાજકુમારી આ પૃથ્વી

ઉપર છે કે નહિ અને છે તો કયા સ્થળે છે તેની શોધમાં આપણા
 તમામ લશ્કરને તથ્યાર કરે વળી રાજકુમાર કુંવરીની શોધમાં
 ગયા તે પણ હજી સુધી આવ્યા નહિ અરેરે દેવ તે' આ શા
 જીલમ મારા ઉપર ગુજારવા માંડ્યો છે કે મારી નીરઅપરાધી
 રાજકુમારી નેમજ રાજકુમારને એકદમ ગુમ કરી દીધો આવો
 વીચાર કરી મહારાજ વીજયસીંહ ઉદાસમાં બેઠા છે અને તમામ
 લશ્કર લઇ દીવાન સાહેબ મહારાજને કેવા આવ્યા કે હજી
 આપની આજ્ઞા કહેવા મુજબ તમામ લશ્કર આપના હુકમના રાહ જોઇ
 રહ્યું છે એટલે મહારાજ દીવાનની જોડે વાતો કરે છે કે આ-
 પણા તમામ લશ્કરને દરેક ઠેકાણે તપાસ કરાવી અને રાજકુમારી
 તથા કુંવરને સોધી લાવી જલદી અહીં આવવું. વળી કોઇ ઠેકાણે
 રાજતરફથી અડચણ અમર દરકોઇ જાતનું વીધન આવવાનું
 હોય તો તુરત જોપીઓ મોકલી અહીંથી વધારે લશ્કર મંગાવી
 લેવું આવો વીચાર દીવાન અને મહારાજ બન્ને કરે છે એટલામાં
 રાજકુમાર અને રાજકુમારી પલ્લમ ઉપર બેસી જોત જોતામાં
 તેજ નમરના યામમાં આવી પહોંચ્યા અને તુરત મહારાજ વીજ-
 વસીંહના ભરાએલા આજના દરબારમાં મહારાજ વીજયસીંહ
 પાસે આવી ઉભા રહ્યાં કે તુરત રાજાએ પોતાની કુંવરી તથા
 કુંવરને જોઇ બેટી પડ્યા અને પોતાની પાસે બેસાડી તમામ
 પોતાના હુકમના હેતોલ પુછી લીધો અને આજે જે દરબાર
 સોંકનો ભરાએલો હતો તેજ દરબાર આનંદમય લાગવા માંડ્યો
 અને નમરના તમામ લોકો ખુસી થઇ ગયા અને દરબાર તુરત
 બંધ કરી મહારાજ કુંવર અને કુંવરીને લઇ પોતાના મહેલમાં
 પહોંચ્યા અને રાષ્ટ્રીને બોલાવી કુંવર અને કુંવરીને સોંપી મહારા-

રાજા ભોજન કરવા ગયા આઠી આમળ રાણી રાજકુમારી તથા રાજકુમાર ત્રણે મળી પોતાના દુઃખની હકીકત કહી નીચે તે બેઠાં છે એટલે રાજકુમાર દેવદત્ત મહારાણીને કહેવા લાગ્યા કે હે મહારાણી હવે આવતીકાલે અમે અમારા દેશમાં જવાના છીએ કારણ કે આઠી મને ઘણા દીવસ થઈ ગયા તેથી મારા પીતા અને માતૃશ્રી સોંક કરતા હશે આટે હવે આવતી કાલે જરૂર અમારા દેશ ચાલ્યા જઈશું રાજકુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત રાણીએ મહારાજાને સંઘળી વાત કહી અને રાજકુમારીને જ કાઢ આપું હતું તે આપી જવાની આજ્ઞા આપી કે તુરત રાજકુમાર અને રાજકુમારી મહારાજાને પ્રણામ કરી એકદમ પલંગ પાસે આવી પહોંચ્યા અને તુરત પલંગ ચલાવવા માડ્યો કે જોતજોતામાં પલંગ પોતાના પપા નગરના જગલમાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાંથી બન્ને જણા પલંગ સર્પ તુરત પોતાના મહેલમાં આવી ગયા અને પોતાના માથાપને મળી, તેમને તમામ હકીકત કહી આનંદથી બન્ને જણા દીવસો ગુજારવા લાગ્યા.

પલંગની પહેલી પુતળી બોલે છે.

રાજકુમાર દેવદત્ત જેવો પલંગની માસિ આવી બેસવા જાય છે કે એકદમ પુતળી કુમારને કહે છે કે હે કુમાર તું કિતાબન કર નહિ તેમજ સાહસકર નહિ પણ હું તને એક ચમત્કારી વસ્તી કહી બતાવું તે ઉપર તું ધ્યાન આપ એક અંધેરી નગરીમાં જ્યાં રાજા રાજ કરતો હતો તેને એક પ્રભાવતી કરીને રાણી હતી

પ્રજાવતીને એક ચંદ્રપ્રભા કરીને રાજકુમારી હતી રાજા એક
 દીવસ પોતાની કુંવરીના વેવીસાળ જોષ તમામ ઠેકાણે અને દેસો-
 દેસ જોષી લોકોને વીદાય કર્યા કેટલાક દીવસ પછી તમામ જોષી
 લોકો આવી રાજાને કહેવા લાગ્યા કે 'હે નૃપતી અમે મામે મામે
 કરી આવ્યા પણ કુંવરીના વેવીસાળ વાસે હાલ ચંદ્રનગરમાં
 અરધવસેન રાજા રાજ કરે છે વળી તે રાજા જેવો બુદ્ધિસાળી.
 રૂપવાન હીમતવાળો ત્રીલોકમાં એક પણ રાજા નથી નો આવા
 ગુણુવંત રાજા અર્ધવસેનને આપની રાજકુમારી પંચાવી આપણા
 ગળયની વૃદ્ધી કરે. આ.વું જોષી લોકોનું મોલવું સાબળી તુરત
 મહારાજાએ દીવાનને બોલાવી એકાએક કાગળ લખાવી તુરત
 જોષીને આપી ચંદ્રનગરના મહારાજા અર્ધવસેન પાસે મોકલ્યો.
 જોષી દર મજલ કરતો કંતો કેટલાક દીવસે ચંદ્રનગરમાં, આવી
 રાજદરબારમાં જ્યાં તુરત પત્ર કાઢી મહારાજા અર્ધવસેનના
 હાથમાં આપી દીધો રાજાએ કાગળ વાંચી તુરત જોષીને ધનામ
 આપી વીદાય કર્યો અને પોતે લગનની તથ્યારી કરી એકદમ
 મહારાજા અંડુના શહેરમાં આવી પહોંચ્યા એટલે તુરત છડીદારે
 આવી અંડુનાજાને ખબર આપી કે તુરત રાજા અર્ધવસેનના મોટે
 વિતારાની તૈમજ ખાવા પીવાની તથ્યવજ કંવા માંડી અને તેજ
 રાત્રે મોટા ખરચે અને મોટી ધામધુમથી અંડુરાજાએ પોતાની
 કુંવરી ચંદ્રપ્રભાને પરણાવી દીધી એ ચાર દીવસ પછી જાન
 વીદાય કરી સર્વ ઠેકા પોત પોતાના કામે વજગી ગયા. હવે આ
 અંડુ રાજાના રાજમાં એવો દરાવ છે કે તમામ રાજા જેવી કે
 બાજરી ધઉં મગ અડક ચેળા તલ તેલ ધી. વગેરે દરેક વસ્તુ
 તથ્ય પાંચસાની રીર લંખે વેચાય છે અને તો ખાજાં લો અગર

મણુ પાસાનું એક શેર ધી સો આવો વેપાર મહારાજના રાજમાં
 આવે છે પણ તેના રાજમાં ચોરી અન્યાય કે લુટફાટનું નામ
 થતું નથી આ પ્રમાણે તેના નેહી રાજમાં એક સંકર કરીને કુંભાર
 હતો તેની પાસે બારસો ગધેડા હતા અને તે બધેડાને સેનાપતી
 એક જખરજસ્ત ગધેડો કે જેના ચાલવાથી ઘેડા પણ થાકી જાય
 બાર ઉચકવામાં ઉંટ પણ હારી જાય અને તેના ખોરાક આગળ
 હાથી પણ પાછો હડી જાય આવો જખરજસ્ત સેનાપતીનું નામ
 મરધવસેન રાખવામાં આવ્યું હતું સંકર કુંભારની પાસે મરધવસેન
 સેનાપતી હોવાથી તે માનના તમામ લોકો તેને ઓળખતા હતા
 અને બારગામમાંથી અનાજ સાક વગેરે લાવતું હોય તો તેનેજ
 કહેતા હતા આથી સંકર કુંભારની કીરતી દેશોદેશ અને ગામેગામ
 હતી જ્યાં જાય ત્યાં કોઈ તેને ઓળખ્યા વગર રહે નહીં એ
 દીવસ દીવાન સાહેબ સંકર કુંભારને બોલાવી કહે છે કે હે
 સંકર તું આવતી કાલે આપણા રાજમાંથી એક હજાર મણુ દાણો
 લઈ મહારાજ મરધવસેનને આપી આવ અને તેમની ખુસીના
 ખખર લઈ જલદી આહી આવી જ આવું દીવાનનું બોલવું સામળી
 સંકર કુંભાર કહે છે કે હે દીવાન સાહેબ એમા ભારે થું કામ
 છે આપના કહેવા મુજબ અત્યારેજ હું મારી તમામ ફાજ લઈ
 અને મારા સેનાપતી મરધવસેનના ઉપર આ ધડિની ગુણે ચડાવી
 આહીથી જલદી રવાને થાઉં છું આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર દીવા-
 નની રજા લઈ પોતે ઘેર જઈ તમામ ફાજ લઈ કેટલાક દીવસે
 રાજ મરધવસેનના ઈશ્વારમાં આવી સલામ કરી મહારાજ મંજુના
 દીવાનના હાથની ચીટ્ટી આપી ઉભો થયો કે ત્રીસી વાંચી પુરત
 રાજ મરધવસેન પોતાના છડીદારને કહે છે કે આ સંકર કુંભાર

તી લાગેલી ધણી ગુણે જાણ્યા મેલમા નંખાવી તેને સાર
 ધનમાં આપી બહિં મળ્યાની એક માદી તેને આપી વીદાય કરજે
 રાજાનો હુકમ આતાં જીકારે સંકર કુંભારને ધનમાં અને જીવન
 પહોંચ આપી વીદાય કર્યો કે કેટલાક દીવસ પછી સંકર મંડુરાજ
 પાસે જઈ પહોંચ બતાવી તમામ હકીકત કહી પોતાને ઘેર આવ્યો
 આ પ્રમાણે સંકર કુંભાર રાજના કામ કરવાથી તેને દેસદેસના લોકો
 સારી થેઠે ઓળખવા લાગ્યા અને તેના મોલવઃ ઉપર પુરસ્ક
 ભરસો રાખવા લાગ્યા તેમજ તેના પ્રમાણીક પણથી પોતાની
 નાતના પણ શેઠ તરીકે ઓળખાતો હતો હવે એક દીવસ સંકર
 થોડું અનાજ લઈ પોતાના સેનાપતી ગરધવસેનને લઈ બહાર ગામ
 વેખર કરવા સાર ગયો હતો અને ગામે ગામ પોતાનો માલ વેચ
 પાછો ફરતો હતો એવામા દૈવયોગે તેના સેનાપતી ગરધવસેનની
 જમીનત બગડવા માડી એથી સંકર તુરત પોતાના ઘેર જલદી
 પાછો આવ્યો ત્યારે ગામના લોકો સંકરને પુછવા લાગ્યા કે અરે
 સંકર આજ કાલ કેમ જણાતો નથી અને એનું શું બારે કામ
 કરી રહ્યો છું ત્યારે સુંદર કહે છે કે હે નગરના લોકો મરચવસેનની
 તખીયત દીવસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલતે ચીંતામાં છું
 આ પ્રમાણે શંકર લોકોને કહી દીલગીર થતો હતો હવે દીવસે
 દીવસે સંકરના સેનાપતીની એટલે મરચવસેનની તખીયત તદન
 બગડવા માંડી અને આજ મરે અગર કાલે મરે એવી દસા થઈ
 થયું વીનસત કાળે વીખરીત પુઢી જ્યારે માણસોના પ્રાણ નશ્ક
 તમામે છે ત્યારે પુઢી ફરી જાય છે તેમ આજણ સેનાપતીની
 તખીયત બગડી રહી અને જોત જોતમાં મરચવસેન મરણને સરણ
 આપી એટલે તુરત સંકર કુંભાર પોકપોક મૂકી રડવા લાગ્યો

એટલા એની નાતના તમામ માણસો ભેગા થઇ તે પછી રહવા લાગ્યા કેમ સંકર કુંભાગને ધીરજ આપવા લાગ્યા આ પ્રમાણે આંહી સેર બકેર થય છે અને હજારો કુંભાગ લે કે ભેગા થએલા છે એવામાં અકસ્માત રાજમા એક વાસણની જરૂર પડી ને લેવા માટે રાજાએ દીવાનને આજ્ઞા કરી અને દીવાન સાહેબ પુરત કોટવાલને આજ્ઞા કરી કે કોટવાલ પુરત વાસણ લેવા માટે જલદી સંકર કુંભારના ઘર નજીક આવી પહોંચે. પછી આંહી રહના શબ્દ સામળવાર્થી સંકરને કોટવાવાલ પુછે છે કે હે સંકર આજે આ સેરબકેર સાનો છે ત્યારે ત્યારે સંકર કોટવાળાને પીરેથી કહેવા લાગ્યો કે હે કોટવાળા આજે મરધવસેન ગુજરી ગયા તેમની દીલગીર માટે આ તમામ મહાજન ભેગું થયું છે આવું સંકરનું બોલવું સામળી કોટવાળા ત્યાંથી એકદમ નાકો અને પોતાના ઉપરી જમાદાર સાહેબને વાત કરી કે મરધવસેન ગુજરી ગયા કોટવાલનું બોલવું સામળી જમાદાર ફાજદાર પાસે ગયા અને ફાજદાર દીવાન સાહેબ પાસે ગયા અને દીવાન મહારાજ ગંડુની પાસે ઉદાસ થયેરે આવી બે હાથ જોડી કહે છે કે હે નૃપતી આજે મજબ થયો અને મરધવસેન ગુજરી ગયા આટલું સામળવા ગંડુગજ એકદમ રોતો ધગતી ઉપર પડી ગયો અને મયંકર રૂદન કરવા લાગ્યો એટલે રાજાના તમામ અમલદારોએ આવી ગંડુગજને શાન્તી આપવા લાગ્યા આણી તરફ માદરાજાની ગણીને ખબર પડતા એકદમ ગાભરી બની ગઇ અરેરે મારે મીરમત પુટી થયું કે મરધવસેન ગુજરી ગયા આવી રીતે રાજામાં ઉદાસીના ચીન્હ માણુમ પડવાથી અને નગરના લોકોને મરધવસેન ગુજરી ગયા એવી ખબર પડવાથી સહેરમા હડતાલ પાડવામાં

આવી અને રાજના તમામ અમલદારોએ તેમજ મહારાજ ગંડુએ
 ખૂંચે હેતરાવી નાખી અને ગામેગામ કાગળ લખી દીધા આ
 પ્રમાણે એક દીવસ બે દીવસ જતા રહ્યા એટલે મહારાજ ગર-
 ધવસેનના રાજમાથી દીવાન સાહેબ મહારાણી ચંદ્રપ્રભાને લઈ
 પોતાના પીતા મહારાજને ત્યાં લઈ આવી પહોંચ્યા અને ચંદ્રપ્રભાને
 પોતાના પીતા પાસે મોકલી દીધી ચંદ્રપ્રભાને જોતા મહારાજ
 તુરત કહેવા લાગ્યા કે હે કુંવરી ગરધવસેન અચાનક ગુજરી ગયા
 તેનું સું કારણ સું તેમને કંઈ રોગ હતો કે એકદમ આ દસ.
 થઈ ચંદ્રપ્રભા પોતાના પીતાનાં વચન સાંભળી છક થઈ ગઈ અને
 પીતાને કહેવા લાગી કે હે પીતાજી આજે તમને સતીપાત થયે
 છે કે તમારૂં મગજ ઠેકાણે નથી મહારાજ ગરધવસેન તો સુખ
 શાન્તીથી પોતાનું ગળ ચલાવ છે અને તેમની પાસેથી રંગ લઈ
 આજે તમેને મળવા માટે આવી છું આવું પોતાની કુંવરીનું
 બોલવું સાંભળી એકદમ મહારાજ ક્રોધમાં આવી ગયો અને છડી
 દારને બોલાવી એકદમ દીવાન સાહેબને જલદી મારી પાસે બોલાવી
 લાવો એવો હુકમ કર્યો મહારાજનો હુકમ થતાં તુરત છડીદાર
 દીવાન સાહેબના અંગેસે આવી પહોંચ્યો અને સાહેબને કહ્યું કે
 આપને અત્યારે મહારાજ બોલાવે છે આવું છડીદારનું બોલવું
 સાંભળી દીવાન સાહેબ વીચારમાં પડ્યા કે એવું સું જરૂરનું કામ
 હશે કે એકદમ મહારાજને છડીદારને મારી પાસે મોકલ્યો આવે
 વીચાર કરી તુરત દીવાન સાહેબ મહારાજની પાસે આવી
 પ્રણામ કરી ઝિંબા રહ્યા.

મહારાજએ દીવાન સાહેબને પુછ્યું કે હે દીવાન સાહેબ
 ગરધવસેન ગુજરી ગયા એવું તમેએ સાચી જાણ્યું આવું મ-

હારાજનું બોલવું સાબળી દીવાન સાહેબ કહે છે કે હે ભુષાળ-
મને તો જમાદાર સાહેબે ખબર આપી હતી આવું દીવાનનું
બોલવું સાબળી પુરત જમાદાર સાહેબને માથાસ મોકલી બો-
લાવ્યા અને પુછ્યું કે હે જમાદાર સાહેબ ગર્ધવસેન ગુજરી
ગયા એવું તમેએ સૌથી જાણ્યું જમાદાર સાહેબ કહે છે કે હે
મહારાજા મને તો હવાલદાર સાહેબે કહ્યું હતું જમાદારનું બો-
લવું સાબળી પુરત હવાલદારને બોલાવી પુછી જોયું ત્યારે હ-
વાલદાર કહે છે કે હે સરકાર મને તો કોટવાળ સાહેબને ખબર
વીઆયા ત્યારે કોટવાળને બોલાવી પુછી જોયું એટલે કોટવાળ
મહારાજાને હાથ જોડી કહે છે કે હે નામદાર મને તો આપણા
નાંકર કુંભારે કહ્યું હતું ત્યારે મહારાજાએ પુરત શંકર કુંભારને
બોલાવ્યા અને રાજા કહેવા લાગ્યા.

રાજા-હે શંકર કુંભાર તેં રાજનો મોટો ગુનો કર્યો છે.

કુંભાર-હે મહારાજા હું દુસ્મન હોયર રહેમ રાષ્ટ્રું છું તો
રાજનો ગુનો મારાથી બનેજ કેમ.

રાજા-ત્યારે હું શું જુહું બોલું છું.

કુંભાર-નગર વીચાર્યું બાપણ કરવાથી બવીબ્યમા નુકશાન કરે છે.

રાજા-ત્યારે તું શું પ્રમાણીક છે.

કુંભાર-હા મેં મારી જીંદગીની અંદર કોઇ પણ માણ-
સને એક પણ અક્ષર જુહનો કહ્યો નથી.

રાજા-ત્યારે શું ગર્ધવસેન મરી ગયા એ વાત સાચી.

કુંભાર-એમા શું, પુછવા જોવું છેજ ક્યા ? અને એમના
મરણની વાત તો આપણા નગરના તમામ લોક જાણે છે.

રાજા—ગર્ધવસેન મરી ગયા એવા પ્રથમ સમાચાર તને કાણે આપ્યા.

કુંભાર—સાહેબ એમાં આટલી બધી પડપુછ શા માટે કરો છો અને તેની તમામ હકીકત હું આપને કહી બતાવું તે ઉપર ધ્યાન આપો.

રાજા—ત્યારે જલદી કહી દે

કુંભાર—સાંભળો મારી પાસે ખારસો ગધેડાં છે અને તે ખારસો ગધેડાંને સેનાપતી જેના વડે હું આપણા નગરમાં તથા દેશો દેશ પ્રખ્યાત પામ્યો છું. વળી જેની મદદથી મારી ગરીબા-દાને દુર કરી સારા પૈસા પેદા કર્યા છે અને હું જ્યાં જાઉં ત્યાં મને સારો આવકાર મળતો હતો વળી કોઈ પણ દેશ એની મદદથી મારા જેવા વગરનો રહી ગયો નથી એવો મારો ખા-રસો ગધેડાના સેનાપતી મર્ધવસેન નામે ગધેડો યુજરી ગયો છે ત્યારથી મારી નબળી વખત આવી છે અને હવે મને કોઈનો આધાર નથી આ મારી હકીકત છે એમા લગારે ખોટું નથી.

રાજા—ત્યારે એ કમ અકલના કુંભાર પહેલેથી બસી મરવું હતું કનીકે મારો ગર્ધવસેન ગધેડો મરી ગયો છે.

કુંભાર—હું સાહેબતો મેં ક્યા નામ બદલી લોકોને જુદાં વચ્ચેના કાળાં હતા હું મારા દુઃખને રડુ છું અને આપ મારા ગરીબ ઉપર વીના કારણે રાજના યુના કર્યા બાબતનો આરોપ મુકો છો માટે હે સરકાર અમારા ગરીબ ઉપર કૃપા રાખવી

રાજા—બસ ચાલ્યો જાં હવે પછી કોઈ દીવસ આવું કામ કરીશ નહિ આ વખતે તારા ઉપર સરકાર રહેમ રાખે છે.

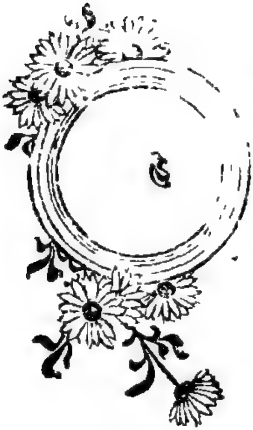
કુંભાર—અહુ સાર ગરીબ પરવર.

આ પ્રમાણે રાજાએ કુંભારના મોઢેથી ખરી હકીકત સા-
બળી એકદમ સરમીદો પડી ગયો અને નગરના તમામ લોકો
તેમજ તેના અમલદારો હસવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે
બાઈ આનો એક અજન્મ તમાસો જોવામા આવ્યો ખરી વાત
નહિ જાણતા એકદમ વાચરાની પેઠે વાત ને ફેલાતી દીવી એથી
આપડી મુર્ખાન ગણાય છે બસ ચાલો જે જુલ થઇ તે હવે સુવરવાની
નથી એમ કહી તમામ નગરના લોકો અને રાજા પોત પોતાને મુકામ
ચાલ્યા મયા.

આ પ્રમાણે પુતળી કુમારને વાત કરી રહી એટલે પુતળી
જતી વખતે કુમારને કહેતી ગર્ભ કે જે પ્રમાણે મંડુ રાજા પા-
છળથી શોકાતુર થયો તેમ તું પણ અત્યારે તારા સુંદર મહે-
લમાંથી તારા તમામ લદાઈના હથીઆર તેમજ કીમતી પાશાક
કાઢી લઇ બીજા મહેલમાં મુકી દે નહિ તો આજે તુલ્લ મહેલ
ઉપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બગી ખાખ થઇ જશે આ
પ્રમાણે પત્રંગની પેટી પુતળી સરસ કરતી ચાલી ગઇ. કે તુરત
કુમારે પોતાના સુંદર મહેલે આવી પુતળીના કહેવા પ્રમાણે
તમામ બીજા કાઢી લઈ બીજા મહેલમાં બરી દીધી કે એકદમ
મહેલ ઉપર વીજળી પડવાથી તે મહેલ બગી ખાખ થઇ ગયો આ
ચમત્કાર જોઇ કુમાર તો એકદમ ત્યાનો ત્યાં જો રહ્યો અને વીચાર
કરવા લાગ્યો કે શું પત્રંગનો ચમત્કાર.

પક્ષંગની બીજી પુતળી બોલે છે.

કુમાર સામળ ત્રાંખાવટી નમરીમા એક ગુ-
લાબસીંહ કરીને રાજ રાજ કરતો હતો.
અને તે ગમ્મ હમેશા દેવ પુજન કરી દરરોજ
અહાર લેતો હતો વળી દુઃખી લોકોને સારી
મદદ આપતો હતો આથી એના રાજમા
દુઃખી માણસ કોઈ ભાગ્યે જ પાતું અને
લોક રાજને હમેશા આર્શિવાદ આપતા હતા
તેવામાં એજ ગામમા એક ખોડો કરીને
ઠાકોર હતો પણ બીચારો જન્મથી ગરીબ
હતો તેને એક દીકરી હતી આખન્ને આપ

દીકરી જેમ તેમ કરી પેતાનું ગુજરાન ચલાવતા હતા એવામા
ખોડાજી ઠાકોરની તખીયા દીવસે દીવસે બગડવાથી કંઈ પણ જવાય
નહી અને ધંધો રોજગાર પણ થાય નહિ એટલે પેતાને અને દીકરીને
ખાવાની અડચણ પડવા લાગી એટલે ઠાકોર કન્યા પેતાના પીતાને
કહે છે કે હે પિતાજી આપણી પાસે આપણો નીરવાહ નભાવવાને
માટે કોઈ પણ જાતનું અ.પણી પાસે સાધન નથી તેમ તમારાથી
ધંધો રોજગાર થતો નથી માટે આપણે કેવી રીતે ખરચ કાઢવું આવું
પેતાની છોકરીનું કેહેવું સામળી ઠાકોર કહે છે કે હે બાળા જો
હું તને સમજાવું પાડું તે પ્રાણે દરરોજ તારે કામ કરવું એક
તો પ્રભાતે નાહી ધોઈ શીવના મંદિરે દરશન કરી આવી આ-

પણ નગરમાં બીજા માગવા જવું અને તેમાંથી જેટલું આપણા કોરમતમાં મળજાતું હશે તે અજરો અને એથી આપણું ગુજરાન ચાલશે કારણ કે આ સીવાય બીજો કોઈ ઉપાય મને સુજતો નથી પોતાના પીતાનું વચન માન્ય કરી હાકોર કન્યા દરરોજ શીવમંદીરે જઈ ગામમાં બીક્ષા માગી લાવી પોતાનું ગુજરાન નીભાવતી હતી અને સંતોષ માનતી હતી આમ ફેટલાક દીવસ નગરમાં બીક્ષા માગવાથીજ ગામના તમામ લોકો તેને ઓળખી ગયા હતા અને જ્યાં જાય ત્યાં તેને હાકોર કન્યા કહેતા હતા આ પ્રમાણે નગરમાં બીજા માગવાથી કોઈ દીવસ તેને બીક્ષા મળતી અજર કોઈ દીવસ ખાલી જતા હતા તેને જેમળતું તેમાં સંતોષ રાખી પોતાના પીતાને સારી રીતે જાળવતી હતી આ પ્રમાણે દીવસે દીવસે નગરમાં બીક્ષા માગવા જાય અને લેકોને કહે કે હે બાપ મારી ગરીબ ખાજાની વીનંતી સાંભળી એક પાછ પછસો આપતા જવ પણ હમેસની બીજ ગહી એટલે લોકો તેને કહેવા લાગ્યા કે હાકોર કન્યા આમ બીજ માગીને પેટ ભરે છે નો કોઈની મજુરી અજર મહેનત કરીને ખાને ત્યારે હાકોર કન્યા કહે છે કે હે બાપએ મારાથી મહેનત અને મજુરી થતી નથી તેમ મારા પીતાજીની ચાકરી કરનાર કોઈ મારા સીવાય છે નહિ આવું નામ વચન કહી લોકોની પાસેથી બીક્ષા માગતી હતી તો પણ લોકો ચીડાઈ જતા અને કહેતા કે તારા ખાવની આપણ મુશી છે કે અહીં દરરોજ આવી હેરાન કરી જાય છે.

આવું લેકો કહે છે છતાં ખીચારી હાકોર કન્યા પોતાના પેટને વારને અને પોતાના પીતાને જે કંઈ મળે તે લઈ તેમને

ખવગવવા માટે લોકોના જાણીમાનના જીવો સહન કરતી હતી તો પણ ભાગ્ય વીના કંઈ મળતું નથી તેમ ઠાકોર કન્યાને પણ દીવસે દીવસે બીક્ષા નહિ મળવાથી લોકોને કરગરવા લાગી અને કહેવા લાગી કે હું નગરના બધા લોકો હું દુઃખી છું. અનાથ છું મારે કોઈના આધાર નથી તો મારા ઉપર દયા લાવી કોઈ પાછ પછડો આપી મારા આત્માને સંતોષ આપશે તો પ્રભુ તમારું બહું કરશે, આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાની દયાની વાણી પણ કોઈ સાંભળનાર હતું નહિ એટલે નિરાશ થઈ પોતાના ઘેર જઈ પોતાના પીતાને કહેવા લાગી કે હું પીતાજી અત્યંત નગરમાંથી હવે બીક્ષા મળતી નથી તેમ કોઈને દયા પણ આવતી નથી માટે હવે આપણે દીવસો શી રીતે જશે એવી મારા હૃદયમાં દરરોજ ચીંતા થવા કરે છે આવું ઠાકોર કન્યા પોતાના પીતાને કહી રહી એટલે ઠાકોર બોલ્યા કે હું બાળા આ સંસારમાં ચડતી પડતીના દીવસો ચાલ્યા જાય છે રાજા રંક થાય છે અને રંક કોઈ દીવસ રાજા થાય છે માટે એનો હરખ સોક કરવો નકામો છે હશે જે જવાનું હશે તે થશે આ પ્રમાણે દુઃખી પીતા અને બાળા પોતાના કપાળે હાથ દઈ ખીચરા નીંદાને સ્વાધીન થઈ ગયાં એવામાં તેજ રાત્રે કોઈ ગામથી ચોર લોકો ચોરી કરીને કોરડો રૂપિયાનો માલ લઈ આવતા હતા અને તેમની પાછળ તેમને પકડવાને માટે રાજાના માણસો આમ તેમ તેમની સોધ કરતા હતા તેથી ખીંકના માર્ગ અને આપડે પકડાઈ જઈશું એવી ધાસ્તીથી તે ચોર લોકો જ્યાં આ દુઃખી બાળક અને ઠાકોર સુઈ ગયા તે તેમના છાતરા ઉપર આવી છાપરાના નળીમાં ખસેડી નાંખી તે તમામ માલ તેના

ધરમા નાંખી ચેર લોકો એકદમ નાસી ગયા અને આશ્વી તરફ રાજના માણસો ચેરનો પતો નહિ મળવાથી પોતાને મુકામે પાછા ફર્યા હવે આહી આગળ જ્યારે પ્રમાત થયુ ત્યારે ઠાકોર કન્યા અને ઠાકોર નીદ્રમથી જાગ્યા અને બાળા પોતાના ઓરડામાં જઈ અને જુવે છે તો અકસ્માત ગાસડીઓ પડેલી જોઈ અને તે માલડીઓ છોડી પોતે જુવે છે તો કરોડો રૂપિયાની મીલકત પોતાના પીતાને ઓરડામાં અચાનક પડેલી જોઈ અને એકદમ પેમાને કહેવા માટે આવી કે હે પીતાજી આજે આપણા ઓરડામાં અચાનક કરોડો રૂપિયાની મીલકત પડેલી છે તે આપને હું કહેવા આવી છું ત્યારે ઠાકોર કહે છે કે એન મને તો એમ લાગે છે કે કોઈએ આપણને હેરાન કરવા સાર આપણા રાજમાથી કે.ઇ ચેર ચેરી લાવી અહી નાંખી ગયુ હશે માટે તું બજારમાં જઈ ઢાંઢેરો પીટાવી લોકને અને રાજના તમામ માણસોને ખચર આપ કે જેથી કરીને આપણને પાછળથી દગલત થાપ નહિ આવુ પોતાના પીતાનું બોલવુ સામળી બાળા રસોઈ કરી પોતાના પીતાનેજમાડી દુરત નગરના બર બજારમાં આવી અને કહેવા લાગી કે હે બાઈઓ અને જુનેનો અને રાજના તમામ અમલદારો આજે મારે વચન સામળો અને તે ઉપર ધ્યાન આપો આવુ ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી બજારના લોકો કહેવા લાગ્યા કે ઓ બીખારણુ સારી નકામી જુમે પાડી લોકો ભેગા કરે છે આમ જુમે પાડવાથી કોણ તારો આપ તને પછ પછસો આપનાર છે આવુ કહી લોકો જતા રહેતા પણ એ શું કહેવા માગે છે તે કાંઈએ પ્રજાનું નહોતું કારણકે લોકો જાણે છે કે એને બીખ મળતી નથી એટલે જુમે

પાડવા લગી આ પ્રમાણે બળરમા વાતો સાચ છે અને થોડા
 વચ્ચા લોકો ઉભા છે એટલામાં ફાટવાળ તે રસ્તેથી જતા હતા
 તેમણે આ ભેગા થએલા લોકોને જોઇ જોવા મટે ગયા તો ઠા-
 ફારકન્યા ઉભી છે તેને એકદમ ફાટવાળ કહેવા લાગ્યો કે અરે
 ઠાફારકન્યા આંહીથી ચલી જા. કાયકુ ખડીદે. અને નકામા લોકો
 ભેગા કરે છે આવું ફાટવાળનું બોલવું સાબળી ઠાફારકન્યા કહે
 કે કે હે ફાટવાળ સાહેબ મેરી એક અરજ છે અને તે અરજ
 આજે આ લોકોને ફાયદા કરતા છે માટે આપની ઇચ્છા હોય
 અને મારી હકીકત જાણવી હોય તો મારા કેવા પ્રમાણે આખા
 નગરમા ઢંઢેરા પીટાવી લોકોને ખબર આપો આવું ઠાફારકન્યાનું
 બોલવું સાબળી ફાટવાળ વીચારમા પડ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે
 જ્યારે મહારાજને ફાયદો છે ત્યારે આનું કહેવું બરાબર સાબળવું
 જોઈએ એમ વીચાર કરી તરત ઠાફારકન્યાને અવાજ કરી કહ્યું
 કે બેસ તેરા ઠેકાણા કયા હે જલદી કહી દે. એટલે ઠાફારકન્યા
 લોકોના સાબળતા કહે છે કે હે નગરના અમીર ઉમગવ અને
 મરીબ લોકો માફ કેવું એટલુંજ છે કે આજે આપણા નગરમાંથી
 ફાધના થેન્ધી અમર રાજમાથી કરોડો રૂપીઆની ચોરી થઇ છે
 અને તે ચોરીનો માલ મારા ઘેર ફાધ નાંખી ગયું છે માટે તે
 માલ જે જે લોકોનો ગયો હોય તેમણે મારા મકાને આવી મહા-
 રાજની રૂમર લઇ જવો આવું માફ કહેવું છે અને તે સાચી
 વાત તમને જણાવું છું ઠાફારકન્યાનું બોલવું સાંજળી નગરમા
 એકદમ વાત ફેલાઇ ગઈ અને જોત જોતામાં મહારાજને કાને
 ગઇ કે તુરત ઠાફારકન્યાને દરબારમાં લઇ ગયા અને મહારાજ
 પાસે ઉભી કરી એટલે મહારાજ કહે છે કે હે ઠાફારકન્યા જે

દ્રવ્ય તને મળ્યું છે તેના ધરામ મળેથી તુ તે તમામ સોપી દે
 આ પ્રમાણે હાકોરકન્યા અને સળ સાત કરે છે એટલામા ગા-
 મના તમામ લોકો મહારાજ સાસે આવી પ્રહોળ્યા અને તુરત
 તમામ લોકો અને રાજ સહીત હાકોર કન્યાના ઘેર આવી નીરાતે
 બેઠા હવે રાજ કહે છે કે હે હાકોર કન્યા આમણા નગરના તમામ
 લોકો આવી ગયા છે મારે જે જેની વસ્તુ આવી હોય તે બતા-
 વતી જ અને તેના જે મરાગ શ્યામ લેમની આપી દે ત્યારે
 હાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર આપનું કહેવું બરાબર છે અને આ-
 પના કહેવા પ્રમાણે હું કરવા તથયાર છું પ્રણુ સાહેબ મારી એક
 અરજ છે કે આપના નગરમાથી કોઈ કદાપી અજાણપણે માણસ
 રહી ગયો હોય અગર આવેલા લોકોની કંઈ કંઈ ચીજ ચોરાએલી
 છે તે તપાસ કરી એક એકના નામ નોંધી લેા હાકોરકન્યાનું બો-
 લવું સામળી ન્યાયી રાજએ તુરત દીવાનને હુકમ કર્યો કે આ
 લોકોને પુછી બુઝો એમની કંઈ વસ્તુ ગએલી છે અને આદી
 કોણ હાજર નથી આવો રાજનેા હુકમ થયો કે દીવાન સાહેબ
 સમાના લોકોને કહેવા લાગ્યા કે એ નગરના બધા લોકો આદી
 બધા હાજર છે કે કોઈ રહી ગયું છે ત્યારે નગરના લોકો કહેવા
 લાગ્યા કે સાહેબ બધા હાજર છે ફરી દીવાન સાહેબ કહેવા
 લાગ્યા કે જેની જે ચીજ ગઇ હોય તે આદી આવી નોંધાવી લઈ
 જવ એટલે એક પછી એક તમામ લોકો પોતાની ગએલી વસ્તુ
 એા લખાવી આવ્યા પણ કોઇએ એમ ના કહ્યું કે મારી ચીજ
 ગઇ નથી બ્યારે તમામ લોકો એસી રહ્યા એટલે દીવાન કહેવા
 લાગ્યા કે હવે કોઈ બાકી રહી ગયું ત્યારે સર્વ કોઇએ ના કહી
 કે તુરત રાજએ હાકોરકન્યાને અવાજ કર્યો કે હવે તારી પાસે

જે વસ્તુ આવા હોય તે આહી લાવી રેખુ કર. ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે સરકાર મારા અપરાધની આપની પાસે માફી માગી કહું છું કે આજે આ બધા તમાસો મેં મારા એટની ખાતર કર્યો છે કારણ કે બળરમા મને કોઇ પાછ પછસો આપતું નહોતું માટે આ લોકોને મેં લાલચ બતાવી આહી ભેગા કર્યા છે માટે આ લોકો પાસેથી પાછ પછસો અપાવી દુખી મારા આત્માને સંતોષ આપસો આટલી મારી અરજ છે. ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી રાજા એકદમ વીચાર કરવા લાગ્યો કે આશું આને શું કર્યું પણ તીક્ષ્ણ નજરથી વીચાર કરીએ તો આ બાળાનો કાઠ પણ વાંક છે નહિ કારણ કે પોતાના પેટને વારતે ગમે તે યુક્તિ કરવીજ પડે આવો વીચાર કરી રાજાએ ઠાકોરકન્યાને કહ્યું કે હીંક ત્યારે તું આ સભામાં અવાજ કર અને પાછ પછસો જે મળે ને લાઇ લે રાજાનો હુકમ થતા તુરત ઠાકોરકન્યા મોલી કે હે નગરના અવ્ય લોકો આજે તમે મારી ગરીબની ઝુપડીમાં આવી મને જે સંતોષ આપ્યો છે તેવો સંતોષ મને પાછ પછસો આપી તમારા નામને દીપાવી ખુશી થાવ આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાંભળી લોકો તો ત્યા છક થઇ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા બહારી અમમરી ચીજને આપવી તો બંધ રહી આજુ બિપરયા પછ પછસો માગી આહી અમને હેસન કરવા છે તે આહી આમેંને બેભાનથી આમેંને હલકા પાડ્યા છે આમ લોકોને છેલ્લવાથી તને આ ભવ તો શું પણ બીજે ભવ પણ જુખ બળવાનું નર્યા. એ તું આદ સમજને આજે બોલી લોકો તોસી જલ્લા કે તુસ્ત ઠાકોર કન્યા સભા તરફ જોઇ અને ધીરથી કહેવા લાગી કે હે ભાળા લોકો સાંભળો. મારા તો લુંડા જાલ છે પણ હું એ વીચાર કરું

હું કે તમારી સી વલે થશે કારણ કે બનાવટી વાતને તમેએ
 સાચી માની તમારા બાપ દાદાએ જાણે કે મારે ત્યાં કાપણ
 મુકી ના હોય એવું ધારી મારા ઘેર લેવા આવ્યા છે। ધીકાર
 છે તમેને કે એક ખાલી પદસાની ખાતર ધર્મ-નીતી, અને
 ન્યાયને જૂની જઘ અન્યાયને પદસો લેવા તર્કયાર થવા છે અને
 એકદમ અહીં આવી મહારાજના નગરને કલંકીત કરી દીધું છે
 વળી જ્યારે હું તમારી પામે એક પાઠ અગર પદસો માગતી
 ત્યારે તો તમે મારી હાંસી કરતા હતા અને કહેતા હતા કે મ-
 જુરી મહેનત કરીને ખા, એ બોલો અત્યારે કહો ક્યા અને
 કેલટા મારા ગરીબના ઘેર દોલત લેવા અરે મને એક દિવસ
 ખાવાનું પણ મળતું નથી. તેમજ મારી દાદ કોઈ સાબળતું નથી
 અને જ્યાં જાજી ત્યારી મને ધકકા મારી કાઢી મુકે છે એવો
 ફરોજનો દેખાવ શું તમે જુલી ગયાં અરે ઉપરના પ્રમાણીક
 પણાનો ડોળ રાખી દીલમા અપકર દાઝ રાખી બગવાની પેઠે
 શું તમે જીવન ગુજારો છે। કેમકે બગલો નદીના કીનારે બથાન
 ધરતો હોય ત્યારે સામા માણસને એમ લાગે કે અહાહા શું
 બગલો તપ કરી રહ્યો છે પણ અંદરથી તે ક્યારે મચ્છુ બહાર
 આવે કે તેને તાણી ચલતો લાજી તેવી રીતે હે ભોકો હવે તમે
 આવ્યા તેવા પાછા આદ્યા જીવ અને આવું વગર વીચારું કામ
 કરસો નહિ. આ પ્રમાણે ઠાકોરકન્યા કહી રહી કે સમાના
 લોકો મુપ થઈ ગયા એટલે મહારાજ કહેવા લાગ્યા કે હે
 ઠાકોરકન્યા તાર કહેવું સત્ય છે આ પ્રમાણે શાન્તી થઈ કે
 તુરત ઠાકોર કન્યાએ પોતાના ત્યા પડેલી એક કરોડ
 રૂપીઆની મીલકત તુરત મહારાજ પાસે લાવી હાજર કરી

એટલે મહારાજને કહ્યું કે આ સધળી મીઠકત તારા બાગ્યની છે આમાં કોઇનો હક નથી આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાને તે મીઠકત સોપી સૌ લોકો પોતપોતાના ઘેર રવાના થઇ ગયા અને મહારાજ પોતાના મહેલ તરફ ચાલ્યા ગયા આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યાને પછસા આવવાથી પોતે જે ધનમાં રહેતી હતી તે ધન પાડી નાંખી એક મોટો જથ્થો જરૂર મહેલ ખનાવ્યો અને કેટલાક માણસ પોતાને ત્યાં કામ કરાવવા સારું નોકરો રાખ્યા અર્થી નગરના લોકો તે મહેલ જોઇને વખાણ કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે બાગ્ય જ્યારે પલટાય છે ત્યારે હજારો માણસ તેના દાસ થઇ રહે છે તેમ અત્યારે જુઓ પેલી ઠાકોર કન્યાના મહેલનો દેખાવ અહાસું ઇંદ્રપુરી જેવો મહેલ ખનાવ્યો છે આ પ્રમાણે નગરમાં વાતો ચાલે છે અને ઠાકોર કન્યા પોતે સાબળે છે અને વીચારે કરે છે કે મારી દુઃખી હાલતમાં અને ખાવા પીવાનું ઘણું દુઃખ પડતું હતું તેમ અત્યારે પણ ખીચારા ગરીબ લોકો છે તેમના વાસ્તે એક દાનશાળા બંધાવું અને ગામેગામના ગરીબ લોકો-તેમજ-બાટ-ચારણ વગેરે જે આવે તેને હું દાન આપી મારા આત્માને નીરમળ ખનાવું આવો વીચાર કરી બીજે દીવસે તેજ શહેરમાં એક મકાન બાંહે લઇ તુરત દાનશાળા ચાલુ કરી અને જે માગણી લોકો આવે તેને ખવરાવી વીઢાય ગીરી આપવા માડી આ પ્રમાણે જોતજોતામાં એક માસ અને બે માસમાં તે ગામેગામ વાર્તા ફેલાઇ ગઇ એટલે હજારો માણસ તેની દાનશાળાએ આવવા મંડ્યા કોઇકોઈ વખત બાટ લોકો આવી કવીત કહેતા હતા તે કોઈ ખવડાવે લોકો નાચ કરી ચાલ્યા જતા હતા પણ તેની દાનસા-ળામાંથી કોઇ પાણુ જતું નથી એટલે લોકોને પોતાની ઇચ્છા

મુળ્ય મળવાથી જ્યાં ત્યાં તેની જાહેરાતની પ્રસારી ગઈ હતી.
 અને કોઈ પણ માણસ હવે આ દાનશાળાથી અંજણું હોય એમ
 લાખું નથી આ પ્રમાણે દરરોજ દાન અપાય છે એવામાં એક
 બ્રાહ્મણ દુરદેશાવરથી ફરતો ફરતો આવતો હતો તેને અહીં દાન
 મળે છે એવી ખબર પડવાથી આ ગમમમાં આવી પહોંચ્યો. પણ
 ઠાકોર કન્યાની દાનશાળાએ નહિ જતા અચાનક રાજ દરબારમાં
 જઈ ગયો અને પ્રણામ કરી મહારાજ સામે ઉભો રહ્યો. એટલે
 મહારાજએ કહ્યું કે હું બ્રહ્મદેવ આપ કયાથી અને અહીં કેમ
 આવ્યા છો આ પ્રમાણે રાજના વચન સાંભળી બ્રાહ્મણ કહે છે
 હું દૂર દેશાવરથી આપની પાસે ભીક્ષા માગવા આવ્યો છું આવું
 બ્રાહ્મણનું બોલવું સાંભળી તુરત મહારાજએ સીપાઈને પાંચ રૂપી-
 આનો રૂકો લખી આપ્યો એટલે તુરત સીપાઈ પાંચ રૂપીઆ લાવી
 બ્રાહ્મણને આપ્યા આથી બ્રાહ્મણ સીપાઈને પૃથ્વી લાગ્યો કે આ
 દરબાર કોનો છે ત્યારે સીપાઈ કહે છે કે આ દરબાર મહારાજ
 શુલાળસીંહનો છે ત્યારે બ્રાહ્મણે પોતાના કપાળે હાથ દીધો કે
 મહારાજ બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યા કે હું બ્રહ્મદેવ શા કારણથી
 તમારે કપાળે હાથ દેવો પડ્યો ત્યારે બ્રાહ્મણ કહે છે કે હું મહા-
 રાજા હું ભાગ્યદીન છું કારણ કે હું તો ઠાકોર કન્યાની દાનશાળા
 જોવા માટે આવ્યો હતો અને ત્યાં મને સારો સરપાવ પણ મળત
 પણ મને તે ઠાકોરકન્યાની દાનશાળા નહીં જડવાથી અચાનક
 આપના દરબારમાં આવી મેં મારી લાખી આસાને આપની અદ્ય
 બેઠથી મારી નાંખી છે આથી હું ઉદાસ થઈ મારા કરમનો વાક
 કાઢી કપાળે હાથ ઘર્ષણ કર્યો જાઉં છું આવું બ્રાહ્મણ ઠાકોરકન્યાની
 દાનશાળાના વખાણ કરતો ચાલ્યો ગયો અને અંકી રાજા વીચાર

કચ્છના લોકોએ કે આજ કાસની બીખારણુ આ નગરમાં રોજ માગી આનારી તેના આજે અષ્ટલાં વખાણુ જોડિતો ખરી કે એ દાન અસુ પ્રેમથી આપે છે કે ખાલી પોતાની કીરતી વધારવા માટે આવો વીત્યાર કરી રાજાએ સીપાઈને બોલાવી કહ્યું કે જાઓ હાકોરકન્યાને મકાને અને તેને જઈને કહો કે મહારાજા અત્યારે તમને બોલાવે છે સરકારનો હુકમ થતાં તુરત સીપાઈ હાકોર કન્યાના અહેસે આવી પહોંચ્યો.

હવે આહી આગળ હાકોરકન્યા પોતે જમવા બેઠા છે અને જમી રહ્યા બાદ પોતે સુષ રહેવાની તૈયારી કરે છે એટલામા મહારાજાનો સીપાઈ તેના માણસોને કહેવા લાગ્યો કે અત્યારે હાકોરકન્યાને બોલાવી લાવો કારણકે મહારાજા તેમને બોલાવે છે સીપાઈનું કહેવું સાબળી તુરત એક માણસ હાકોરકન્યા પાસે સલામ કરી આવી ઉભો રહ્યો કે હાકોરકન્યા કહે છે કે હું ભાઈ અત્યારે અહીં કેમ આવવું થયું ત્યારે માણસ કહેવા લાગ્યો કે આખો મહારાજાનો સીપાઈ બોલાવવા આવ્યો છે માટે જલદી ચાલો આવું પોતાના માણસનું બોલવું સાબળી હાકોરકન્યા પોતાના વજ્ર પહેરવા લાગી તેમજ અંગ ઉપર તરેહ તરેહના દાગીના ચડાવી દીધા આવા સુંદર ખેશાકથી તેમજ સરીર ઉપર દાગીના ચડાવવાથી આ વખતે હાકોરકન્યા એક નામકન્યા જેવી દેખાવા લાગી અને તુરત મહેલમાંથી બહાર આવી સીપાઈની જોડે તુરત મહારાજા પાસે આવી ઉભી રહી. કે તુરત મહારાજા હાકોર કન્યાને કહેવા લાગ્યા કે હું હાકોરકન્યા અગાઉ તારી નબળી વખતને યાદ કરી તારી આ દાનશાળા ખંધ કરે કારણુ કે કોઈ વખત તેને આ નગરમાંથી ખાવાનું પણ મળતું નહોતું અને

ભુખે દીવસો જતા હતા તેમ વળી કોઇ વખત આ મળેલી લક્ષ્મી
 તારી પાસેથી અચાનક ચાલી જશે તો પાછી હેરાન થઇશ
 માટે મારા કેવાથી બચીવતો વીચાર કરી આ તારી દાનશાળા
 તુરત બંધ કર આવું રાજનું બોલવું સાબળી ઠાકોરકન્યા
 કહે છે કે હે ભુપાળ આજે અગર કાલે મારા પ્રાણનો નાશ
 થાય તો બસે અગર આ મળેલી દોલત અત્યારેજ કદાપી જતી
 રહે અને હું બીખ માગતી થઇ જાઉં તો પણ બસે પણ જે
 આ દાનશાળા મેં ગરીબોના માટે કાઢી છે તે કદી બંધ કરવા-
 મા આવશે નહિ તેમ આપને પુછવાનો પણ હક નથી આવું
 ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાબળી રાજ બોલ્યો કે હે ઠાકોરકન્યા હજી
 તું માફ કરજી મારા અને સમજી જ નહિ તો તું દુઃખી થઇશ
 ત્યારે ઠાકોરકન્યા કહે છે કે એ કામ મારાથી કદાપી બનશે નહિ
 આવું ઠાકોરકન્યાએ રાજનું કહેવું માન્યું નહિ એટલે રાજએ
 તુરત કોટવાણને બોલાવી હુકમ કર્યો કે હાલ આ ઠાકોરકન્યાને
 કેદમાં રાખો સરકારનો હુકમ થતા તુરત કોટવાણ ઠાકોરક-
 ન્યાને લઇ જઇ તરફ ચાલ્યો એટલે રસ્તામાં ઠાકોરકન્યાના કોટ-
 વાણને કહે છે કે હે કોટવાણ જે તમે મને છુટી કરો તો આજે
 તમને હું સારા પૈસા આપી તમારે દળદર દુર કરી દઉં આવું
 ઠાકોરકન્યાનું બોલવું સાબળી કોટવાણ ઠાકોરકન્યાને કહે છે કે
 બે દીવસ લગી તારે તારા મકાનમાંથી બહાર નીકળવું નહિ અને
 મને પુરતા પધંસા આપ્યા એ પણ કોઇને કહેવું નહિ આ બે
 સરતો કમ્બલ હોય તો હું તને મુક્તિ દઉં અને તારી પાસે પધંસા
 લેવા આવું કોટવાણનું બોલવું સાબળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે મારે
 એ સરતો કમ્બલ છે માટે ચાલો તમને હું પધંસા આપી હું વીદેશ

જતી રહું આ પ્રમાણે ઠરાવ કરી ઠાકોર કન્યા કોટવાળાને સાથે લઈ વતો કરતી કોટવાળાને સમજાવે છે કે તમે તમારા ઘેર જાઓ અને તમારી પાછળ હું તમાગ ઘેર આવી આ મારા અંગ ઉપરના તમામ દાગીના તમને આપી દઉં આ પ્રમાણે ઠાકોર કન્યા તું વચન સાંભળી કોટવાળે હા કહી અને પોતાના ઘર તરફ ચાલ્યો ગયો કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી બિભી રહી એટલે રાજાએ પુછ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા શું તું જોલ-માથી નાસી આવી ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મને જોલમા લઈ કોઈ ગયું નથી ત્યારે રાજા કહે છે કે કોટવાળ કયા ગયો ઠાકોર કન્યા કહે છે કે મેં એને પૈસાની લાલચ ખતાવી તેથી મને છુટી કરી એના ઘેર ગયો છે ત્યારે રાજાએ દીવાન સાહેબને બોલાવ્યાં કહ્યું કે જાવ આને કેદ કરો ત્યારે દીવાન સાહેબ ઠાકોર કન્યાને લઈ જોલ તરફ ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે દીવાન સાહેબ મારો વીચાર આપની સાથે પ્રીતી બાધવાનો છે માટે હાલ તમે તમારા મહેલે જાવ અને હું તમારી પાછળ આવું છું આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી દીવાને હા કહી અને તુરત પોતાના મહેલમા ગયા કે આહી ઠાકોર કન્યા રાજા પાસે આવી પ્રણામ કરી બિભી રહી કે તુરત રાજાએ કહ્યું કે હે ઠાકોર કન્યા કેમ પાછી આવી દીવાન સાહેબ કયા ત્યારે ઠાકોર કન્યા કહેવા લાગી કે દીવાન સાહેબ મારા ઉપર પ્રીતી રાખવા માટે મને છુટી મુક્તી તે પોતાને મહેલે ગયા છે આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી મહારાજા કહે કે ચાલ હું તારી સાથે આવું છું એમ કહી ઠાકોર કન્યા અને મહારાજા જોલ તરફ ચાલ્યા એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હે જીપાળ મારા ઉપર, ગુસ્સો

ના કરો તો તમને એક સોનાનું પાત્ર, અથવા પુતળ કે ખાકું
 અને તે પુતળ આપ જોઈ પછી મને કેદ કરો ત્યારે રાજા કહે
 છે ચાલ ક્યા છે બતાવ એમ કહી કાઢેર કન્યા દરવાજા બહાર
 રાજાને લઈ જઈ અને કહ્યું કે ભુપાળ આ સામેના ઝાડ ઉપર
 આડુ પુતળ નાખેલું છે તે આપ આપનો પેશાક નીચે ઉતારી
 તે ઝાડ ઉપર ચડી આપ તે પુતળાને નીચે નાખી દો એટલે
 હું બીજા માણસોને ક્યારે જવા માટે જરા અગળ જઈં વારો
 પાડી બોલાવી લાવું આવું રાજાને ઠાકોર કન્યાએ ઝાડ ઉપર લા
 લમ બતાવી ચડાવી દીધી કે તુરત ઠાકોર કન્યા રાણીના મહેલે
 આવી પ્રણામ કરી ઉભી રહી એટલે રાણીએ કહ્યું કે હે ઠાકોર
 કન્યા આજે ઘણા દીવસે કયાથી અમારા મહેલે ભુલી પડી આવું
 નાણીનું બોલવું સાંભળી ઠાકોર કન્યા કહે છે કે હું મહારાણી શું
 કહ્યું આપ મારા ઉપર ગુસ્સો ના કરો તો અને મારી કહેલી વાત
 મહારાજા આગળ માફ ના લેતો હું એક નવી વાત આપને
 કહી સંભળાવું. આવું ઠાકોર કન્યાનું બોલવું સાંભળી મહારાણી કહે
 છે કે હું તારું નામ માફ સીર જશો તો પણ મહારાજાને કહેનાર
 નથી માટે હે ઠાકોર કન્યા છુપી વાત તું જલદી મારી આગળ
 પ્રગટકર એટલે ઠાકોર કન્યા કહે છે કે આજે મહારાજા છાના
 માના નવી સ્ત્રી હરથ કરવા ગયા છે અને મને સાથે લઈ જવા ઘણી
 મહેનત કરી તેમ આ વાત અત્યારે કોઈને પણ કહેવી નહિ પણ મેં
 મહારાજાને ઘણા સમગળમ્યા ત્યારે મને વીખુરી પાઠી અને
 પોતે એકલા ગયા છે પણ આ વાત મેં તમારા ભક્ષની ખાતર
 કરેલી છે બીજા કોઈને એકદમ કહેવા જેવી નથી આટલું બોલીને
 ઠાકોર કન્યા મહારાણીની રાજ લઈ જેવી જગ કે તુરત રાણીએ
 ખુબ મારી ઠાકોર કન્યાને પાછી બોલાવી અને કહ્યું કે બેન આવ્યા

નવા સમાચાર જાને મોઘ મોઘવણત આપવા જરૂર પધારજો હું
 આ તારો કરેલો ઉપકાર કદી ભુલીશ નહિ આટલું બોલી ઠાકોર-
 કન્યાને રાજ આપી કે ઠાકોરકન્યા પોતાના મહેલે રવાના થઇ મઘ
 આંહી આમળ જંગલમાં મહારાજા ઝાડ ઉપર ઝાડી બુએ છે તે
 સોનાના પુતળા બદલે લાકડાનો ખાલી કંકડો પણ જોવામાં
 આવ્યો નહી એટલે રાજા ઝાડ ઉપરથી નીચે ઉતરી તુરત પોતાનો
 પોસાક પહેરી લઇ અને વીચાર કરવા લાગ્યો કે હું ઠાકોરકન્યા
 ધન્ય છે તારા માત પીતાને કે મારા જેવાને પણ છેતરવામાં પાછી
 પાતી કરી નથી. અહાહા સું તેનું રૂપ બુદ્ધી અને યોવન બરેબર
 ઠાકોરકન્યા એક નાગકન્યા છે માટે મારે તેના ઉપદેશ ગ્રહણ
 નહિ કરતા એના માનની ખાતર આવતી કાલે દરબાર બરી
 એને ખેંચાવી અને એનો સારો સત્કાર કરી એની ઇચ્છા પુરી
 કરે આ પ્રમાણે વીચાર કરી મહારાજા તુરત રાણી ખાસે આવી
 ઉભા રહ્યા એટલે મહારાણી કહેવા લાગી કે હું પ્રાચીનાથ આપ
 એકલા કેમ આપા ત્યારે રાજા કહે છે કે બીજાનું કોણ આવનાર
 હતું ત્યારે રાણી કહે છે કે મેં સાંભળ્યું છે કે મહારાજા મોઘ
 બાળાનું હરણ કરવા મયા છે માટે તમને પુછવું પડ્યું ત્યારે રાજા
 કહે છે કે એ વાત તદ્દન ખોટી છે પણ તમને આ સમાચાર કોણે
 આપ્યા તેનો કહો એટલે રાણી કહે છે કે સું વાલને છાતી
 રહેતી હશે વળી ઠાકોરકન્યા આવીને કહી મઘ કે રાણીનું બોલવું
 સાબળી રાજા કહે છે કે હું રાણી ઠાકોરકન્યા બહુ ચતુર છે એના
 જેવી આપણા નગરમાં કોઇ આ નથી આ પ્રમાણે રાજા પોતાની
 રાણીની માથે વાત કરી રહ્યો એટલે તુરત દરબારમાં આવ્યો
 અને નગરના તમામ ભોક્ષને ભેગા કર્યા એટલે તુરત રાજાએ
 સીપાઈ મોકલી ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવવા માટે કુકમ કયો

અને સીરાઇ તુરત ઠાકોરકન્યાને બોલાવી લાવ્યો અહીં ઠાકોરકન્યા
 માહારાજને પ્રણામ કરી બેસી ગઈ કે માહારાણી સાથાના તેમજ
 નગરના લોકો સામળે તેની રીતે કહેવા લાગ્યા કે હે ઠાકોરકન્યા
 આજનો દરવાર ખાસ તને માન આપવા માટે બરવામાં આવ્યો
 છે માટે તારી ધ્વજામા આવે તે આજે મારી પાસેથી માગી લે
 આવું રાજનું બોલવું સાજળી ઠાકોરકન્યા કહે છે કે હે ભુપાલ
 આપણા કહેવા મુજબ આપણા નગરની બહાર પશુ-પક્ષીએ
 તેમજ મુસાફરો વટેમાર્ગુ અને આપણા નગરનાં દોરો વગેરે જનવરો
 તેમજ માણસો સુખી થાય એટલા માટે આપની પાસે માગું
 છું કે મારા નામનું ઠાકોર તલાવ બંધાવી આપી તમારા આપેલા
 વચનનો ઉગ્રયોગ કરો આટલી મારી આપની પાસે માગણી છે
 બીજું કંઈ પણ મને જોઈતું નથી આ પ્રમાણે રાજાએ ઠાકોરકન્યાના
 કહેવા પ્રમાણે તુરત ઠાકોરે તલાવ બંધાવી આપ્યું અને દરેક
 પ્રાણીને સુખ થયું તેવીજ રીતે પુતળી કુમારને કહે છે. કે હે દેવદત્ત
 કુમાર જેવી રીતે ઠાકોરકન્યાએ લોકો ઉપર ઊપકાર કર્યો
 તેવીજ રીતે તારી ચંપકમાળાના મહેલમા એક ચોર પોતાની
 આખોમા અંજન સિદ્ધી લગાવી છુપાઈ ગયો છે અને હમણા
 તારી રાણી ચંપકમાળાને ડિપાડી લઈ જશે માટે તું ત્યાં જઈ
 ધુણી કરી એ ચોરની અંજન સીદ્ધી ધુણીના લીધે આખોમાંથી
 પાણી આવવાથી તેની અંજન સીધી ધોવાંઈ જશે, કે તુરત ચોર
 તારા જોવામાં આવશે માટે આ કામ જલ્દી કર આટલું બોલી
 પલંગની બીજી પુત્રી આકાસે ઉડી ગઈ અને કુમાર તુરત ચંપક-
 કમાળાના મહેલમા આવી તુરત ધુણી કરી ચોરને પકડી લીધો આવે
 ચમત્કાર જોઈ દેવદત્ત કુમાર ઘણેજ વીચાર કરવા લાગ્યો અને
 વગી પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો.

પલંગની ત્રીજી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાબળ ઉજેણી નગરીમા પરદુઃખભજન વીક્રમ નામનો રાજા શજ કરતો હતો તે એક દીવસ દરમાર બરી કહેવા લાગ્યો કે આપણા નગરમાં કોઈ દુઃખી માણસ નજરે પડે તો તુરંત મારી પાસે લાવી હાજર કરે. અગર તે દુઃખી માણસની હકીકત સાબળી તમો તેનું દુઃખ દુર કરે. આવું વચન રાજા વીક્રમ પોતાના અમલદારોને રાજ-કથા કરે છે પણ કોઈ દુઃખી માણસ તેના આગળ આવ્યું નહિ એટલે રાજા વીક્રમ એક દીવસ પોતાના નગરની નગર ચરચા જોવા માટે પોતાના વેશ બદલી આખા શહેરમા ફરે છે પણ જ્યાં ત્યાં રાજા વીક્રમના ગુણ લોકો ગાયા કરે છે પણ તેની લગારે અપકીરતી સાંભળવામા આવતી નથી એટલે રાજા ફરતો ફરતો એક દરવાજા આગળ આવી ખેડો. એવામા એજ ગામની ચાર સાહેલીઓ કે જેનું નામ એક વણીક કન્યા, ખીજી બ્રાહ્મણ કન્યા, ત્રીજી સોનીની કન્યા. અને ચોથી સુતારની કન્યા એ ચારે કન્યાઓ ભેગી જઇ અને તે દરવાજાથી ચાર હાથ છોટે એસી ચારમાથી એક બ્રાહ્મણ કન્યા બોલી કે હે સખીઓ હવે તમારી જોડે એક બે દીવસ ચાલો કરવાની છે કારણ કે આજે બે વર્ષથી મારા પતીના ઘેરથી એક માણસ તેડવા આવે છે માટે હવે બે દીવસ પછી મારે સાસરે જઇશ આવું બ્રાહ્મણ કન્યાનું બોલવું સાબળી વણીક કન્યા અને સોનીની કન્યા કહે છે કે હે સખી જ્યારે તું તારા સાસરે જાય ત્યાં જઇ સાસુ સસરા અને પોતાના પતીની આજ્ઞા માની વળી તેમની

તહેનાત ઉઠાવી તેજી તેજી મારી સીતે સેવા કરી નીરંતર તાગ આત્માને જ્ઞાતી આપજે પણ કોઈ દીવસ તેમની સાથે લઠાઈ ટંટો કરીશ નહીં આવી વણીક કન્યા અને સોનીની કન્યા સીખામણ આપે છે કે તુરત સુતારની કન્યા કહેવા લાગી કે હે અણુસમણ બાળાઓ તમે વગર સમજે આવું કાયરપણું કેમ દાખવો છો. શું વળી આપણે સ્ત્રી જાત માટે કોઈના કપાએલાં રહીએ વળી શું એમની ખુશામત કરીએ નાના તેમ નહિ જુઓ સાબળો પોતાના પતીને આપડા પગના અંગુઠાએ એકસો આઠ વાર પાણી ઘોઘ અને તે પાણી જ્યારે પોતાના પતીને પાંદળે ત્યારે તેનું નામ સ્ત્રી કહેવાય છે બાકી તો ખીલાડીની પેઠે જ મળે તે ખાંધને બેસી રહેવું એમાં સ્ત્રીઓની નાલાસી અણુસ જ, આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાબળી રાજા વીક્રમ વીચારમા પડ્યો કે એહો શું એનું બાપણ હીક છે અત્યારે બોલવાની જરૂર નથી પણ પરભાતે એના ઘરની નીચાની સુખી હું એના બાપની પાસે આ કન્યાની માગણી કરીશ પછી જોકે તે ખરે કે એ સુતાર કન્યા અને કેવી રીતે તે પાણી પામ છે આવો રાજાએ વિચાર કરી તુરત છાને માને ચારે કન્યાઓ પાછળ ચાલવા લાગ્યે અને રસ્તામા જે જે સખીનું ઘર આવતું ગયું તેમ તેમ છુટી પડવા લાગી હવે છેવટે સુતાર કન્યા એકલી પોતાના ઘરમા મળ કે તુરત રાજાએ તેના ઘરની નીચાની ગણી લીધી અને ત્યાંથી ગળ પાછો ફરી પોતાના મહેલમા આવી સુધ ગયો હવે જ્યારે સવાર થયું ત્યારે રાજાએ એક માણસને પોતાની પાસે બોલાવી અને કહ્યું કે જા કલાણુ સુતારને જલ્દી બોલાવી લાવ. આવો રાજાને હુકમ થતા તુરત તે માણસ સુતારના ઘેર આવી તેને બોલાવી મહારાજા વીક્રમ પાસે લાવી દાખર કર્યો કે તુરત રાજા

વીક્રમ સુતારને કહેવા લાગ્યા કે તારી કન્યા મારી સાથે પરણ્યા
 અને તારે જે જ્યેષ્ઠ્યે તે વસ્તુ મારી પાસેથી મામી લે આવું
 રાજાનું બોલવું સાંભળી સુતાર હાથ નેડી કહેવા લાગ્યો
 કે ભુપાલ મારી કન્યા આપને હું જરૂર પરણાવીશ પણ અત્યારે
 મારે કંઈ પણ વસ્તુ લેવી નથી અને આપ આવતી કાલે આપ-
 ના થોડા ઘણા માણસો સાથે લઘુ ભાગ મકાને આવી તુરત
 તે કન્યાનો હાથ ઝાલી આપ આપના મહેલે પાછા પધાર્યો
 આવું સુતારનું બોલવું સાંભળી બીજે દીવસે રાજાએ સુતારને
 ઘેર જઈ તેની કન્યાનું પાણી ગ્રહણ કર્યું અને પોતાના મહેલમાં
 સુતારકન્યાને રાખી હવે એટલામા સુર્યપુરી મહારાજાને અનુચર
 રાજા વીક્રમ કને આવી કહેવા લાગ્યો કે હે ભુપાલ ચક્રવર્તી
 પરદુઃખ બજન રાજા વીક્રમ મારીએક વાત સાંભળી તમે તુરત મારી
 સાથે ચાલો આવું અનુચરનું બોલવું સાંભળી વીક્રમ કહે છે કે પ્રથમ
 તમારી હકીકત જાહેર કરો પછી હું વીચાર કરી તમારી સાથે આ-
 વીશ આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમે અનુચરને કહ્યું કે તુરત અનુચર સુર્ય-
 પુરના મહારાજાની કુંવરીનો લેવાય કહેવો શરૂ કર્યો કે હે
 પરદુઃખ ભંજન રાજાવીક્રમ સાંભળો અમારા સુર્યપુરના મહારા-
 જાને એક ધીરની અપસરા જેની-વળી બુદ્ધીશાળી-બાર કળાઓની
 જાણુનશ્રી એક કન્યા છે અને તે કન્યા પોતાના એક મહેલના
 સાતમા મંજરે રહે છે અને એકથી છ મંજરા સુધી એક એક
 દાસી રહે છે વળી એ કન્યાને ખરબખા માટે દેશ દેશના સજ્જન-
 વીચાર કરે છે પણ તેમાં કોઈનો વીચાર સફળ થતો નથી કાર-
 ણકે એ રાજકન્યાએ એક દહેજો બાહેષ પાડ્યો છે અને તે
 દહેજો એવો કે કોઈ પણ રાજા મારી પાસે એસી ચોપાટ બાજુ

ખેલી મને જીતી લે વળી હુ દરરોજ આવન જાતની રસોઇ કર
 છું તે રસોઇને આવનાર માણસ પોતાની જાન વડે ચાખી
 તેની પરીક્ષા કરી આપે તેને હુ મારી વરમાળા પહેરાવી
 દહિ આ દંડેરો સાંભળી એક સો આઠ રાજાઓ તો
 કેદમાં સડયા કરે છે અને બીજા રાજાઓ આ હકીકતથી
 રાજાબાળાને પરણવાનો વીચાર માડી વાળ્યો છે હવે એક
 પથ દેશનો રાજા રહ્યો નથી-ધણા રાજાઓ જઈ આવ્યા.
 એવું ધારી સર્વભોમ વીક્રમ રાજા હું તમારી પાસે આવ્યો છું
 અને આપ પરદુઃખભજન છો માટે તમને મારી સાથે લઈ જવા
 માગુ છું આવુ દૂતનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજા વીક્રમ પોતાના
 એક હજાર માણસના રસાલા સાથે નીકળ્યા તે વખતે
 રાજા વીક્રમની ગણી કે જે સુતારની છોકરી પરણી લાવ્યા છે
 તે પુરુષનો વેપ ધરી એક હજાર માણસના રસાલામાં
 પેસી ગઈ અને ધીરે ધીરે ચાલવા લાગી હવે રાજા
 વીક્રમ દર મંજલ કરતો ખસે ગાઢિના છેટે આવી પહોંચે છે
 ત્યાંના રાજાએ રાજા વીક્રમને એક દીવસ રહેવાની આજ્ઞા કરી અને
 તે રાજાની છોકરીએ પેલી પુરુષ વેપે સુતારની કન્યા ઉભી છે તેના
 ઉપર દ્રષ્ટી કરતા પોતાને સ્ત્રી હોય એવો સંક આવવા લાગ્યો કે તુરત
 ખંડીઆ રાજાની રાજ બાળાએ મહારાજા વીક્રમ પાસે આવી કહ્યું કે
 હે સુપાલ આપણા લશ્કરમાં જે પેલો પુરુષ છે તે ખરો પુરુષ નથી પણ
 સ્ત્રી હોય એમ મને વહેમ પડે છે માટે એની પરીક્ષા કરવી જોઈએ
 આવું રાજાબાળાનું બોલવું સાંભળી તુરત પેલા વેપધારી પુરુષને
 બોલાવી રાજા વીક્રમ કહેવા લાગ્યો કે હે યોવન રાજકુમાર આજ

રાત્રીએ તમારે આ ડુલની પથારી ઉપર સુઇ રહેવું અને કંઈ પણ કોઈ જોડે વાત ચીત કરવી નહીં આવું રાજતું બોલવું સાંભળી ટુરત સુતાર કન્યા ચેતી ગઇ અને વીચાર કરવા લાગી કે રાજને મારી પરીક્ષા કરવા માટે આ કારસ્તાન રચ્યું છે અને રાજાએ બહેરનાર આ ખંડીઆ રાજની રાજખાળા છે પણ કંઈ ચીતાં નહીં જોડે હું અને શું થાય છે એવો વીચાર કરી ટુરત ડુલની પથારી પાસે આવી અને રાજાએ ચોકી પેરા મુકી દીધા આણી તરફ રાતના બાર વાગ્યાના એટલે ટુરત સુતાર કન્યાએ પોતાથી પાસે કેશી વસ્તુ હતી તે પેલા ચો કાદારાને ખવરાવી. અને તેમને બેબાન બનાવી ટુરત ત્યાંથી નીકળી ગઇ અને સ્ત્રીનો વેષ રાખી એક વીણા હાથમા લઈ વગાડવા બેઠી અહીં રાજા વીક્રમ બેઠો બેઠો વીચાર કરે છે કે અરે માન બાનને બુલાવે એવો આ વીણાનો નાદ ક્યાથી આવે છે એમ ધારી પોતે પેલી વીણા વગાડે છે તે સ્ત્રી પાસે જઇ ઉભો રહ્યો એટલે વીણા વગાડનાર સ્ત્રીએ ટુરત પોતાની વીણા વગાડવી બંધ કરી દીધી અને ત્યાંથી ચાલવા માંડ્યું કે ટુરત રાજા વિક્રમે તેની પાસે જઇ તેને પુછવા લાગ્યો કે હે બાઇ આપ ક્યાં છો અને ક્યાંથી આવો છો ત્યારે વીણા વાળી ગાઈ કહે છે કે હે રાજા વિક્રમ હું ઇંદ્રની અપસરા છું અને આ મૃત્યુ ભોક્ષા ગમન કરવા આવી છું અને હું એક કલાક પછી ચાલી જઈશ આવું તેનું બોલવું સાંભળી રાજા વિક્રમ કહે છે કે હે ઇંદ્રની અપસરા તુ એક વાર તારી વીણા વગાડી માર દીલને આનંદ આપ. ત્યારે વીણા વગાડનારી કહે છે કે હે રાજા એ કામ કદી બનશે નહીં તું તારા રસ્તે ચાલ્યો જા. ત્યારે રાજા નમ્રતા પુર્વક કહે છે કે મૃત્યુ ભોક્ષા દીલને જેવી લેનાર અને

તારી મધુરી જીણાના નાદથી એ બાન બનાવનાર હે ઇંદ્રની અ-
 ઘસરા અત્યારે તારે જે જોઈએ તે મારી પાસેથી માગી લે પણ
 એકવાર મારા બમી ઝવેલા ચીતને તારી મધુર બંસીથી મનો-
 હર રાગ કાઢ અને તે રાગ મને સંભળાવવાથી મારા
 ચીતને આનંદ કરે આવું રાજનું બોલવું સાભળી અપસરા કહે
 છે કે હે મૃત્યુ લોકના માણસ અત્યારે જ્યારે તારી એવી મરજી
 છે તો હું તમારી પાસેથી એક વચન માગી લેવા ઇચ્છા રાખું
 છું અને તે વચન એ કે મારા જન્મણા યગના અંગુઠાનું એકસો
 ને આઠવાર ધોએણું પાણી જે તારે પીવાની ઇચ્છા હોય તો તે
 તુરત તમે પાણી પી જવ એટલે મારી વીણા વગાડવી ચાલુ કરે
 આવું અપસરાનું કહેવું સાભળી તુરત રાજ હાથી જોડી કહેવા
 લાગ્યો કે હે અપસરા તારું કહેવું મારે કબુલ છે અને તે પાણી
 લાવ હું પી જઈ આવું રાજનું બોલવું સાભળી અપસરાએ તુરત
 પાણી હાજર કર્યું અને રાજ પાણી પી ગયો અને વીણા ક્યારે
 વાજે એમ રાહ જોઈ જેવા લાગ્યો જેમ લુપ્તો માણસ ખાવાની
 રાહ જુએ છે વળી ગરીબ માણસ પાસાની રાહ જુએ છે તેમ
 અત્યારે રાજ વીક્રમ પરદુઃખમંજન સર્વભોમ ચક્રવર્તી રાજ
 વીણાની રાહ જોઈ રહ્યો છે એટલે તુરત અપસરાએ વીણા
 વગાડવી સર કરી અને જ્યારે વીણાનો નાદ એના કાનમાં
 ગયો કે રાજ બેભાન થઈ ગયો. વળી તેને કંઈ એવું પડે
 નહિ અને ફક્ત અપસરા સાથે જોઈ ચીચાર કરવા લાગ્યો
 અને અપસરાને કહેવા લાગ્યો કે હે પરી અત્યારે મારા ચીતને
 કેલાવનાર તરા વગર આ મૃત્યુ લોકમાં એક પણ સ્ત્રી મારા
 જીવામાં કે સાંભળનામાં આવી નથી જાટે હે, અપસરા અત્યારે

તારી વામતી વીણા એકદમ બંધ કરી તું મારી સાથે પ્રેમની
 વાજો કરી અત્યારે મને જ્ઞાન્તી આપ ત્યારે અપસરા કહે છે કે
 હે રાજા અત્યારે મારે ખેસવાનો ધર્મ નથી તેમજ વખત થઇ
 ગયો છે માટે હું તો હવે અદિતી જતી સ્ત્રીશ પશુ જ્યારે તમે
 અપરો બધો મારા ઉપર પ્રેમ રાખો છો તો હું આવતી કાલે
 તમને જરૂર મળીશ માટે હવે જાઉં છું અને જ્યારે આવતી કાલે
 તમને હું બેગી થઈશ તો ખરી પણ અત્યારે જતી વખત આપ
 મને પાછી બુલી ના જાવ તે માટે આપ મને કંઈ નીસાની
 આપો ત્યારે રાજાએ એક રૂબાલ પોતાની વીંટીએ બે વસ્તુઓ
 આપી કે તુરત અપસરા પુરુષનો વેશ બદલી પેલી પુલની પથારી
 આમળ આવી ખેસી ગઇ અને રાજા વીક્રમ નીકાને સ્વાધીન
 થઇ ગયો હવે જ્યારે પ્રજાત થયુ ત્યારે ખંડીઆ રાજાની
 રાજકુમારી તપાસ કરવા આવી તો પુલની પથારી ખીલકુલ કરમાઈ
 નથી ગઈ ઉદાસ થઇ રાજા વીક્રમ કને આવી પોતાના
 અચરાધની મારી માગવા લાગી અને પરતાવો કરવા લાગી
 ત્યારે રાજા વીક્રમે કહ્યું કે આવુ કામ હવે પછી કોઇદીવસ કરીશ
 નહિ હવે ખીજે દીવસે રાજા વીક્રમનો ત્યાથા મુકામ ઉપાડી સુર્ય
 પુરના મહારાજાના દેશ જવા નીકળ્યા અને દરમજલ કરતાં
 એક બે દિવસમા આવી પહોંચ્યા કે તુરત સુર્યપુરના રાજાએ
 તેમને ઉતરવાની સમવડ કરી આપી અને પછી રાજા વિક્રમને
 રાજાજાના મહેલ પાસે લાવી લીધા ક્યાં કે તુરત છડીદારે
 એક તોખનો અવાજ કર્યો કે પેલા મજબે જે ઠાસી હતી તે
 એલી મઇ અને કહેવા લાગી કે ચંદ્રાસન્દ વીક્રમ અમારા મહેલ
 પાસે અમારી સાહેબીને જીવવા માટે નીચે આવી મવા છે એમ

ધારી તુરત દાસીએ એક ઘંટ વગાડવો. અર કયોં કે તુરત રાજ વીક્રમ રાજઆલાના મહેલના પહેલે મળલે આવી પહોંચ્યા અને આમતેમ જોવા લાગ્યા કે તુરત દાસી રાજ વીક્રમ કને આવી હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે પરદુઃખ ભંજન મહારાજ વીક્રમ આજે આપ અમારા મહેલમાં આવી અમેને જે આનંદ આપ્યો છે તેવો આનંદ આપ અમારી રાજઆલાને બાજીમાં જીતી લઈ તમારા આત્માને આનંદ આપો અને અત્યારે મારી આ અદ્ય બેટ પાન સોપારી આહ વગેરે પી મારી સાથે આવી આ સામેના પલંગ ઉપર આપ બીરાજો એટલે હું તુરત બીજે દાદરે બીજી દાસીને આપના આવ્યાની ખબર આપી આવું દાસીનું બોલવું સાભળી રાજ વીક્રમ આહ પીવા ઉભા રહ્યા અને તુરત આ પીધા પછી પલંગ ઉપર બેઠા કે તુરત નીચે કુવો હતો તેમાં ઉતરી પડ્યા આ ચમત્કાર જોઈ તુરત દાસીએ એક તોપનો બીજો અવાજ કર્યો અને જણાવ્યું કે મહારાજ વીક્રમ જૈય અમ ગયા છે અને તેમનો પતો નથી આવું દાસીનું બોલવું સાભળી રાજ વીક્રમના માથુસો અને નગના લોકો દીલગીર અમ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે અહો પરદુઃખ ભંજન રાજ વીક્રમ પણ હારી ગયો તો બીજા રાજઓનું શું ગળું આવી વાત જ્યા ત્યા સંભળાય છે કે એકદમ સુતાર કન્યા કે જે પુરુષના વેસમાં આવેલી છે તે એકદમ વીક્રમના લશ્કરમાં આવી કહેવા લાગી કે તમે ચીંતા કરશો નહિ હમણા હું મહારાજને સોધી લાવું છું એમ કહી લશ્કર પાસેથી રાજ વીક્રમનો પોસાક પહેરી તુરત ઢંઢેરો પીટાવ્યો કે હે સુર્યપુર દેસના મહારાજ અત્યારે રાજ વીક્રમ તો અહિં આવ્યા નથી પણ તેમના દીવાન આવ્યા હતા.

તે ગેય થઈ ગયા અને રાજ વીક્રમ તો અત્યારેજ હજી આવે છે આવું સુતાર કન્યાનું બોલવું સાંભળી લોકો તો છક થઈ ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે રાજ વીક્રમ તો હજી પાછળથી આવેલ છે અને ગેય થઈ ગયા એ તો રાજ વીક્રમના દીવાન હતા આ પ્રમાણે લોકોને સમજાવીને તુરત સુતાર કન્યા રાજ વીક્રમનો પેસાક પહેરી રાજ્યાસાના મહેલની પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત છડીદારે તોપનો અવાજ કર્યો અને રાજ વીક્રમ ખતાવટી થએલ છે તે એકદમ પહેલે મળસે જર્થ દાસી પાસે આવી ઉભો રહ્યો કે તુરત ફારસીને પ્રથમની માથક રાજ વારતે ચાહ દુધ પાન સોપારી વગેરે તમામ વસ્તુ લાવી હાજર કરી અને હાથ જોડી કહેવા લાગી કે હે ભુપાળ આપ આ વસ્તુને આરોગી જાવ અને પછી આપ મારી સાથે સામે રહેલા પત્રગ ઉપર ખીરાંને આવું દાસીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજ વીક્રમ પાન સોપારી ચાહ વગેરે ખાંધને એકમ દાસી પાસે આવી પલંગ સામી દ્રષ્ટી કરી હવે આહી દારી રાજને પત્રગ ઉપર બેસવાને માટે પ્રાર્થના કરે છે ત્યારે ગળાએ તુરત દાસીના હાથ બાધી એક થામલા આગળ લાવી તેને ત્યાં સજડ બાધી દીધી એટલે ફારસીથી હાલી ચાલી શકાય નહિ આવી રીતે દાસીને કબજે કરી તુરત પલંગ પાસે આવી પલંગ ઉભો કરી દાંધા કે નીચે કુવો માલુમ પડ્યો આ પ્રમાણે દાસીનું કપટ ખુલ્લુ ચલાવી પોતે પુરતો માહિતગાર થઈ ગયો અને દાસીને શીટકાર આપવા લાગ્યો પછી તુરત ખીજે મળસે આવી ઉભો રહ્યો એમ છ મહા સર કરી સાતમે મળસે રાજ્યાજ્ઞાના સનમુખ આવી પહોંચ્યા એટલે રાજકન્યાએ તુરત મહારાજ વીક્રમને બેસવાને માટે આસન

આપ્યું અને પાન સોપારી. ચાહ વગેરે લાવી હાજર કર્યા કે તુરત રાજ વીક્રમે ચાહ પીવા પછી શાંતીથી આમતેમ તેના મહેલમાં જોવા લાગ્યા ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે ઉગ્રેશ્વી નગરીના પરદુઃખ ભંજન મહારાજ અત્યારે તમારા આવવાથી મને મારા અંતરમાં આનંદ અને સોક થયાં કરે છે. ત્યારે રાજ વીક્રમ કહે છે કે તેનું શું કારણ કહી દે રાજબાણા કોઈપણ માણસને તો ફક્ત આનંદ હોય અગર કાંતો દીલગીર હોય પણ તને તો આનંદ અને દીલગીરી બન્ને સાથે હિલુ થવાનું કારણ મારા સમજવામાં આવતું નથી ત્યારે રાજકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ આપ મારા મહેલે પધારી જો કદાપી દેવ શેગે તમો મારી સરત પ્રમાણે મને જીતી લેશો તો હું આપની રાણી ચર્ધશ એમ ધારી મને આનંદ થાય છે કારણ કે હવે આપના સીવાય મને જીતનાર કોઈ રાજ રહ્યો નથી વળી કદાચ દૈવયોગે જો કદાપી તમારી હાર થસે તો મારી અને બીજા ગરીબ લોકોની સીદસા થશે કારણકે તમો ગરીબને સારી મદદ કરો છો વળી આસરો આપો છો તેમના દુખને બાણો છો અને તેમને કેમ સુખી થાય તે માટે આપ પ્રયત્ન પણ કરો છો એમ ધારી હું હે રાજ કદાપી તમે મારા પાંધીખાને પડી જસો તો ગરીબની અને મારી શી દશા થશે એમ ધારી મને સોક થાય છે આવું રાજકન્યાનું બોલવું સાબળી રાજ વીક્રમ કહેવા લાગ્યો કે હે રાજકન્યા આ તમારે બોલવું તદ્દન વૃથા છે કારણ સુખ દુખ દરેક માણસને પોતાના ભાગ્ય પ્રમાણે મળે છે તેમાં હું કર અને હું કરીશ એ બધું અણતી માણસોના મનની કલ્પના છે માટે હે રાજકન્યા આવો ક્યા બાવ તમારા દીલમાં છે તો તમોએ

બીચારા નીરજરાધી એકસો ને આઠ રાજ્યોને રાજાએ કેદમાં
 રાખ્યા છે એમને શો તમારો ગુનો કર્યો હતો વળી કદાચ આ-
 ત્મોએ જે દંદેરો તમને જીતવાનો તમે બહાનું પાડ્યો છે તેમા
 કદાચ કોઇ રાજા તમારી સરત પ્રમાણે તમને જીતી ના સકત
 તો તમે સું કુંવારાં રહેત આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમના વચન
 સાંભળી રાજકન્યા કહે છે કે હે ભુપાળ મે મારું સન્ય અને વ-
 ચન જાળવવા માટે એકસોને આઠ રાજ્યોએ એમની સરત પ્રમાણે
 હારી ગયા છે અને પ્રથમથી તો લોકો જાણતા હતા હતા અભી-
 માન રાખી હું જાઉં હું જાઉં એમ દરેકના મનમાં ટુરંગ આવતો
 હતો પણ દેવયોગે કોઇનાથી કામ થઇ સકયું નહિ માટે ને લોકોની
 અંદર ખટખટ થાય નહિ અને કોઇ દીવસ વીચાર પણ આવે
 નહિ. આપણે દ્વિલાણી કન્યા લાવ્યા વગર રહી ગયા. એમ ધારી
 મેં તેઓને કેદ કર્યા છે વળી હે રાજા વીક્રમ જે કસર્પા કે.ક રાજા
 થી આ કામ ના અને તો હું મારી જીતંગી યોગીના દેસમ રહી
 નીરંતર હરીના નામનું ભજન કરી મારું જીવન ગુજરીત પણ
 કદાપી સૂર્ય આથમણે હોગે અગર ઉત્તરમા હોગે ને. પણ રાતનો
 પ્રકાશ છોડતો નથી તેમ હું પણ મારા વચનને કામ કરીસ
 નહિ એ નક્કી સમજવું આ પ્રમાણે રાજકન્યા બોલી પડી કે
 રાજાએ કહ્યું કે રાજકન્યા બોલ હવે તારો મો લુકમ છે એટલે
 રાજકન્યા પુરત ચોપાટ માજી લાવી બન્ને જણાએ રમત રમવી
 સર કરી આ પ્રમાણે ચોપાટ ખેલતાં એક વાર બે વાર ત્રણ વાર
 ત્રણમાં તેમાં રાજકન્યાની હાર થઇ એટલે પુરત ચોતે બીસ
 જાતની રસોઇ તૃપ્તિમાર કરેલી રાજા આગળ લાવી મૂકી દીધી અને
 કહ્યું કે આ રસોઇ આપ જીભ વડે ચાખી અને જણાવી દો કે

આ કંઈ કંઈ વસ્તુએ, છે એટલે રાજા વીક્રમે દરેક વસ્તુ પોતાની
 જીએ અડાડી એક પછી એક વીગતવાર નામ જણાવી દીધાં કે
 તુરત રાજકન્યા પોતાના વચન પ્રમાણે હાર લઈ રાજના ગળામાં
 નાખવા આવી પણ રાજા વીક્રમ કહે છે કે હમણાં ઉભી રહે
 પ્રથમ પેલા કેદી રાજાએને છુટા કરી હું આણું છું એમ કહી
 બનાવટી વીક્રમ તુરત પહેલે મળેલે આવી કેદમાં પડેલા તમામ
 રાજાએને છુટા કર્યા અને મહારાજા વીક્રમને પણ પોતાની પાસે
 લાવી રાજકન્યાને સમજાવી કહ્યું કે હે રાજકન્યા તને જીતનાર
 હું વીક્રમરાજાની જો છું અને તે પુરુષનો વેશ ધારણ કર્યો છે.
 માટે હવે માર કન્યા માની આપણા આ સાચા - મહારાજા વીક્રમ
 નરેસને હું તારા વરમાળા પહેરાવ અને તારા ઉપર એમને
 વીજ્ય મેળવે તેથી નગરના લોક જાણે એથી જાંદુકના અવાજ
 કર આ પ્રમાણે સુતર કન્યાએ રાજકન્યાને સમજાણ પાડી તુરત
 ઉભયેણી નગરીના ધરદુઃખ ભજન મહારાજા વીક્રમના ગળામાં
 વરમાળા નાખી કે તુરત જાંદુકના અવાજ સર થયા અને નગરના
 તમામ લોકોને જાહેર થઈ કે મહારાજા વીક્રમે આપણી રાજકુમારી
 ને જીતી દરેક કેદી રાજાએને છોડાવી પોતાના દેશ જવા તૈયાર
 થયા છે આ પ્રમાણે નગરના લોકો કહેતા કહેતા પોતાના મકાન
 વારૂ જાય છે અને અહીં આગળ સૂર્યપુરના મહારાજાએ આવી
 રાજા વીક્રમને પ્રણામ કરી પોતાની કન્યાને પોતાની સક્તી પ્રમાણે
 દાન આપી રાજા વીક્રમને વીદાય કર્યા અને દર મઝલ કરતો પોતાના
 રાજમાં આવી પહોંચે અને સુખેથી દીવસો ગુજારવા લાગ્યા
 આ પ્રમાણે પલંગતી ત્રીજી પુતળા કુમારને કહે છે કે હે દેવદત્ત
 કુમાર જેવી રીતે સુતર કન્યાએ રાજા ઉપર ઉપકાર કર્યો તેમ

તું પણ તાજની અંદર દુખી લોકો અનાથ માણસો અને વળી ગરીબ માણસોની દરરોજ દાદ સાંબળી તેમનાં કામ કરાવે અને પરોપકાર કરવામાં કદી પણ આજસ રાખીસ નહિ આ પ્રમાણે પલંગની ત્રીજી પુતળી વારતા કહી એકદમ આકાશમાં ઉડી ગઈ અને કુમાર પાછો પલંગ પાસે આવી ઉભો રહ્યો.

પલંગની ચોથી પુતળી બોલે છે.

હે કુમાર સાબળ, ઉજ્યની નગની અંદર મહારાજ પરદુખ બાંજન, પરોપકારી અને દયાળુ વીક્રમ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે. એ પ્રમાણીક રાજાની પાસે પોતાના પ્રાણથી વડાગે અને દરેક કામમાં સલાહ આપનાર એક પોપટ છે રાજા વીક્રમ એક દિવસ પોતાના મહેલમાં જમી પલંગ ઉપર બેઠો છે અને સામે પોપટનું પાંજર લટકાવેલું છે એટલામાં સમયને જાણનારો પોપટ રાજા વીક્રમને નમ્રતા પૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે હે ચક્રવર્તિ રાજા વીક્રમ આજે હું આપની પાસે ઘણા દીવસની છુપાઈ રહેલી વાત આપની આગળ જાહેર કરવા માગું છું ત્યારે રાજા કહે છે કે હે વડાલા પોપટ તારી આગળ મારે કોઈપણ જાતની જુદાઈ નથી તેમ તારી છત્રામાં આવે એમ દરરોજ મને નવીન સમાચાર સંભળાવે છે છતાં આજે એવી કષ્ટ વાત કહેવાની રહી ગઈ કે જોઈ કરી મંજુરી લેવી પડે છે પણ હે સુકરાજ તારી ગમે તે વાત હોય તે જલદી મારી આગળ જાહેર

કર આવુ રાજ વીકમનું બોલવું સાંભળી તુરત પોપટ ધીરથી કહેવા લાગ્યો: કે હે ભુપાળ આજ કાલ કરતાં બે વરસથી આપની પાસે હું કાયમ રહ્યો છું અને વળી રહીશ તેમ મારા સ્વભાવને પણ આપ જાણી ગયા છો. વળી કોઈ દીવસ આપને મેં એક અક્ષર પણ બુઝો કહ્યો નથી તેા આજે આપને કહેવાનું એટલું જ છે કે મારે મારા દેશ જઈ મારા પીતા મા અને મારા સગા સંબંધીને મળવા જવાને વીચાર છે અને તે આજે જ વીચાર છે માટે જો આપ મારા ઉપર રહેમ રાખી મને પાંચ દીવસની રજા આપવા કૃપા કરશી અને હું પાંચ દીવસ પછી પાછો જરૂર આવીશ આ મારી આપની પાસે માગણી છે માટે હવે આપ રજા આપો એટલી વાર છે આ પ્રમાણે પોપટનાં વચન સાંભળી એકદમ રાજ પલંગ ઉપર પડી ગયો અને રાત્રી રાખી વીચાર કરી પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે પોપટ તારે અને મારે જીવનનું સ્નેહ છે અને એ સ્નેહના લીધે હું તારથી એક મીનીટ પણ છુટો રહી શકતો નથી છતાં આજે તમે એ જો મારી પાસે પાંચ દીવસની રજા માગી તે હું તમોને તમારા બોલવા ઉપર ભરસો રાખી તમારા વીશ્વાસે રહી જેમ તેમ પાંચ દીવસ કાઢી નાખી તમો જલદી પાછા આવી મારા કૃપાથી થએલા હૃદયને સંતોષ આપસો એવી આપની પાસે મારી માગણી છે એમ ધારી હું તમોને રજા આપુ છું આ પ્રમાણે પોપટને રાજ વીકમે સમજાવી તેના ઉપર ભરસો રાખી તેને છુટો કર્યો એટલે પોપટ તુરત ઉડતો ઉડતો ત્યાસ ગાઉના છેટે એક બચકર જંગલના લીમડાના ઝાડ ઉપર નાવી વીસામો લેવા બેઠો કે તુરત એ જંગલમાંથી એક ગેબી બવાજ

થયો ત્યારે પોપટ કહેવા લાગ્યો કે આ ભયંકર જંગલમાં માસ ચીતને ડોલાયમાન કરનાર. કોણ હરામજનો સંતાપ પેડો છે આવો પોપટનો અવાજ સાંભળી તે જંગલમાંથી એકદમ બહાર આવી મેના પોપટને કહેવા લાગી.

મેના—હે પોપટ તમે આ ભયંકર જંગલમાં આવી મારા પીતાના સીંહાસન ઉપર બેસી આજે તમોએ એક ભયંકર ગુનેા કર્યો છે.

પોપટ—હે મેના તારા પીતાને આ જંગલ અને સીંહાસન કયાથી બક્ષીસ મળ્યા છે.

મેના—હે પોપટ મારા પીતાને બક્ષીસ મળ્યા નથી પણ આ જંગલના રહેનાર તમામ પક્ષીઓ ઉપર મારા પીતાએ વીજ્ય મેળવી સર કરેલો છે.

પોપટ—હે મેના કુદરતનું બનાવેલું આ જંગલ અને સીંહાસન હજારો પણ પક્ષીઓ તેમજ મુસાફરો માણસોને આરામ લેવાનું આ સ્થાન છે તે શું તારો આપ પચાવી પડ્યો છે.

મેના—હે પોપટ આવું અભીમાનનું વચન બોલી મારા પીતાના નામને બરો લગાડ નહિ.

પોપટ—હે મેના નહિ તો તું શું કરીશ.

મેના—હે પોપટ હમણાં મારી સાહેલીઓને બોલાવી કેદ કરીશ.

પોપટ—હે મેના હજી તું મને ઝોળખતી નથી કે હું કોણ છું

મેના—હે પોપટ કહો ત્યારે આપ કોણ છો અને કયાથી આવ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હું ઉજેલી નગરીના મદારાજ પરદુઃખ મંજન વીકમરાજનો સાથે સલાહકાર અને જીવંત એમનો મૈત્ર હું પણ અત્યારે મુસાફરી કરવા નીકળી પડ્યો છું.

મેના—હે પોપટ વીકમરાજના દરબારમાં આપ શું કામ કરો છો.

પોપટ—હે મેના સાબળ વીકમરાજના દરબારમાં દરરોજ દેશ દેશના રાજાઓને કેવી રીતે હતી કેવા કેવી રીતે વફા કરવા વળી કયા દેશમાં દુશ્મન ગલી ગયે છે કયો રાજા અમારી આજ્ઞા માનતો નથી વળી કેણુ અમારા રાજમાં મુખી છે અગર કેણુ દુઃખી છે વળી કયા દેશના રાજાને અબીમાન છે વગેરે હજારો કામ મારે જાતે કરવા પડે છે તેમાં વળી આ કામ તે મેં તને જુગ કહી દેખાડ્યા પણ બાકી બીજાં જીણા કામ કહેવા એસુ તો તે કામનો પાર પણ આવે તેમ નથી.

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમે છડી સ્વારીએ મુસાફરીએ કેમ નીકળ્યા છો.

પોપટ—હે મેના હજારો માણસને સાથે લાવવાથી મારાથી જોઈએ તેવી મુસાફરી થઈ શકતી નથી વળી જ્યાં જવું હોય ત્યાં જઈ શકાય નહિ એમ ધારી હું એકલો મુસાફરી કરવા નીકળ્યો છું.

મેના—હે પોપટ ત્યારે તમારો દેશ અને દરબાર મને સાથે લઈ જઈ દેખાડો.

પોપટ—હે મુખ મેના વીકમના દરબારમાં અને એમના દેશમાં તારા જેવી સારખળ બાળાને લઈ જતાં મારી છીરતીને ઘોકો પહોંચે છે.

મેના—હે અબીમાની પોપટ વીચારીને બોલ જેમ જેમ હું નરમાશ વાપરું છું તેમ તેમ તું ખાલી બકવા કરી મારા હૃદયને દુઃખી કરે છે તું વીકમગળના દરબારમાં મને લાઇ જતા તારા આપનો ગગથ જતો રહેવાનો હતો.

પોપટ—હે મેના તું કંઈ વાતમાં સમજતી નથી અને વળી સરખો બાગ માગે છે તેમ વીકમગળના દરબારમાં સતીમાળા વગર કોઈ પ્રવેશ કરી શકતું નથી માટે તું તો શાન્તીથી આ બથંકર જંગલમાં રહી સુખેથી દુવસો ગુજાર અને આડી અવળી વાત કરવી મુશ્કેલી છે.

મેના—હે કમઅકલના પોપટ તું સતીમાળાના કપાળે સીંદુરનો ચાદરો દશે અને બીજી સ્ત્રીઓ અસતી દશે.

પોપટ—હે મેના મારા કેવાનો બાવાઈ એવો છે કે આ સંસારની અંદર દરેક માણસ સરખા હોતા નથી તેમ કોઈ પ્રાણી સુખી હોય અગર કોઈ પ્રાણી દુઃખી હોય તેમ સ્ત્રીઓમાં પણ તારા જેવી ચાલાક હુસીયાર બોલવામાં ચતુર રૂપમાં ઈંદ્રની અપસરા સરખી આવા તારામાં અનેક ગુણ છે માટે તને ત્યાં લાઇ જઈ અને કદાચ દેવયોગે ત્યાં વીંધ નડ્યું તો મારે તારા આપને સો જવાબ દેવો એમ સમજી મેં તારો તીરસ્કાર કર્યો હતો માટે હે મેના આમાં તારા જેવી સદગુણ બાળાએ રીસ કરવી એ વાજબી ગણાય નહિ.

મેના—હે ચતુર પોપટ તારી અકલ અને હુસીયારી જોઇ મારો વીચાર તમારી સાથે રહેલ રાખવાનો છે. માટે આ મારી આગણી આપ કબુલ કરો.

પોપટ—હે મેના તાર કહેવું વાજબી છે પણ મારાથી

તારા બાપની રજા સીવાય તેમ મારા રાજવીકમને પુછ્યા સીવાય આ કામ બની શકશે નહિ.

મેના—હે પોપટ હું મારા પીતાને બોલાવી તેમની પાસેથી રજા લઇ આવું તો તમને કંઈ હરકત છે.

પોપટ—હે મેના તારૂં કહેવું યાંજી છે માટે જ તારા બાપને બોલાવી જલદી મારી પાસે આવ.

મેના—હે પોપટ આપના કહેવા પ્રમાણે હું જલદી મારા પીતાને બોલાવી લાવી તમારી આગળ હાજર કરું છું.

પોપટ—હે મેના બહુ સારૂં.

આ પ્રમાણે મેના પાતાના પીતા પાસે આવી પોને પોપટ આપણા દેશમાં અચાનક આવેલા છે એમ પીતાને સમજાવી તેને માન આપવા સારૂં મેના પીતાની સાથે લઇ તુરત પોપટની પાસે આવી ઉભી રહી એટલે મેનાનો બાપ પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે વીકમરાજન! તારા સલાહકાર અને જીવન દોરત આપ અચાનક એમારા જંગલમાં આવી અમને આનંદ આપ્યો છે તેથી અમે આપનો મોટો ઉપકાર માનીએ છીએ વળી હે સુકરાજ પારકાનાં કષ્ટ કાપવામાં દરરોજ આપ ઉદયમ કરો છો અને હજારો ગરીબ માણસના દુઃખ દુર કરી આપે જે વિજય મેળવ્યો છે એથી અમારા દીકને ધણેજ સંતોષ પેદા થાય છે તો હે સુકરાજ અમારા ગરીબ ઉપર આજે કૃપા કરી આ મારી મેનાનું લગ્ન આપની સાથે કરશે અને અમને આનંદ આપશે આવું મેનાના બાપનું બોલવું સાંભળી પોપટ મેનાના બાપને કહે છે કે કાકા આપનું કહેવું વાંજી છે ઇચ્છુ મારાથી આ કામ

અહીં યનશે નહિ કારણ કે મારા રાજ વીક્રમ તેમને પુછ્યા સી-
વાય કોઇ પણ કામ મારાથી થઇ શકતું નથી માટે હાલ આ
વીચાર નુસ્તવી રાખો અને બીજીવાર જ્યારે હું આવીશ ત્યારે થઇ
પડશે આવું પોપટનું બોલતું સાંભળી મેનાનો બાપ કહે છે કે હે
સુકરાજ ગયો વખત પાછો આવતો નથી ગયા પ્રાણ પણ પાછા
આવતા નથી તેમ અત્યારે તમે અચાનક અમારા જંગલમાં
આવી ગયા છો તો આપને બે હાથ જોડી વીનતી કરું છું કે
આપ મારી મેનાને વીક્રમરાજના દરબારમાં આપની સાથે લઇ
જઇ તેમની આગળ આપ લઇ કરાવાની મંજૂરી મેળવી મારી
નીરાશ થયેલી મેનાને મંત્રોપથી આપની પાસે રાખશે એવી
મારી ઇચ્છા છે મેનાના બાપનું નમ્રતા પૂર્વક વચન સાંભળી
પોપટ કહે છે કે હે કાકા આપનું કેવું હું મંજૂર કરું છું અને
તમારી મેનાને સાથે લઇ જઈ છું પણ જો કદાપી મારો રાજ
વીક્રમ લઇ કરવાની ના પાડે છે તો હું તમારી મેનાને મારા
અનુચર સંગાથે તમારી તરફ પાછી રવાના કરી દમશ આ ધ્રુમાણે
પોપટ મેનાના બાપની રજા લઇ અને મેનાને સાથે લઇ આકાશ
મારફતે પોતાના રાજ વીક્રમ પાસે આવી પહોચ્યો અને પ્રણામ
કરી ઉભો રહ્યો કે તુરત રાજ વીક્રમ પોપટને જોઇ એકદમ
તેની પાસે જઇ તેને જોડી પડ્યો અને વીક્રમ પોપટને કહેવા
લાગ્યો કે હે ચતુર પોપટ તું મારી પાસેથી પાંચ દીવસની રજા
લઇ ગયો હતો છતાં બે દિવસ વહેલો કેમ આવ્યો ત્યારે પોપટ
કહે છે કે હે મહારાજ મારી કથની સાંભળી આપ ન્યાય આપશો
એમ કહી પોપટ રાજને કહેવા લાગ્યો કે હે સુપાળ આપની
પાસેથી પાંચ દીવસની રજા લઇ હું આંહીથી પચાસ યોજન છેટે

એક જંગલમાં જઈ આરામ લેવા એક લીમડાના ઝાડ
 પર બેઠો અને આ મારી સાથે આવેલી મેનાએ ગેબી
 અવાજ કર્યો એટલે મારે અને મેનાને ત્યાં ત્યાં વાત કરતા
 ચડા ઉતરી થઈ અને છેવટે મેના મારાથી તારી મારા
 સાથે લગ્ન કરવા માટે માગણી કરે છે ત્યારે મેં મેનાને
 સાથે લઈ આવી આપની પાસે હાજર કરી છે. અને મેનાને
 સંપુરણ વીચાર મારી સાથે સ્નેહ કરવાનો છે માટે હું
 લુપાળ કહેા મારે શું કરવું અને અમારી લડાઈને કેવી રીતે
 દૂર કરવી તેનો આપ સાહેબ વીચાર કરી અમારા બન્નેના
 કલ્યાણને યુકાદો આપશો એવી મારી આપની પાસે નમ્ર વનંતી છે
 આ પ્રમાણે પોપટનું બોલવું સાંભળી રાજા વીક્રમ મેનાને કહે છે કે
 હું મેના તારો વીચાર પોપટની સાથે લઈ કરવાનો છે કે કેમ
 ત્યારે મેના કહે છે કે હું લુપાળ મારી સંપુરણ મરણ છે પણ
 આપના સુકરાજ માઈ કહેવું કયુલ કરતા નથી તો આપ મારા
 ઉપર હેત લાતી આ કામ જલદી કરી આપો ત્યારે રાજા વીક્રમ
 પોપટને કહે છે કે હું પોપટ રાજાને માઈ કહ્યું માની તું આજે આ
 મેનાની સાથે લગ્ન કર આ પ્રમાણે રાજા વીક્રમનો સવાલ અને
 ન્યાય સાંભળી પોપટ રાજાને કહે છે કે હું ભુવ એ કામ મારાથી
 બનશે નહિ ત્યારે રાજા વીક્રમ કહે છે કે હું પોપટ તેનું શું કારણ
 કે જોઈ કરી આ મેનાના જોડે લગ્ન કરવાની ના પાડે છે ત્યારે
 પોપટ કહે છે કે હું લુપાળ મારી એક સરત કયુલ કરે તો હું તેની
 સાથે લગ્ન કરું ત્યારે રાજા વીક્રમ પોપટને કહે છે કે હું પોપટ
 બોલ તારી સરત હોય તે અમને કહી બતાવ ત્યારે પોપટ કહે
 છે કે આ મેના મારી સાથે ચોપાટ બેલી તેમાં મને જીતી લેતો

મારે લગ્ન કરવાની મરજી છે પણ જ્યારે અમે બાળ ચાલુ કરીએ ત્યારે આપના તમામ નગરના લોક વળી આપના અમલદાર દીવાન સાહેબ અને આપની મહારાણી વગેરે તમામ લોક-અમારી બાળ જોવા માટે આવી જાય અને વળી જ્યારે બાળ ખલાસ થાય ત્યારે તે ટેકાણે જોતી જીત થાય ત્યાં બંદુકના અવાજ કરવા કે જોથી ઉજોણી નગરીના લોકોને ખબર પડી જાય આ સરત તમરે કબુલ હોય તો તરત માણસો બોલાવી અને આંહી બાળ જોડવી તૈયાર થઇ જાય આ પ્રમાણે પોપટના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ ગામના તમામ લોકોને અમલદારોને મહારાણી વગેરે આવી પહોંચ્યા એટલે પોપટ અને મેના પુરત બાળ પાસે આવ્યાં

પોપટ-મેનાને કહે છે કે હે મેના આજે ઉજોણી નગરીની બંદર આપની ચોપાટ બાળ જોવા માટે સારા સારા માણસો ગૃ સ્થા અમલદારો અને રાજા મહારાણી વગેરે આવી હાજર થયાં છે તો આજે તારી ખરી કસોટીનો વખત છે માટે આજના રણી-આમણા દીવસે તારી તીક્ષ્ણ બુદ્ધિથી અને અકકલ ઠેકાણે રાખી આજે આ સમયે પાથરેલી બાળ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી તેમાં વળી તું મારી સાથે ખેલ કરી અને મારા ઉપર વીજ્ય મેગરી આ ઉજોણી નગરીમા તારી એકવાર નામના કરી લે કે કૈથી આવનાર સલાના લોકો આપડી બાળ જોઇ દેસે દેસ અને આમે ગામ આપના મહારાજા વીક્રમની દીરતી એકદમ ચોદીશાએ પ્રસરી જાય કે ફલાણા દીવસે રાજા વીક્રમના દરબારમા મેના, પોપટ બાળ ખેલતાં હતાં અને એ બાળ જોવા માટે આપું નગર ભેગુ થયું હતું એવું લોકો પોતાના દીવયાંથી આપની વાત

'જુલો જાલ નહિ તેમ તુ પણ આજે પાઝગથી નીરાશ થાય નહિ
 એમ ધારી વારંવાર હું તને સમજાવું છું આ પ્રમાણે પોપ-
 ટની વાણી સાંભળી મેના કહે છે કે હે પોપટ તારું કહેવું અદારે
 અક્ષર સાચુ છે પણ મારે પોતે પોતાના મોઢેથી વખાણ કરવાં
 અને નાહક ખોટી ખડાઈ મારી ખાલી થુંક ઉડાવવું એના કરતાં
 કામ કયો પછી કહી જતાવવું એ હિતમ માણસોના લક્ષણ છે
 કે તારી પેઠે ખાલી લવલવ કરી નાહક ખીજા માણસોને હેરાન
 કરવા. અને પાઝગથી પરતાવો કરવો પડે તેના કરતાં સુપ બેસી
 રહેવું એમા મજા છે માટે હે પોપટ જે થવાનું હસે તે થસે
 ચાલ તમઆર થમ જા અને આપની આ પ્રથમની રમત ચાલુ
 થાય તે પહેલાં મહારાજા વીક્રમને કહી એક બંદુકનો અવાજ
 કર આ પ્રમાણે મેના કહી રહી કે તુરત પોપટે રાજા વીક્રમને
 કહી એક બંદુકનો અવાજ કરાવ્યો કે તુરત રમત ચાલુ થઈ
 હવે પોપટ અને મેના સામસામી બેસી પાસા નાખે છે પણ
 એમાંથી એકની હાર જણાતી નથી તેમ કોઈને ખબર પણ પ-
 ડતી નથી કે આમા કોની જીત થશે આવો વીચાર દરેકના મ-
 નમાં આવે છે પણ આહી આગળ તો પુર જોસમા ચોપાટ ખેતી
 રહ્યાં છે એમ સામાસામી પાસા નાંખતાં એક કલાક નીકળી ગયો
 અને ધીરે ધીરે પોપટના પાસા અવળા પડવા માડ્યા કે શાણી
 મેના સમજી ગઈ કે પોપટની હારની નીસાની માલુમ પડે છે એટલામાં
 પોપટ પણ પાસા નાંખવામાં ઘણી ચાલાકી વાપરે છે આમતેમ
 ફાંફાં મારે છે પણ જ્યાં બાગ્ય ખીલવું નથી ત્યાંસુધી માણસનો
 ઉલ્લસ નકામો તેમ આજે પોપટની પણ જોતજોતામાં હાર થઈ
 અને મેનાનો વીજય થયો કે તુરત રાજાવીક્રમે બંદુકનો અવાજ

કર્ચો એટલે મેનાની જીતનો વાવટો પડી ગયો અને પોપટ નીરાશ થયો ત્યારે નગરના લોકો પોપટને કહેવા લાગ્યો કે હે અભીમાની પોપટ સુર્યના સામે ધુળ નાખવાથી સુર્યનો પ્રકાશ ઓછો થતો નથી વળી સમુદ્રની અંદરથી પાણી કાઢી લઇએ તો પણ સમુદ્ર ખાલી થતો નથી અને જે મુદ્દીશાળી માણસ છે તે બંને મરણ પથારીએ પડેલો હોય પણ તેની મુદ્દિમા ફેરફાર નથી તેમ આજે વગર સમજે વગર પીછાણે નાહક જેમ તેમ બોલી તારીજ સરત પ્રમાણે તુ હારી ગયો છે માટે હવે આ મેનાની સાથે લઇ કરી તારી જીંદગી સુખેથી ગુજાર આ પ્રમાણે તમામ લોકોના દેખતા પોપટ કહે છે કે હે કુજેતી નગરીના મહારાજા પરદુઃખ ભંજન રાગ વીક-મની વહાલી પ્રજા આજે હું એકી અવાજે કહું છું કે મારી ચોપાટ બાજુમાં હાર થયેલી છે એથી તમારે અગર મારે અફસોસ કરવાનું કંઈ પણ કામ નથી કારણકે સમે સમો બળવાન છે. નહિ પુરુષ બળવાન કામે અરજીનું લુંડીઓ-એહી ધનુષ એહી બાણ તેમજ વળી મોટા મોટા મહાત્માઓ થઈ ગયા અને કહી ગયા છે કે કોઇ દીન સુવા સેજ કોઈ દીન ભોંય પથારી. કોઇ દીન અમૃત હાર કોઇ દીન લુપ્તી બાજુ આ પ્રમાણે માણસો અને જ્ઞાનવરોના જ્યારે ભાગ્ય પછટાય છે ત્યારે જગત પોતાનું સચ્ચ હોય તે પણ દુઃખમન થઈ જાય છે જુઓ નાજ રાજ અને સતી દમયંતી ભાગ્યના જોરે કરી બનને વીયોગ થયો વળી પાંડવો જબરજસ્ત હતા તે પણ પોતાના કરમે કરી દુખી થયા. વળી લંકાપતી રાવણ જેના ઘેર ચઉદ ચોક-ડીનું રાજ હતું પવન પંખો નાંખતો હતો. વાયરો પોતે કચરો સાફ કરી જતો હતો અને જેની ચોદીસાએ ફરતી માણ રહી હતી એવા

જખરજસ્ત થોધ્યાને પણ કુણ્હી ઉભી થઇ એ પણ પોતાના ભા-
ગ્યનો વાક છે એમાં કોઇની સીખામણ કામ આવતી નથી તેમ
મારે પણ માર નસીબ પલટાયું એટલે ચોપાટખાજીમા હાર થઇ તો
પણ માર વચન પાળવાની ખાતર બંધે માર પ્રાણનો નાશ થાય
અગર એક વાર રાજા વીક્રમનું રાજ ન્દય તો પણ તું કહી મારા
વચનનો ભગ કરીશ નહિ માટે હે નગરના કોડો આજે મારા
લગનની તૈયારીમા મહારાજા વીક્રમને કહી આપણ! રાજના તમામ
દુખી લોકોને તેમજ આપણા પાગળા તમામ માણસોને બેઠાવી તેમને
દક્ષિણ આપી સંતોષ આપો આ પ્રમાણે પોપટનું બોલવું સાંભળી
સભાના લોકો એ મળી પોપટ અને મેનાને પરણવી દાંધા એટલે
બીજે દીવસે રાજવીક્રમે પોપટના કહેવા પ્રમાણે ગરીબ લોકોને દાન
આપી ખુસી કર્યા અને મેના પોપટ આનંદથી રહેવા લાગ્યાં આ
પ્રમાણે પલંગની ચોથી પુતળી દેવદત્ત કુમારને કહે છે કે હે
કુમાર તું પણ કોઈ દીવસ અર્જમાન કરીશ નહિ આ પ્રમાણે
વાર્તા પુરી કરી પુતળી આદર્શ ઉઠી ગઇ અને કુમાર પલંગનાં
વખાણ કરી આનંદ માનવા લાગ્યો અને તૈયાર કરવા લાગ્યો કે
આ દેવતાઈ પલંગ મેં સવાલાખ રૂપીઓને લીધેલો છે પણ તેની
કીમત મેં ઘણીજ ઓછી આપી છે કે કદાચ સવાલાખ રૂપીઆ
તો શું પણ એકવાર માર રાજ બંધીસ કડ તો આ પલંગની
કીમત ઓછી છે અરે શું આ પલંગની કારીગરી તેની ઉડવાની
છટા અને શું એના મધુર બાપણો વગેરે બેઠલા પલંગના ગુણ
ગાંઠિ તેટલા થોડા છે આ પ્રમાણે પલંગનાં વખાણ કરી કુમાર
નીદ્રાને જાધીન થઈ ગયો.

કુમારની મુસાફરી.

હવે ખીજે દીવસે દેવદત કુમાર પોતાના પીતા પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે પીતાજી મારી તખીયત દીસે દીવસે બગડતી જાય છે માટે હાલ હું થોડા દીવસ મુસાફરી કરી મારી તખીયત સુધારી હું જલદી પાછો આવીશ આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી મહારાજા કહે છે કે હે કુમાર તાર કહેવું બરાબર છે પણ દેસાટન કરવામાં ધણી અડચણ આવે છે માટે તારી સાથે થોડું લશ્કર લેઈ અને જે કંઈ દ્રવ્ય જોઈએ તે લઈ તારી ઠગ્ઠા પુરણ કર આવુ રાજાનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે પીતાજી હાલ લશ્કરની કંઈ જરૂર નથી પણ હું નજીકની મુસાફરી કરી જલદી પાછો આવું છું આ પ્રમાણે પોતાના પીતાની રજા લઈ કુમાર ત્યાંથી ચાલતો થયો અને ચાલતા ચાલતા કેટલેક દીવસે વીજયનગરની ધર્મશાળામાં આવી મુકામ કર્યો અને પોતે પાણી લેવા ગયો હવે એટલામાં ફરતો ફરતો એક સીપાઈ દેવદત કુમાર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે મુસાફર આપ કોણ છો અને ક્યાંથી આવો છો આવુ સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું દુઃખી મુસાફર છું અને આરામ લેવા માટે ગામે ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી મેં મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને ક્યાંથી અહીં આવો છો આવુ સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું દુઃખી મુસાફર છું અને આરામ લેવા માટે ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવીને મુકામ કર્યો છે પણ આપ કોણ છો અને ક્યાંથી અહીં પધારવું થયું આવું કુમારનું બોલવું સાંભળી સીપાઈ કહે છે કે

હે મુસાફર હું આપની પાસે મારા દુખનો હેવાલ કહેવા આવ્યો છું તે આપ એક ચીતથી સાંભળી વીચાર કરજો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે બાઈ મુખેથી તમારો હેવાલ કહી બતાવો આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત સીપાઈ પોતાનો હેવાલ કહી બતાવે છે કે હે બાઈ હું કનોજ દેસના રાજાનો સીપાઈ છું અને અમારા રાજાને એક દીકરો છે પણ તે એક આખે કાણો છે અને તેનું લગન આજે અહીંના રાજાની કુંવરી સાથે થવાનું છે પણ કુંવરી અણી ચાલાક-હુશીઆર છે અને અમારા રાજાનો કુમાર ગાંડા ઘેલા જેવો છે માટે અમારા રાજાની ઇજ્જત રાખવા માટે હું આ ગામમાં ફર્યો પણ આપણા જેવો પુરુષ કોઈ દીકામાં આવ્યો નહિ અને હું ફરતો ફરતો આ ધર્મશાળામાં આવી પહોંચ્યો અને તમને ભેગો થયો માટે હે બાઈ આપ આજની રાત્રી બાડા તરીકે કુંવરીને પરણી અમારા રાજાને સંતોષ આપશે આ મારી સાચી હકીકત અને દુઃખનું કારણ છે આ પ્રમાણે સીપાઈનું બોલવું સાંભળી કુમાર કહે છે કે હે બાઈ એમાં તમારે દીલગીર થવા જેવું નથી અને હું તમારા રાજાની પાસે આવી તેમનું દુઃખ હું જરૂર દુર કરીશ માટે હવે તમારે એ વાતની ચીંતા કરવાનું કંઈ કારણ નથી ચાલો આપણે બન્ને મહારાજાને ભેગા થઈએ એમ વાતો કરતા બન્ને જણા મહારાજા પાસે આવી પહોંચ્યા એટલે મહારાજાએ કુમારને તમામ વાતથી જાહેર કરી તુરત લગ્નનો પોશાક પહેરાવી જાનીવાસે આવી પહોંચ્યા કે તુરત અહીંના રાજાએ પોતાની કન્યા બડી ધામ ધુમથી પરણવા દીધી અને કુમાર કુંવરીને લઈ પોતાના ઉતારે આવ્યો હવે આંહી કુમાર અને કુંવરી વાતો કરતાં નીકળે

સ્વાધીન થઇ ગયાં અને જોત જોતામાં સવાર થયું એટલે કુ-
માર પોતાના પોશાક ઢિતારી અને કનોજના રાજાની રજા લઇ
ત્યાંથી રવાને થઇ ગયો હવે આંહી આગળ કુંવરી પોતાના પતી
પાસે આવી બુઝે છે તો પોતાના સાથે જે રાત્રે પરજીવ્યા આ-
વેલો પુરૂષ હતો તે નહિ દેખવાથી અને આ કાણો અને ગેલો
પુરૂષ જોવાથી એકદમ ચીંતાતુર થઇ ગઇ અને પોતાના બાપ
પાસે આવી તમામ હકીકત જાહેર કરી કે તુરત મહારાજ કનો-
જના રાજા પાસે આવી કહેવા લાગ્યા કે હે કનોજ દેશના
મહારાજ તમારો પુત્ર એકદમ ક્યા નાસ્તી ગયો ત્યારે કનોજ-
નો રાજા કહે છે કે ભુપ મારો પુત્ર આપની સમક્ષ કેલો છે
ત્યારે રાજા કહે છે કે હે કનોજદેશના મહારાજ તમારો પુત્ર
એક આંખે કાણો અને આવો ગાડો કેમ જણાય છે ત્યારે કનો-
જદેશનો રાજા કહે છે કે હે મહારાજ ગઇ રાત્રીએ અક્ષમાત આં-
ખો આવવાથી મારા કુંવરની આ દશા થઇ છે આ પ્રમાણે કનો-
જના રાજાનું બોલવું સાંભળી એકદમ મહારાજ કોપમાં આવી
કહેવા લાગ્યા કે હે નીચ અધર્મી અને વીસવાસઘાત કરનાર પાપી
કનોજના રાજા હે આંહી આવી મારી સાથે નવું વેર કેજી
કેજી છે અને મારી કુંવરીને કુવામા નાંખવા તઇયાર થયો છે
ધીક્કાર છે તને કે પોતાના સ્વાર્થ માટે પારકા માણસોને હેરાન
કરવા અને દુખી કરવા માટે આજે હું તને જેટલી શિક્ષા કર
તેટલી થોડી છે પણ લાચાર છું કે હજી રાજકુમારી મારી પાસે
છે એમ ધારી હું તને આંહીથી જતો કર છું અને તું એકદમ
આંહીથી ચાલ્યો જ આવું રાજાનું બોલવું સાંભળી તુરત કનો-
જનો રાજા એકદમ ગુપ્તરૂપે રવાના થઇ ગયો હવે આંહી આ-

જલ રાજકુમારી પોતાના પતીની સોધ કરાવવા સાર ચારે બાજુએ
માણસ મોકલી દીધા હવે વાચનાર કુમારનું શું થયું તે ઉપર લક્ષ
આપીએ

કુમારનું માલણુને ઘેર જવું.

હવે કુમાર રાજકુવરીથી છુટા પડી ફરતો ફરતો ધર્મપુર-
નગરમાં આવી પહોંચ્યો અને ત્યાં એક માલણુને ઘેર આવી ક-
હેવા લાગ્યો કે હે બાઈ હું પરદેશી દુઃખી માણસ છું અને
અચાનક આ શહેરમાં આવી ગયો છું તો મને આપના ત્યાં બે
ચાર દીવસ રહેવા માટે સગવડ કરી આપસો અને તેના બદલામાં
હાલ થોડા પઠસા પણુ લો આવું કુમારનું બોલવું સાબળી
માલણે પઠસાની લાલચે ઉતારે આપ્યો અને ખાવા પીવાની
સગવડ કરી આપી આ પ્રમાણે રાજકુમાર દરરોજ આ શહેરમાં
ફરે છે અને નગરચર્ચા જુએ છે એવામાં એક દીવસ માલણુની
છોકરી રાજકુમારને કહેવા લાગી કે હવે આપ આંહીથી
કયા દેશ જવાના છો અને આપ કયાના રહીશ છો આવું
છોડીનું બોલવું સાબળી કુમાર કહે છે કે હે બેન હું આવતી
કાલે કોઈ પણુ ગામમાં જતો રહીશ અને હું ઘણા દુર દેશથી
આવું છું આવું કુમારનું બોલવું સાબળી માલણુની બેટી કહે છે
કે હે બાઈ મારે પણુ આપની સાથે મારા મોસાલ જવું છે માટે
આપણે બન્ને સાથે જઈશું આ પ્રમાણે વાતચીત થયા પછી બીજો
દીવસે રાજકુમાર અને માલણુની બેટી મુસાફરીએ જવા નીકળ્યાં
અને બન્ને વાતો કરતાં કરતાં એક બયંકર જંગલમાં આવી

પહોંચ્યાં એટલે ખેંચે જણાં એક કાડ નીચે આવી વીસામો લેવા
 એમાં અને રાજકુમાર પોતાની ખેન માલણની ખેટીને કહે છે કે હું
 સામે નદી ઉપરથી પાણી લઈ આવું છું એમ કહી રાજકુમાર
 પાણી લેવા ગયો અને આંહી માલણની ખેટીને કાઈ ઝેરી
 જનવર કરડવાથી મરણ પામી કે તુરત રાજકુમાર પાણી લઈ
 પાછો આવ્યો અને પોતાની ખેનને મરણ થયેલી જોઈ એકદમ
 રોવા લાગ્યો પણ આ જંગલમાં રોવાથી શું વળવાનું છે એમ
 ધારી પોતે લાકડા વીણવા ગયો અને લાકડા વીણી લાવી પોતે
 પણ તેની સાથે બળી મરવા તક્યાર થયો એવામા અકસ્માત
 તે જંગલમા ઇશ્વર પારવતી આવી પહોંચ્યા અને પારવતી ઇશ્વરને
 કહેવા લાગ્યા કે હે પ્રાણનાથ આ દુઃખી મુસાફરનું દુઃખ
 દૂર કરો ત્યારે ઇશ્વર કહે છે કે હે પારવતી આ સંસારમાં કોઈ
 પ્રાણી ભુખી નથી અને આવી બલાઓ જ્યાં ત્યાં જોવામા આવે
 માટે એ હઠ તું મુકી દે ત્યારે પારવતીની ધણી દહ જોઈ
 ઇશ્વર કુમારને કહેવા લાગ્યા કે હે બાઈ તું મરવું મુકી દે
 અને તારી ખેનનું આયુષ પૂર થવાથી એ મરણને સરણ થઈ છે
 માટે હવે તેનો એક પણ ઉપાય જીવવાનો નથી આ પ્રમાણે
 ઇશ્વર કહી રહ્યા છતાં કુમાર પોતાની હઠ મુકતો નથી ત્યારે
 ઇશ્વર કહે છે કે હું કુમાર તારા આવરદામાંથી એને દસ વરસનું
 આયુષ આપે તો એ તારી ખેન જીવતી થાય ત્યારે તુરત કુમારે
 ઇશ્વરના કહેવા પ્રમાણે પોતાના આવરદામાંથી એક પાણીનો
 કોટો લઈ અને મારા આવરદામાંથી દસ વરસનો આવરદા હું એને
 આપું છું એમ કહી પાણી છાંટ્યું કે તુરત પોતાની ખેન
 જીવી થઈ અને આંહી ઇશ્વર પારવતી અલોપ થઈ ગયાં આ પ્રમાણે

પોતાની બેન સજીવન થએલી જોઇ એ વાતને જાની રાખી ત્યાંથી
 આગળ ચાલ્યા એટલે ચાલતાં ચાલતાં દસેક ગાઉ નીકળી ગયાં
 કે કુમારને તરસ લાગી એટલે પોતાની બેનને એક ઝાડ
 પાસે બેસાડી પોતે કુવા ઉપર પાણી લેવા ગયો હવે આંઢી
 આગળ એક ગવાઇયો પોતે મધુર ગાયન ગાતો હતો એટલામાં
 એની દ્રષ્ટી આ માલણની બેટી ઉપર પડી કે તુરત તેની પાસે
 આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે બાળા તું કોણ છે આવુ ગવઇયનું
 બોલવું સામળી માલણની બેટી કહે છે કે હે મુસાફર હું
 દૂખી બાળા છું અને વીરેશ નાકે છું આ પ્રમાણે બંને
 વાત કરત. પ્રીતી થઇ એટલે માલણની બેટી ગવઇયાને કહે છે કે
 મારી સાથે આ રાજકુમાર છે તેનું સું કરવું ત્યારે ગવઇયો
 કહેવ. લાગ્યો કે એને તું પાણી પીવાનું બાતું કાઢી કુવામાં
 નાંખી દે આ પ્રમાણે સમજાવી ગવઇયો ત્યાંથીથી દુર
 જતો રહ્યો કે રાજકુમાર પાણી પી આવી ગયો ત્યારે માલણની
 બેટી કહે છે કે હે બાઈ મારે પણ પાણી પીવું છે માટે આવો
 ત્યારે રાજકુમાર પોતે માલણની બેટીને લેઇ કુવા પાસે આવી
 ગયો અને પાણી કાઢવા લાગ્યો કે તુરત માલણની બેટીએ ધક્કો
 મારી કુવામાં નાખી દીધો અને માલણની બેટી ગવઇયા પાસે
 આવી પહોંચી અને તેની સાથે રહેવા લાગી અને ગાયન કરવામાં
 ધણી ચાલાક થઇ હવે રાજકુમાર કુવામાં પડ્યો પણ એને
 અચાનક અંદર એક ગોખલો હતો તે ઉપર ઉભો રહ્યો એટલામાં
 એક વજીરનાની પોઠ તે કુવા આગળ આવી પહે ગા અને
 વજીરારે તે કુવામાંથી પાણી કાઢવા લાગ્યો એટલે તુર કુમારે
 દોરઝાલી એકદમ બહાર આવી વજીરારાને પ્રણામ કરી પાત્રુના

દુઃખની વાત કહી એટલે વણુઝારાએ તેને પોતાની પુત્રે રાખ્યો અને ત્યાંથી વણુઝારો અને કુમાર એક ગામમાં આવી ગયા એટલે વણુઝારો કુમારને કહે છે કે હે ભાઈ હું મારો માલ વેચી આવું ત્યાં સુધી તમો આંહી બેસો ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે ભાઈ હું હવે બીજો ગામ જઈશ એમ કહી વણુઝારો અને કુમાર પોત પોતાના રસ્તે પડ્યા હવે રાજકુમાર ફરતો ફરતો જો રાજકુવરીને પરણ્યો હતો તેજ મામની ધર્મ શાળામાં આવી સુકામ કયો અને બીજો દીવસે પેલો ગવધઓ માલણુની છોડીને લઈ રાજ પાસે પધસા લેવાની આશાએ નાય કરવા સાર દર-પ્યારમાં આવી પહોંચ્યો એટલે ગવધઆનો નાય જોવા માટે આપુ નગરનું લોક બેઠું થયું તેમાં રાજકુમાર પણ જોવા માટે ગયો હવે આંહી આગળ માલણુની બેઠીએ એવો નાય સર કયો કે એના ઉપર રાજ બહુ ખુશી થઈ ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે હે ગાનાર તારી ઘરજમાં આવે તે મારી પાસેથી તું આજ માગી લે આવું રાજ માલણુની બેઠીને કહે છે એટલામાં માલણુની બેઠીએ નજર પેલા રાજકુમાર ઉપર પડી અને વીચાર કરવા લાગી કે રાજકુમાર આંહી કયાંથી ? જો કદાચ રાજકુમાર મારો હેવાલ રાજને કહેશે તો હું જાણેત થઈશ માટે એને કેદ કરે એવું વચ્ચે હું રાજ પાસેથી માગી લઉં આવો વીચાર કરી માલણુની બેઠી કહે છે કે હે જુપાળ મારે બીજું કંઈ જાણેત 'નથી પણ આ સામે પેલો માણસ ઉભો રહ્યો છે તેને કેદ કરો આવું માલણુની બેઠીનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજએ કુમારને પોતાની ખાસી બોલાવી કહ્યું કે હે મુસાફર તમને કેદ કરવામાં આવે છે ત્યારે કુમાર કહે છે કે હે જુપાળ મારો એવો કયો અપરાધ આપના જોવામાં

આવ્યો કે મને કેદની શીક્ષા થઈ તે દૃષ્ટા કરી જણાવશે ત્યારે રાજા કહે છે કે હે મુસાફર તે આ ગાનારી સ્ત્રી ઉપર જીલ્લમ ગુજારવાનો અને તેને હેરાન કરવાનો વીચાર કરી તું આંહી આવ્યો છે માટે તને કેદની સજા કરવામાં આવે છે આ પ્રમાણે રાજાએ કુમારને કહ્યું. કે હે ભુપાળ આપે જે વાત કહી તે તદ્દન ખોટી છે છતાં મારી એક વસ્તુ તેની પાસેથી અપારી આપ મને કેદ કરો આવું કુમારનું બોલવું સામળી રાજા કહે છે કે હે ગાનારી આ મુસાફરની જે વસ્તુ તે લીધી હોય તે વસ્તુ તેની પાછી આપી દે ત્યારે ગાનારી કહે છે કે હે ભુપાળ મેં એની કંઈ પણ ચીજ લીધી નથી પણ એ તો મારા ગળે પડે છે ત્યારે રાજા મુસાફરને કહે છે કે હે મુસાફર આતો કંઈ જાણતી નથી એટલે કુમાર પોતાના હાથમાં એક પાણીનો ડોટો લઈ રાજાને કહે છે કે હે ભુપાળ આ પાણીનો ડોટો આ ગાનારીના હાથમાં આપી એ એમ કહે કે મેં જે ચીજ આની લીધી હોય તે ચીજ હું એની પાછી આપી દઉં છું એમ કહી મારા હાથમાં પાણી આલવાથી મારી આપેલી ચીજ મને પાછી મળી જશે આ પ્રમાણે કુમારના કહેવા પ્રમાણે રાજાએ પાણીનો ડોટો ગાનારીના હાથમાં આપ્યો કે તુરત ગારીએ પોતાના મોઢેથી કહ્યું કે મેં જે ચીજ આ મુસાફરની લીધી હોય તે આજે હું એને પાછી આપી દઉં છું એમ કહી હાથમાં પાણી સુક્યું તે તુરત માલણની બેટી મરી ગઈ આ ચમત્કાર જોઈ નગરના લોકો અને રાજા કુમારને યુજવા લાગ્યા કે આનું કારણ શું એટલે કુમારે જે ખરી હકીકત હતી તે જણાવી દીધી આ પ્રમાણે ન્યાય સુકવી રાજા સીંહાસન ઉપર બેસી ગયો એટલામાં શિવકુમારની સખીઓ

પોતાના ઘેર જતી હતી એવામા અકસ્માત તેની દ્રષ્ટી આ કુમાર ઉપર પડવાથી એકદમ રાજ પાસે આવી કહેવા લાગી કે હે નાય આહી જે કુમાર ઉભો હતો તે આપના રાજકુમારીનો પતી છે આવું પોતાની સખીઓનું બોલવું સાંભળી રાજએ કુમારને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડ્યો અને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે આપ કયાંના રહીશ છો અને કયાથી આવો છો વળી આ નગરમાં કોઇ દીન આવેલા કે આજેજ આવો છો આ પ્રમાણે રાજનાં વચન સાંભળી કુમાર પોતાનો હેવાલ કહે છે હે ભુપ સાંભળો હું ચંપાપુરના મહારાજ કનકસિંહનો પુત્ર છું અને સહેજ મુસાફરી કરવા સાર નીકળ્યો છું હમણાં બે માસ પહેલાં કનોજના રાજા જોડે હું આહી એક કન્યાને પરણવા સાર ભાડે આવ્યો હતો માટે હે ભુપાળ આ મારી ખરી હકીકત-છે આ પ્રમાણે કુમારનું બોલવું સાંભળી તુરત રાજકન્યાએ પોતાના પતીને ઓળખી તેમના પગમા પડી રાજમહેલમા લઇ ગઈ અને રાજા કુમારને જોઇ આનંદ કરવા લાગ્યો આ પ્રમાણે કુમારને આહી બે ચાર દીવસ થઈ ગયા એટલે રાજકુમારીને કહે છે કે હવે આપણે આપણા દેશ જઈએ પોતાના પતીનું વચન સાંભળી રાજકન્યાએ પોતાના મા બાપને હકીકત કહી તુરત બન્નેને આવતી કાલે જવાની રજા આપી હવે કુમાર અને કુંવરી બન્ને જણા દર મજલ કરતાં કેટલાક દીવસે પોતાના દેશ આવી ગયાં અને પોતાના પીતાને પ્રણામ કરી કુમારે મુસાફરીની તમામ વાત જણાવી દીધી એટલે રાજા વીચારમા પડ્યો કે હવે આ રાજગાદી કુમારને સોંપી દઉં આવો દરાવ કરી રાજાએ બીજે દીવસે દરબાર ખરી કુમારને રાજયાબીષેક કર્યો અને કુમાર સુખેથી રાજ ચલાવવા લાગ્યો.

ઇતિ શ્રી પલંગાની વાર્તા સંપૂર્ણ.

રમુજ કેમીક

એક દીવસ દેવદત કુમાર રાત્રીના વખતે નગરચર્યા જોવા નીકળ્યો છે અને પોતે ફરતો ફરતો એક દેવીના મંદીર આગળ આવી પહોંચ્યો એટલામા એક ચોર ચોરી કરવા જતો હતો તેને એકદમ બોલાવી કુમાર પુછવા લાગ્યો કે હે ભાઈ અત્યારે મધરાત્રીએ તું કયાં જાય છે.

આવુ રાજવુ બોલવું સાબળી ચોર કહે છે.

ચોર—હે ચંપાનગરીના માહારાજ દેવદત હું આજે મધ્યરાત્રીએ ચોરી કરવા જાઉં છું અને વખત થવા આવ્યો છે.

રાજ—તું કયા રહે છે અને તાર નામ શું.

ચોર—હે ભુપ હું આ દેવીના મંદીર પાછળ રહું છું અને માર નામ સાચો ચોર છે.

રાજ—તું કેટલા વરસથી આ ચોરીનો ધંધો કરે છે.

ચોર—હે મહારાજ આજકાલ કરતાં દસ વરસથી હું ચોરીનો ધંધો કરું છું.

રાજ—દીવસે તું શું કામ કરે છે.

ચોર—રાત્રીએ જો ચોરીનો માલ મારી પાસે આવ્યો હોય તેનો હીસાબ કરું છું.

રાજ—તારી મદદમાં કેટલા માણસ છે.

ચોર—હે સાહેબ હાલ તો હું એકલો જ છું.

રાજ—ત્યારે અત્યારે તું ચોરી કરવા જાય છે એ વાત સાચી.

ચોર—હે મહારાજા એમાં આપને લગારે શક રાખવા જેવું નથી અને હું આપને સાચું કહું છું.

રાજા—હે ચોર ખાતરી સી.

ચોર—હે મહારાજા આ એક કલાક આ મંદીર પાસે બેસો અને હું એકદમ ચોરી કરી લાવી અને તે ચોરીના માલ આપને બતાવું છું.

આ પ્રમાણે ચોરનું બાપણ સાંભળી રાજા વીચાર કરે છે કે આ માણસ ગાંડો છે અને મારી આગળ જેમ તેમ બકે છે માટે એને રજા આપવી એમાન મજા છે આવું કદી ચોરને રાજાએ રજા આપી કે ચોર ત્યાંથી છુટો થઈ એકદમ રાજા મહેલમાં આવી એક રતનનો દાખડો લઈ દુરત પાછો આવ્યો અને વળી પાછો રાજાની નજરે પડ્યો એટલે રાજાએ પાછો તેને બોલાવી પુછ્યું કે અરે તું કોણ છે.

રાજા—હે લાઈ તું કોણ છે.

ચોર—હે સાહેબ હું ચોર છું.

રાજા—હે ચોર તું ક્યાં જઈ આવ્યો

ચોર—હું ચોરી કરી આવ્યો.

રાજા—કયે ઠેકાણેથી ચોરી કરી આવ્યો.

ચોર—હે સાહેબ આજે હું રાજામહેલમાંથી ચોરી કરી આવ્યો.

રાજા—હે ચોર ત્યાંથી શું વસ્તુ લાવ્યો.

ચોર—હે શ્રીમ આજે તો ફક્ત રાજા મહેલમાંથી એક રતનનો દાખડો ચોરી લાવ્યો છું બીજાં કંઈ મળ્યું નથી. આ પ્રમાણે ચોરનું બાપણ સાંભળી રાજાએ વીચાર કર્યો કે આતો પેલા ગાંડો પ્રથમ મળ્યો હતો તેજ આ માણસ છે અને એ

માણસ આમ તેમ ફરી પાછો આવ્યો છે માટે એને કાઢી મુકાવો જોઈએ આવો વીચાર કરી રાજાએ ચોરને ગાડો સમજી રજા આપી એટલે ચોર પોતાના ઘેર જઈ મુકી ગયો હવે રાજા નગરચર્યા જોઈ તુરંત પોતાના મહેલમાં જઈ સૂઈ ગયો અને સવારમાં પોતાના કામકાજથી પરવારી સમામા આવી ખીરાજ- માન થયો એટલામાં એક છડીદારે આવી અરજ કરી કે હું સાહેબ ગઈ કાલ રાત્રીએ આપના રાજમહેલમાંથી ચોરી થઈ છે અને રાણી સાહેબ ચીંતા કરે છે, આવું છડીદારનું બોલનું સાંભળી રાજાએ દીવાનને હુકમ કર્યો કે તમે રાજમહેલમાં જઈ તપાસ કરો કે કઈ કઈ વસ્તુઓની ચોરી થઈ છે એમ કહી રાજાએ દીવાનને રાજમહેલમાં તપાસ કરવા મોકલ્યો અને દીવાન સાહેબ રાણી પાસે જઈ પુછવા લાગ્યા કે હું રાજમાતા આપના મહેલમાંથી કઈ કઈ વસ્તુની ચોરી થઈ છે એટલે રાણીએ દીવાનને કહ્યું કે ચોરીમાં રતનનો એક દાખડો ગયો છે ખીજું કાંઈ ગયું નથી. આ પ્રમાણે રાણી તરફથી સમાચાર લઈ દીવાન સાહેબ રાજા પાસે આવી પહોંચ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે સાહેબ રાજમહેલમાંથી એક રતનની કાચડી સીવાય ખીજી કોઈ વસ્તુની ચોરી થઈ નથી આ પ્રમાણે દીવાનનું વચન સાંભળી તુરંત મહારાજાએ એક છડીદારને બોલાવી પેલા સાચા ચોરને બોલાવી લાવવાની રજા આપી અને કહ્યું કે તેનું ઠેકાણું દેવીના મંદીર પાછળ છે આવો રાજાને હુકમ થતા છડીદાર દેવીના મંદીર પાસે જઈ સાચા ચોરનું ઘર પુછ્યું. એટલામાં સાચો ચોર સીપાઈના સામો આવી કહે છે કે હું બાઈ સાચો ચોર તો હું તમારી પાસે ઉભો છું માટે કહો આપને માફ થું કામ છે

આવું ચોરનું બોલવું સાબળી સીપાઇ કહે છે કે હે સાચા ચોર તમને મહારાજ બોલાવે છે માટે તમે મારી સાથે ચાલો. આવું સીપાઇનું બોલવું સાબળી સાચો ચોર તુરત તથ્યાર થયો અને સીપાઇની જોડે દરબારમા આવી મહારાજને સલામ કરી ઉભો રહ્યો. એટલે મહારાજએ, કહ્યું કે હે સાચા ચોર ગઇ કાલ રાત્રીએ તેં શું કામ કર્યું હતું ત્યારે સાચો ચોર કહે છે કે હે મહારાજ મેં ગઇ કાલ રાત્રીએ એક રતનના દાખડાની ચોરી કરી હતી આવું ચોરનું બોલવું સાબળી રાજ કહે છે કે હે ચોર જા એ રતનનો દાખડો લાવી અહીં રજુ કર રાજનો હુકમ સાબળી તુરત ચોર પોતાના ઘેર જઈ રતનનો દાખડો લાવી મહારાજ આગળ રજુ કર્યો આ પ્રમાણે સાચા ચોરની હીંમત પરાક્રમ, મત્ત્ય અને સાહસ જોઈ રાજ સભાના દેખતા કહેવા લાગ્યો કે હે સાચા ચોર આજે તારા ઉપર હું પ્રસન્ન છું માટે તારી દંડબામા આવે તે વસ્તુ મારી પાસેથી તુ માગી લે એવું માફ વચન છે આ પ્રમાણે રાજનું બોલવું સાબળી સાચો ચોર કહે છે હે ભુપાલ આપની કૃપા દ્રષ્ટી નીચે તારા ઉપર કાયમ રહે એજ મારી માગણી છે ખીજું મારે કંઈ જોઈતું નથી આવું ચોરનું બોલવું સાબળી રાજએ ચોરને કહ્યું કે હે સાચા ચોર આજથી હું તને મારા લશ્કરનો સેનાપતિ નીમુ છું આ પ્રમાણે સાચો ચોર લશ્કરનો સેનાપતિ થયો અને લશ્કરની દેખરેખ રાખવા લાગ્યો અને ચોરની કીરતી મધે પ્રસરી ગઇ.

સમાપ્ત.

પ્રકાશક મંગળદાસ જોષીતારામના પુસ્તકાલયમાં
તદન નવિત પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

અંખા ચેઠાણી—સૌરાષ્ટ્ર દેશની વણીકપુત્રીની બહાદુરી

જાણવી હોય તો તુરત મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

થુરા સતીની વાર્તા—અમલકારી નોવેલ. કી. ૦—૧૨—૦

કીશોર કુમાર—અદ્ભુત વાર્તા કી. ૦—૧૨—૦

બોલતો પોપટ—પોપટની ચાલાકી જાણવી હોય તો

આજેજ મંગાવો. કી. ૦—૮—૦

અતુર સુંદર ભાગ એકથી ચોવીસ— કી. ૦—૧૨—૦

હોથલ પદમણી—રમીક વાર્તા કી. ૦—૮—૦

સુર્યકુમારી નોવેલ—એકસો સાઠ પાનાનું દળદાર

પુસ્તક છતાં માત્ર કી. ૦—૧૨—૦

દેવતાઈ પલંગ કી. ૦—૧૨—૦

તમામ જાતનાં પુસ્તકો કીંશયત ભાવે વેચનાર.

પ્રકાશક મંગળદાસ જોષીતારામ શાહ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

છેવટના બે બોલ

વાંચ્યાં હશે કંઈ પુસ્તકો, વાંચી જુઓ આ પલંગને,
વૈરાગ્ય નીતી મય છે, સુષુળે તમે આ પલંગને,
દેવતાઈ કેરા પલંગનો, ચમત્કાર વાંચી તો જુઓ,
ઓ મૃત્યુ કેરા માનવી, બુદ્ધા તમે તો કાં ભરો;
પોપટ તણી ચતુરાઈ ને, વળી ચોરનો વીજ્ય થયો,
દાખલો બીજો કહું છું, કાકોર કન્યા તો તણો;
જોગી તણા ઉપકારથી, દારિદ્ર આદ્યજનું મયું,
રાજ દરબારે ગયો, અપમાન તેનું તો થયું;
વળી કુકડા કેરી કથા, વાંચી હશે ઓ સજ્જનો,
જ્યાં માત પોતાની ઉસે, ત્યાં વાંકે કોનો કાઠવો;
જુઓ ઇંદ્રના દરબારમાં, વીજ્ય શાથી તો થયો,
દેવતાઈ કેરા ન્યાયમાં, સરપાવ તાંતો શું મળ્યો;
ગંજર તણી અહીં વાત કેતાં, વખત વીતી જાય છે,
દેવતાઈ કેરા પલંગની, તારીફ કેવી થાય છે;
લેખક અને પંડીત નથી હું, બુકનો વેચનાર છું,
નીરમાલ્યમાં નીરમાલ્ય હું, આ બુકનો વેચનાર છું;

સમાપ્ત.

સૂર્ય કુમારી.

નાંવેલ.

સૂર્ય લોકની ઘટનાથી સંપૂર્ણ રીતે
સોભીતું જેમાં સૂર્યદેવની પુત્રીએ મૃત્યુ
લોકના નરેન્દ્ર સંવરણ માટે પ્રેમદેવની તપ-
શ્રયા કરીને પોતાનો વિજય સાધ્યો (વગેરે
ઘટના ખાસ વાંચકોને વાંચવા લાયક છે.

હાસ્યરસ, શૃંગાર રસ, વિર રસ અને
કરુણા રસથી ભરપૂર એકસો શાઠ પાનાનું
દળદાર પુસ્તક છતાં કીંમત માત્ર. ૦-૧૨-૦

મળવાનું ઢેકાણું.

બુકસેલર મંગળદાસ જોષીતારામ શાહ.

- રીચીરોડ—અમદાવાદ.

५०

~~~~~

● ●

